

EDGAR RICE BURROUGHS

TĂRÎMUL UITAT DE TIMP

EDGAR RICE BURROUGHS

TĂRÎMUL UITAT DE TIMP

Fantastic Club

EDGAR RICE BURROUGHS

TĂRÎMUL UITAT DE TIMP

Traducere și postfață
de PETRE SOLOMON

EDITURA ALBATROS • 1973

Ilustrația copertei de Roy Krenkel Jr.
după ediția americană

Edgar Rice Burroughs
THE LAND THAT TIME FORGOT

I

Trebuie să fi fost trecut de trei după-amiază — după-amiaza zilei de 3 iunie 1916. Ar putea să pară neverosimil că toate încercările prin care am trecut — întîmplările acelea stranii şi înfricoşătoare, s-au petrecut într-un răstimp de numai trei luni. Am trăit mai degrabă un ciclu cosmic, ale cărui mutaţii şi evoluţii ar putea fi lucrurile pe care le-am văzut cu ochii mei în acest răstimp scurt — lucruri nemaivăzute de vreun alt muritor, imagini ale unei lumi trecute, ale unei lumi moarte, moarte de atîta vreme, încît nici măcar în cel mai de jos strat Cambrian[1] *n-a rămas vreo urmă a ei. Topindu-se în crusta interioară a pămîntului, a ieşit pentru totdeauna din cîmpul vizual al omului, rămînînd doar în colţul acela pierdut, către care m-a purtat soarta, şi unde mă aşteaptă pieirea. Iată-mă aici, în locul acesta, unde mi-e dat să rămîn în veci.*

Citind pînă-aici, curiozitatea mea, aţîţată de însăşi găsirea manuscrisului, a ajuns aproape de punctul de fierbere. Venisem în Groenlanda ca să-mi

[1] Prima perioadă a erei paleozoice, denumită astfel după rocile şi rămăşiţele descoperite în Wales — străvechea Cambrie romană.

petrec vara, urmînd povaţa medicului meu, şi începusem să mă plictisesc de moarte, deoarece uitasem să-mi iau cu mine o cantitate îndestulătoare de cărţi. Nefiind un pescar pasionat, interesul meu pentru acest sport se domoli curînd; totuşi, în lipsa altor distracţii, îmi riscam acum viaţa într-o ambarcaţiune cu totul nepotrivită, plutind în largul Capului Farewell, la extremitatea sudică a Groenlandei.

Groenlanda! Numele ei sună ironic, dacă-l luăm în sens literal, dar povestirea mea nu are nici o legătură cu Groenlanda şi nu mă priveşte personal, aşa că voi isprăvi repede şi cu un subiect şi cu celălalt.

Ambarcaţiunea ajunse în cele din urmă să acosteze. cu ajutorul unor băştinaşi vîrîţi pînă la brîu în apă. Am fost dus pe uscat şi, în vreme ce se pregătea cina, m-am plimbat pe ţărmul presărat cu stînci sfărîmate. Fîşii de nisip muşcate de valuri erau încrustate în granitul sfărîmicios al stîncilor de la Capul Farewell, dacă nu cumva acestea erau făcute din vreo altă rocă; tocmai cînd păşeam pe una din aceste fîşii de nisip, pe urmele refluxului, am zărit obiectul cu pricina. Nici dacă aş fi dat peste un tigru bengalez, în rîpa din spatele Băilor Bimini[1], n-aş fi fost mai surprins decît eram acum, la vederea acelui termos de un litru, ce se răsucea pe valurile de lîngă Capul Farewell, de la extremitatea sudică a Groenlandei. L-am salvat, vîrîndu-mă pînă deasupra genunchilor în apă; după aceea, m-am

[1] Bimini — două insuliţe din arhipelagul Bahama, de la sud de peninsula Florida.

așezat pe nisip, am deschis termosul și, scoțînd din el manuscrisul bine împăturit, m-am apucat să-l citesc în lumina asfințitului zăbavnic.

Ați citit paragraful introductiv, iar dacă sînteți niște imbecili cu imaginație, cum sînt eu însumi, veți simți dorința să citiți și restul; de aceea, vi-l transcriu, fără a-l mai pune în ghilimele; peste cîteva minute veți uita cu totul de persoana mea.

Locuiesc la Santa Monica. Sînt, mai bine zis eram, coasociat în firma tatălui meu. Sîntem constructori de nave. În anii din urmă ne-am specializat în submarine, pe care le construim pentru Germania, Anglia, Franța și Statele Unite. Cunosc un submarin, așa cum o mamă își cunoaște pruncul, și am și condus cîteva în cursele lor de probă. Totuși, prin înclinațiile mele, mă simțeam atras mai degrabă către aviație. Mi-am luat diploma sub îndrumarea lui Curtiss[1] și, după o lungă luptă cu taică-meu, am obținut permisiunea lui de a mă înrola în Escadrila Lafayette. Pentru început, am fost repartizat în serviciul american de ambulanță și m-am îmbarcat spre Franța, cînd trei fluierături scurte mi-au schimbat, în tot atîtea secunde, întreaga viață.

Ședeam pe punte împreună cu unii dintre viitorii mei colegi în serviciul american de ambulanță, avîndu-l la picioare pe Nobbler, nobilul meu *fox-terrier* din Airedale, cînd prima fluierătură sparse liniștea ce domnea pe vas. Din clipa cînd intrasem în zona submarinelor, stătusem mereu cu ochii la pîndă, așteptînd să zărim vreun periscop, și văitîndu-ne, ca

---

[1] Gleen H. Curtiss (1878—1930), inventator și aviator american.

nişte copii ce eram, că o soartă vitregă urma să ne ducă a doua zi în Franța, fără să ne fi îngăduit să zărim temutele nave-pirat. Eram tineri, doritori de senzații tari, și Dumnezeu știe că ne era dat să le trăim în ziua aceea din plin; totuși, ele se dovediră a fi doar o distracție de bîlci, în comparație cu întîmplările prin care aveam să trec după aceea.

Nu voi uita niciodată fețele livide ale pasagerilor, în clipa cînd se repeziră la centurile lor de siguranță — deși fără panică. Nobs se ridică, mîrîind. Mă ridicai și eu; privind peste bord, am zărit, la o depărtare de nici două sute de iarzi, periscopul unui submarin, precum și dîra unei torpile care gonea spre vasul nostru. Ne aflam la bordul unei nave americane care, firește, nu era înarmată. Eram cu totul lipsiți de apărare, și totuși împotriva noastră era lansată o torpilă, fără nici un avertisment.

Stăteam nemișcat, parcă țintuit de o vrajă, urmărind dîra albă a torpilei; aceasta ne lovi vasul la tribord, aproape drept în mijloc. Vasul se zgudui, ca și cum marea de sub el ar fi fost răscolită de erupția unui vulcan. De pe puntea pe care am fost azvîrliți, buimaci și plini de vînătăi, am văzut ridicîndu-se deasupra vasului o coloană de apă, înaltă de sute de picioare, în care se zăreau cioburi de fier și de lemn, și trupuri omenești sfîrtecate.

Tăcerea ce se așternu după explozia torpilei fu aproape la fel de sinistră ca și bubuitura; ea ținu poate două secunde, fiind urmată de țipetele și gemetele răniților, de înjurăturile marinarilor și de comenzile aspre ale ofițerilor — niște oameni minunați, ca întregul echipaj de altfel. Niciodată nu fusesem mai mîndru ca în clipa aceea de naționalita-

tea mea. În învălmăşeala de după explozie, nici un ofiţer şi nici unul din membrii echipajului nu-şi pierdură capul, şi nu se arătară înspăimîntaţi sau cuprinşi de panică.

În vreme ce încercam să lăsăm la apă bărcile, submarinul ieşi la iveală, cu tunurile îndreptate asupra noastră. Ofiţerul care-l comanda ne porunci să ne coborîm pavilionul, dar căpitanul nostru refuză. Vasul se canarisise rău la tribord, făcînd ca bărcile de la babord să fie inutilizabile, iar jumătate din cele de la tribord fuseseră distruse de explozie. În timp ce pasagerii se îmbulzeau spre parapetul de la tribord, ca să se urce în puţinele bărci rămase, submarinul începu să bombardeze vasul. Am văzut un obuz explodînd într-un grup de femei şi copii, apoi mi-am întors capul şi mi-am acoperit faţa cu palmele.

Cînd am privit din nou, jalea s-a adăugat groazei, căci mi-am dat seama că submarinul era un produs al propriului nostru şantier naval. Îl cunoşteam bine, pînă la ultimul nit, fiindcă îi supravegheasem construcţia. Şezusem chiar în turnul lui de control şi condusesem eforturile mateloţilor care asudau dedesubt, cînd prova submarinului despica pentru prima oară apele însorite ale Pacificului; iar acum, această operă a minţii şi a mîinilor mele devenise un nou Frankenstein, care-mi voia moartea.

Pe punte explodă un al doilea obuz. Una din bărcile de salvare, supraaglomerată, se aplecă din grue într-un unghi periculos. O schijă îi sfărîmă palancul de la prova şi, în clipa aceea, bărbaţii, femeile şi copiii din barcă fură azvîrliţi în mare, în timp ce barca, atîrnată într-o singură grue, la pupa, se

balansă o clipă, apoi se prăbuşi, cu zgomot, în mijlocul naufragiaţilor care se zbuciumau şi zbierau.

Am văzut apoi o mulţime de oameni repezindu-se spre parapet şi sărind în mare. Puntea se aplecase într-un unghi imposibil. Nobs se propti bine pe toate labele lui, ca să nu alunece în vreo gaură de drenaj, şi se uită în ochii mei, scîncind parcă întrebător. M-am aplecat şi l-am mîngîiat pe creştet.

— Hai, băiete! i-am strigat şi, alergînd spre parapet, m-am aruncat cu capul în jos în apă. Cînd am ieşit la suprafaţă, primul lucru pe care l-am văzut a fost Nobs; înota înnebunit, la vreo cîţiva iarzi de mine. Zărindu-mă, urechile i se lipiră de cap, iar buzele i se desfăcură într-un soi de zîmbet.

Submarinul se retrăgea acum spre nord, bombardînd însă mereu bărcile deschise — erau trei bărci, încărcate, toate, pînă la copastie, cu naufragiaţi. Din fericire, bărcile erau prea mici ca să ofere o ţintă precisă; împrejurarea aceasta, laolaltă cu faptul că nemţii nu erau nişte ţintaşi prea buni, îi salvă pe supravieţuitori; peste cîteva minute un fuior de fum apăru la orizont, spre răsărit, iar submarinul se făcu nevăzut.

Între timp, bărcile de salvare se depărtaseră de locul primejdios unde se scufunda transatlanticul, şi acum, deşi strigam din răsputeri către ei, oamenii fie că nu-mi auzeau apelurile, fie că nu îndrăzneau să se întoarcă pentru a mă salva. Nobs şi cu mine ne aflam destul de departe de vas, în clipa cînd acesta se răsturnă şi se duse la fund pentru totdeauna. Vîrtejul nu făcu decît să ne tragă cu vreo cîţiva iarzi înapoi, fără să ne bage la fund. M-am uitat repede în jur, căutînd ceva de care să mă agăţ.

Ochii mi-erau ațintiți spre punctul unde dispăruse vasul, cînd, deodată, din adîncurile oceanului se auzi ecoul înăbușit al unei explozii și, aproape simultan, un gheizer de apă țîșni la o mare înălțime deasupra mării, un gheizer în care se zbuciumau bărci sfărîmate, trupuri omenești, aburi, cărbuni, ulei și rămășițele punții vasului nostru — o coloană lichidă, menită să slujească, o clipă, drept monument funerar încă unei nave îngropate în cel mai mare cimitir oceanic.

Cînd apele răscolite se mai potoliră, încetînd să mai scuipe sfărîmăturile epavei, m-am încumetat să înot înapoi în căutarea vreunui obiect îndeajuns de solid ca să suporte greutatea mea și a cîinelui. Intrasem chiar în zona dezastrului, cînd, la nici șase iarzi în fața mea, am zărit prova unei bărci țîșnind din ocean, pentru a cădea numaidecît după aceea, cu un plescăit grozav. Pe semne că se scufundase o dată cu vasul, de care era legată cu o singură parîmă, ca un prunc de cordonul ombilical, iar acea parîmă cedase în cele din urmă enormei presiuni la care era supusă. Nu-mi pot explica altfel faptul că barca a țîșnit atît de sus deasupra apei — o împrejurare fericită, căreia îi datorez desigur rămînerea în viață, atît a mea, cît și a unei ființe mult mai dragi. Spun că a fost o împrejurare fericită, în ciuda faptului că acum ne așteaptă o soartă mult mai îngrozitoare decît aceea de care am scăpat atunci; a fost fericită, pentru că grație ei am întîlnit-o pe fata, pe care altminteri n-aș fi cunoscut-o niciodată; am întîlnit-o și m-am îndrăgostit de ea. Am avut parte măcar de această mare fericire în viață; iar groză-

viile din ținutul Caspak nu-mi pot anula experiența pe care mi-a fost dat s-o trăiesc.

De aceea, mulțumesc pentru a mia oară ciudatei soarte ce mi-a trimis în cale acea barcă de salvare, azvîrlită din hăul verde către care fusese tîrîtă — azvîrlită atît de sus, încît putu să se golească de apă înainte de a cădea, nevătămată, pe fața mării.

Nu mi-a trebuit mult ca să mă tîrăsc în barcă, peste copastie, și să-l trag și pe Nobs după mine; m-am uitat apoi de jur împrejur, la priveliștea lugubră, rămasă după dezastru. Marea era presărată cu epave, printre care pluteau siluetele jalnice ale unor femei și copii, ținute la suprafață de centurile lor de salvare, altminteri inutile. Unele din aceste siluete erau ciopîrțite; altele se rostogoleau încet pe valuri, cu fețele liniștite și grave; altele, în sfîrșit, purtau pe față o expresie groaznică, de agonie și spaimă. Lîngă bordul bărcii mele plutea o fată. Fața ei — ținută de centura de salvare deasupra apei — era încadrată de niște șuvițe de păr negru fremătătoare. Era nespus de frumoasă. În viața mea nu mai văzusem asemenea trăsături desăvîrșite, o față atît de dumnezeiască, deși în același timp intens omenească. Era o fată plină de caracter, de forță și de feminitate — fața unei ființe menite să iubească și să fie iubită. Obrajii îi erau împurpurați, de culoarea vieții și a sănătății, și totuși zăcea acolo, la pieptul mării, moartă! Privind acea făptură luminoasă, am simțit că mi se pune un nod în gît și am jurat să mă răzbun pe ucigașii ei.

M-am uitat apoi din nou la fața aceea de pe apă, iar ceea ce am văzut, aproape că m-a făcut să cad peste bord: ochii moartei se deschiseseră, buzele i

se desfăcuseră, iar o mînă se întindea spre mine într-un apel mut. Aşadar, trăia! Nu murise! M-am aplecat peste copastie şi am tras-o repede pe fată în adăpostul relativ sigur pe care mi-l hărăzise Dumnezeu. I-am scos centura de salvare şi i-am pus-o la cap împreună cu propria-mi haină, în chip de pernă. I-am frecat mîinile, braţele şi picioarele, vreme de o oră, pînă cînd truda mi-a fost răsplătită printr-un suspin adînc şi printr-o privire a ochilor aceia mari care, deschizîndu-se, se uitară într-ai mei.

Atunci, m-am cam fîstîcit. N-am fost niciodată un răsfăţat al femeilor; la Leland-Stanford eram de rîsul întregii clase din pricina tîmpeniei desnădăjduite pe care-o manifestam în prezenţa unei fete drăguţe; în schimb, eram iubit de băieţi. Tocmai îi frecam una dintre mîini, cînd fata deschise ochii; i-am slobozit mîna, de parcă ar fi fost un fier înroşit. Ochii aceia mă măsurară încet din cap pînă-n picioare, apoi începură să se rotească în jurul orizontului, marcat de copastiile bărcilor de salvare ce se ridicau şi coborau mereu. După aceea se uitară la Nobs, cu o expresie mai blîndă, şi se întoarseră la mine cu o privire întrebătoare.

— E-eu, e-eu, începui eu să bîigui, depărtîndu-mă şi împiedicîndu-mă de un crivac.

Fantoma zîmbi vag.

— Da, da, domnule, îmi spuse ea cu un glas stins, şi din nou buzele i se lăsară, iar genele-i lungi îi biciuiră parcă pielea netedă a feţei.

— Sper că vă simţiţi mai bine, izbutii eu să îngaim în cele din urmă.

— Ştii că eram trează de mult? îmi răspunse ea după o clipă de tăcere. N-aveam însă curajul să

deschid ochii. Credeam că sînt moartă, şi-mi era teamă că, dacă m-aş uita în jur, n-aş vedea altceva decît întuneric şi iar întuneric. Mi-e frică de moarte! Spune-mi ce s-a întîmplat după scufundarea vasului. Ţin minte tot ce s-a întîmplat înainte de asta — o, ce bine-ar fi să pot uita! adăugă ea cu un suspin. Bestiile! Cînd mă gîndesc că trebuia să mă mărit cu unul dintre ei — cu un locotenent din marina germană!

Peste cîteva clipe, fata continuă, ca şi cum nici n-ar fi încetat să vorbească:

— Mă scufundam din ce în ce mai adînc, mi se părea că n-o să se mai sfîrşească niciodată. Dar n-am simţit nimic neplăcut, pînă-n clipa cînd am început, brusc, să mă înalţ cu o repeziciune crescîndă; atunci, am simţit că-mi plesnesc plămînii, şi cred că mi-am pierdut cunoştinţa, fiindcă nu-mi mai amintesc de nimic, pînă-n clipa cînd am deschis ochii, auzind un torent de invective la adresa nemţilor şi a Germaniei. Spune-mi, te rog, ce s-a întîmplat după scufundarea vasului?

I-am povestit, cît am putut mai bine, tot ceea ce văzusem — bombardarea de către submarin a bărcilor deschise şi toate celelalte scene la care asistasem. Fata socotea că numai printr-un miracol izbutisem să ne salvăm astfel, iar eu aveam pe buze o frază frumoasă, dar n-aveam curajul s-o rostesc. Nobs venise între timp lîngă fată şi-şi vîrîse nasul în poala ei; fata îi mîngîie faţa slută, apoi se aplecă şi-şi lipi obrazul de fruntea lui. L-am admirat întotdeauna pe Nobs, dar pentru prima oară mi se întîmpla să mă gîndesc că aş dori să fiu în locul lui. Mă întrebam cum o să reacţioneze, fiindcă era la

fel de stîngaci cu fetele ca și mine. El, însă, părea să se simtă la largul lui ca peștele în apă: bătrînul crai închisese ochii de plăcere, făcînd una din mutrele alea care spun parcă „zahărul nu-mi place", în vreme ce înghițea la zahăr cu nemiluita, și tot mai cerea. Mă făcea gelos, nu alta!

— Am impresia că vă plac cîinii, spusei.

— Îmi place cîinele *ăsta*, răspunse fata.

Nu știu dacă răspunsul ei mă privea personal, dar eu așa l-am luat, și m-am simțit strașnic.

Lunecînd astfel pe întinderea nemărginită și pustie, nu-i de mirare că ne-am împrietenit repede. Ne uitam mereu în zare, doar-doar vom zări vreun fum, și făceam presupuneri în legătură cu șansele noastre de a fi salvați; dar se lăsă noaptea și o beznă neagră ne învălui, fără ca noi să fi întrezărit măcar vreun punct pe apă.

Ne era sete, foame, frig, și ne simțeam ca vai de noi. Hainele nu ni se uscaseră de tot, iar eu știam că o noapte friguroasă pe mare, într-o ambarcațiune deschisă, fără haine uscate și fără hrană, o poate expune pe fată la un pericol grav. Izbutisem să scot apa din barcă, cu mîinile făcute căuș, iar la urmă ștersesem scîndurile cu batista — o treabă nu numai înceată, dar și una care-ți frînge spinarea. Îi pregătisem în felul ăsta fetei un loc relativ uscat în fundul bărcii, unde să se poată întinde, la adăpost de vîntul rece al nopții; iar cînd fata se culcă în cele din urmă acolo, frîntă de oboseală și vlăguită, mi-am aruncat haina udă peste ea, ca să-i fie și mai cald. Dar degeaba: în lumina lunii, care-i scotea în relief liniile grațioase ale trupului zvelt și tînăr, am văzut-o cum tremură.

— N-aş putea oare să fac ceva pentru dumneata? o întrebai. Nu se poate să stai aşa toată noaptea, îngheţată cum eşti. N-ai vreo idee?

— Trebuie să răbdăm, cu rînjetul pe buze, îmi răspunse ea, scuturînd din cap.

Nobbler se aşeză lîngă mine, pe un crivac, rezemîndu-şi spatele de piciorul meu; stăteam şi mă uitam tăcut şi deznădăjduit la fată, îngrozit de gîndul că ar putea să moară pînă dimineaţă, căci frigul şi şocul suferit erau de ajuns pentru a răpune o femeie. Privind fiinţa asta gingaşă şi neajutorată, am simţit cum încet, încet se înfiripă în mine un sentiment nou, pe care nu-l mai încercasem niciodată pînă atunci, şi care n-avea să mă mai părăsească. Doream din suflet să găsesc vreun mijloc de a-i ţine cald sîngele în vine. Mi-era şi mie frig, deşi nu mi-am dat seama de asta pînă-n clipa cînd Nobbler s-a depărtat de mine, făcîndu-mă să-mi simt îngheţat piciorul de care se rezemase; abia atunci mi-am dat seama că piciorul fusese cald pînă atunci. Am avut brusc revelaţia unui mijloc sigur de încălzire a fetei, ca şi cum în capul meu s-ar fi făcut deodată lumină. Am îngenuncheat numaidecît în faţa ei, pentru a-mi pune planul în aplicare, dar m-am simţit stingherit la culme. O să-mi dea oare voie s-o fac — admiţînd că aş avea curajul să-i propun aşa ceva? Am văzut apoi cum trupul îi tremură violent, ca şi cum muşchii i-ar fi reacţionat la temperatura din ce în ce mai joasă, şi atunci, lepădîndu-mi sfiala, m-am aşezat lîngă ea şi am luat-o în braţe, strîngînd-o puternic.

Fata se trase brusc într-o parte, scoţînd un mic ţipăt de spaimă, şi încercă să mă împingă mai încolo.

— Iartă-mă, izbutii eu să îngaim. Nu există altă cale — o să mori de frig dacă nu te încălzeşti puţin, iar eu şi cu Nobs sîntem singurii care te putem încălzi.

Şi spunînd acestea, am strîns-o în braţe, poruncindu-i şi lui Nobs să se aşeze la spatele ei. Fata nu se mai împotrivi cînd află de intenţiile mele, dar căscă de două-trei ori, apoi începu să plîngă încetişor şi, îngropîndu-şi faţa în adîncitura braţului meu, adormi.

II

Către dimineaţă am aţipit, cred, şi eu, deşi aveam senzaţia că sînt treaz de nu ştiu cîte zile, nu ore. Cînd am deschis în sfîrşit ochii, era lumină, iar părul fetei se revărsa peste faţa mea; auzindu-i respiraţia, i-am mulţumit lui Dumnezeu. Peste noapte, fata se întorsese cu faţa spre mine, aşa încît, deschizînd ochii, am văzut-o la un deget de a mea; buzele mele aproape că le atingeau pe ale ei.

Nobs fu cel care o trezi pînă la urmă; sculîndu-se, cîinele se întinse, se învîrti de cîteva ori, apoi se aşeză la loc, iar fata deschise ochii şi privi într-ai mei. La început, făcu nişte ochi mari, apoi păru să-şi aducă încet aminte şi surîse.

— Ai fost foarte drăguţ cu mine, îmi spuse, cînd o ajutai să se ridice (deşi, la drept vorbind, eu aş fi avut nevoie de sprijin mai mult decît ea, căci simţeam că-mi paralizase aproape toată partea stîngă). Ai fost foarte drăguţ cu mine.

N-avea să mai pomenească nimic despre asta, dar știu că mi-era recunoscătoare și că numai pudoarea o împiedica să pomenească de o situație penibilă, ca să nu spun mai mult, — penibilă, deși inevitabilă.

Curînd după ce s-a luminat de ziuă, am zărit un fum care părea că se îndrepta spre noi, iar peste cîtva timp am desluşit silueta turtită a unui remorcher englez — unul din acei neînfricați exponenți ai dominației engleze pe mările lumii; remorcherele astea duc vasele în porturile din Franța și Anglia. M-am suit pe o banchetă și am început să-mi flutur deasupra capului haina udă. Cocoțat pe o altă banchetă, Nobs lătra de zor. Fata ședea la picioarele mele și privea cu ochii încordați spre puntea vasului care se apropia.

— Ne-au văzut, îmi spuse ea în cele din urmă. Uite că cineva răspunde la semnalul dumitale.

Avea dreptate. Am simțit că mi se pune un nod în gît — mai degrabă de grija ei, decît de grija mea. Îmi dădeam seama că fata era salvată la timp și că n-ar fi putut să supraviețuiască unei alte nopți petrecute pe Canal — n-ar fi apucat să vadă lumina unei noi zile.

Remorcherul veni lîngă noi și un om de pe punte ne azvîrli o parîmă. Mîini binevoitoare ne traseră pe punte, iar Nobs sări singur, cu sprinteneală. Oamenii aceia aspri îi arătară fetei o blîndețe maternă. După ce ne puseră tot felul de întrebări, și mie și ei, o duseră pe fată în cabina căpitanului, iar pe mine în sala mașinilor. Îi spuseseră fetei să-și scoată straiele ude și să le lase la ușa cabinei, ca să se usuce, apoi să se vîre în culcușul căpitanului și

să se încălzească. Mie, însă, nu trebuiră să-mi spună ce să fac: în clipa cînd m-am pomenit în sala încinsă a maşinilor, mi-am atîrnat hainele acolo unde se puteau usca cel mai repede, iar eu însumi am început să absorb, prin toţi porii, căldura binefăcătoare a acelei încăperi închise. Oamenii ne aduseră supă şi cafea fierbinte, apoi cei care nu erau de cart se aşezară în jurul meu şi mă ajutară să-l trimit la naiba pe Kaiser şi pe toţi ai săi.

De îndată ce hainele ni se uscară, oamenii ne sfătuiră să le îmbrăcăm, întrucît în zona aceea şansele de a întîlni inamicul erau foarte mari, după cum eu însumi îmi dădeam bine seama. Datorită căldurii şi sentimentului că fata era la adăpost, precum şi convingerii mele că prin mîncare şi odihnă urmările încercărilor grele prin care trecuse în ultimul timp se vor şterge grabnic, mă simţeam mai mulţumit decît fusesem din clipa cînd cele trei fluierături îmi spulberaseră universul paşnic în care trăisem pînă atunci.

Dar în apele Canalului pacea fusese un lucru trecător începînd din august 1914. Aşa se dovedi a fi şi în dimineaţa aceea, căci abia pusesem pe mine hainele uscate şi le dusesem pe cele ale fetei în cabina căpitanului, cînd în sala maşinilor răsună ordinul de a spori viteza la maximum, iar peste o clipă auzii bubuitul surd al unui tun. M-am suit numaidecît pe punte, de unde am putut vedea un submarin inamic, cam la vreo două sute de iarzi depărtare de remorcherul nostru. Submarinul ne semnalizase să oprim, dar cum căpitanul nostru nesocotise acest ordin, submarinul îşi îndreptase tunul asupra noastră; cel de-al doilea obuz atinse razant

cabina, avertizîndu-l pe vajnicul căpitan că e momentul să se supună. Acesta transmise în sala maşinilor un nou ordin, drept care remorcherul îşi încetini viteza. Submarinul încetă să mai tragă şi-i porunci căpitanului nostru să-şi apropie remorcherul. Cum acesta lunecase ceva mai încolo de submarin, am fost nevoiţi să facem un arc de cerc, pentru a veni lîngă bordul vasului inamic. În vreme ce stăteam şi priveam manevra, întrebîndu-mă ce o să se întîmple cu noi, am simţit că-mi atinge cineva cotul; cînd m-am întors, am văzut că fata stătea lîngă mine.

— Par hotărîţi să ne distrugă, îmi spuse ea, privindu-mă în ochi cu o expresie îndurerată. Am impresia că-i acelaşi vas care ne-a scufundat ieri.

— Aşa e, îi răspunsei. Îl cunosc bine. Am contribuit la proiectarea submarinului şi l-am scos în prima lui cursă.

Fata se trase înapoi cu o exclamaţie de uimire şi dezamăgire:

— Te credeam american, nu-mi închipuiam că eşti un . . . un . . .

— Păi, nici nu sînt, îi tăiai eu vorba. Americanii au construit timp de mulţi ani submarine pentru toate naţiile. Aş fi preferat totuşi ca eu şi tatăl meu să fi dat faliment, înainte de a da naştere acestui „Frankenstein".

Acum ne apropiam de submarin cu viteza redusă la jumătate şi puteam distinge trăsăturile celor de pe puntea lui. Un marinar veni lîngă mine şi-mi strecură în mînă un obiect rece şi aspru. N-a fost nevoie să-l privesc ca să ştiu că era un pistol greu.

— Luaţi-l şi folosiţi-l, îmi spuse omul.

Prova noastră era acum îndreptată spre submarin; deodată am auzit ordinul căpitanului de a porni cu toată viteza înainte, şi mi-am dat seama că viteazul comandant englez avea de gînd să-şi îndrepte nava spre submarin şi să-i izbească din plin coca de cinci sute de tone, înfruntîndu-i tunurile. Cu greu m-am putut stăpîni să nu scot un chiot de bucurie. La început, nemţii nu părură să-i înţeleagă intenţia. Îşi închipuiau desigur că asistă la o manevră stîngace şi strigau către remorcher, avertizîndu-l să-şi micşoreze viteza şi să ţină bine cîrma în vînt.

Ne aflam la vreo cincizeci de picioare în faţa submarinului, cînd nemţii îşi dădură seama de caracterul ameninţător al manevrei. Tunarii lor, deşi luaţi pe nepregătite, se repeziră la baterie şi sloboziră o ghiulea inutilă deasupra capetelor noastre. Nobs începu să sară şi să latre cu furie.

— Să-i atingem! ordonă căpitanul remorcherului, şi în aceeaşi clipă revolverele şi puştile noastre deschiseră focul asupra punţii submarinului.

Doi dintre tunari se prăbuşiră; ceilalţi îndreptară tunul asupra liniei de plutire a remorcherului ce se apropia. Nemţii rămaşi în picioare răspunseră la focul gloanţelor noastre, încercînd să-l atingă pe omul de la cîrma remorcherului.

Am împins-o grabnic pe fată pe scara ce cobora spre sala maşinilor, apoi am tras cu pistolul într-un neamţ. Ceea ce s-a petrecut în următoarele clipe s-a petrecut atît de fulgerător, încît detaliile mi s-au cam înceţoşat în memorie. L-am văzut pe timonier prăbuşindu-se peste cîrmă, care se învîrtea de zor, încît remorcherul se abătu repede din drumul lui; ţin minte că mi-am dat seama de zădărnicia tuturor

eforturilor noastre cînd am văzut că, dintre toţi oamenii de pe bord, soarta îl alesese tocmai pe acesta ca victimă a gloanţelor inamice. I-am văzut pe oamenii din echipajul împuţinat al bateriei de pe submarin trăgînd şi am simţit zguduitura, apoi am auzit bubuitul obuzului care exploda la prova navei noastre.

Am văzut şi am observat toate aceste lucruri chiar în timp ce săream în timonerie, unde, apucînd cîrma, m-am suit pe cadavrul timonierului. Opintindu-mă din răsputeri, am îndreptat cîrma spre tribord; era însă prea tîrziu ca să mai pun în aplicare planul căpitanului nostru. Am izbutit doar să trag vasul în lungul submarinului. Am auzit atunci pe cineva răcnind un ordin în sala maşinilor; vasul s-a cutremurat sub şocul brusc al maşinilor frînate, iar viteza noastră s-a micşorat de îndată. Abia atunci mi-am dat seama ce pusese la cale nebunul de căpitan după eşecul planului său iniţial.

După ce-şi răcni ordinul, el sări pe puntea submarinului, iar vitejii săi marinari îl urmară. Ieşind din timonerie, am fugit după ei, ca să nu rămîn mai prejos cînd va fi să-i înfruntăm pe nemţi. De pe scara sălii maşinilor ieşiră mecanicul-şef şi fochiştii, aşa că ne repezirăm cu toţii după echipaj, în lupta corp la corp care începuse să acopere cu sînge roşu puntea lunecoasă. Alături de mine alerga Nobs, care amuţise şi părea îngrozit. Nemţii ieşeau prin bocaport pentru a lua parte la bătălia de pe punte. La început pistoalele răsunară printre înjurăturile oamenilor şi ordinele comandantului şi locţiitorului său; deodată, ne-am dat seama că eram prea amestecaţi cu nemţii ca să putem trage fără risc în ei,

așa că lupta a devenit o luptă corp la corp pentru cucerirea punții.

Singurul țel urmărit de fiecare dintre noi era să azvîrle în mare cîte un neamț. Nu voi uita niciodată expresia hidoasă zugrăvită pe fața uriașului prusac pe care întîmplarea mi-l scosese în cale. Cu capul plecat, se repezise la mine, mugind ca un taur. Ferindu-mă repede în lături și chircindu-mă sub brațele lui întinse, m-am eschivat; iar în clipa cînd s-a întors din nou spre mine, i-am tras o lovitură în bărbie, care l-a trimis de-a berbeleacul spre marginea punții. L-am văzut încercînd din răsputeri să-și recapete echilibrul; l-am văzut clătinîndu-se ca un bețiv pe marginea prăpastiei, apoi căzînd în mare, cu un țipăt strident. În aceeași clipă, o pereche de brațe uriașe mă apucară pe la spate și mă luară pe sus. Oricît m-am zbătut și m-am zbuciumat, n-am fost în stare nici să mă întorc cu fața spre dușmanul meu, nici să mă eliberez din strînsoarea lui cumplită. Mă împingea fără încetare spre marginea punții și spre moarte. Nu-i stătea nimeni împotrivă, deoarece tovarășii mei erau, fiecare, ocupați cu cîte unul pînă la trei nemți deodată. O clipă m-am temut pentru viața mea, dar în clipa următoare am văzut ceva ce m-a făcut să mă tem și mai mult pentru viața altuia.

Neamțul meu se tîra spre bordul submarinului, lîngă care continua să plutească remorcherul. Gîndul că voi fi măcinat între cele două nave îmi ieși din cap cînd o văzui pe fată stînd singură pe puntea remorcherului, înălțat cu pupa în văzduh, și cu prova gata-gata să se scufunde pentru vecie în mare; îmi

dădeam seama că moartea e cît pe-aci s-o înhaţe pe fata aceea, pe care acum ştiam că o iubesc.

Deodată am auzit înapoia mea un răcnet furios, amestecat cu strigătul de durere şi de mînie al uriaşului care mă purta în braţe. În aceeaşi clipă acesta s-a rostogolit de-a-ndoaselea spre punte şi, ca să se salveze, şi-a întins braţele în aer, slobozindu-mă astfel. M-am prăbuşit peste el, dar m-am ridicat numaidecît. Şi atunci, i-am aruncat o privire: nu avea să mă mai ameninţe niciodată, nici pe mine nici pe altcineva, căci fălcile enorme ale lui Nobs se închiseseră peste beregata lui. M-am repezit atunci spre marginea punţii, cît mai aproape de fata de pe remorcherul care se scufunda.

— Sări! i-am strigat. Sări!

Şi am întins braţele spre ea.

Fata sări numaidecît peste parapetul remorcherului, pe puntea înclinată şi lunecoasă a submarinului, ca şi cum s-ar fi arătat pe deplin încrezătoare în capacitatea mea de a o salva. Mi-am întins cît am putut braţele ca să-i apuc mîna. În aceeaşi clipă remorcherul îşi îndreptă pupa spre cer şi dispăru în adîncuri. Mîna mea nimeri cu o fracţiune de centimetru alături de mîna fetei, iar aceasta căzu în apă; dar abia atinsese faţa apei, că m-am şi aruncat după ea.

Remorcherul care se scufunda ne tîrî pe amîndoi, căci în clipa cînd căzusem în apă o apucasem de mînă, iar afară am ieşit tot împreună — la vreo cîţiva iarzi de submarin. Primul sunet pe care l-am auzit a fost lătratul furios al lui Nobs; îmi constatase lipsa şi mă căuta. O singură privire spre puntea vasului fu de ajuns ca să mă încredinţez că bătălia

se terminase şi că noi o cîştigasem, căci i-am văzut pe ai noştri — cîţi mai rămăseseră în viaţă — ţinîndu-i la respect cu pistolul pe vreo cîţiva nemţi; ceilalţi membri ai echipajului ieşiră din interiorul vasului, rînd pe rînd, şi se înşirară pe punte, lîngă ceilalţi prizonieri.

Pe cînd înotam spre submarin împreună cu fata, lătraturile necontenite ale cîinelui atrăseseră atenţia unora dintre marinarii remorcherului, astfel încît am fost ajutaţi să ne urcăm la bord. Am întrebat-o pe fată dacă suferise vreo vătămare, dar ea m-a încredinţat că această nouă baie în mare nu-i făcuse mai mult rău decît prima şi nu părea să fi suferit de pe urma şocului. Aveam să descopăr curînd că făptura asta firavă şi gingaşă e înzestrată cu inima curajoasă a unui războinic.

Revenind printre ai noştri, l-am văzut pe secundul remorcherului făcînd numărătoarea supravieţuitorilor. Rămăseseră în viaţă zece dintre noi, afară de fată. Bravul nostru căpitan lipsea la apel, împreună cu alţi opt oameni. Fuseserăm nouăsprezece la început şi izbutisem să venim de hac într-un fel sau altul la şaisprezece nemţi, luînd prizonieri alţi nouă, inclusiv pe comandant; locţiitorul acestuia fusese omorît.

— Nu e rău ca bilanţ, zise Bradley, secundul, după ce-şi sfîrşi apelul. Partea cea mai proastă e că l-am pierdut pe comandant, adăugă el. Era un om straşnic, da, straşnic.

Olson — care, în ciuda numelui său scoţian era irlandez şi care lucrase ca mecanic-şef al remorcherului — stătea de vorbă cu Bradley şi cu mine.

— Da, încuviinţă el, făcurăm o treabă bună, dar ce-o să facem acu', după ce-am făcut-o?

— O să ducem submarinul în cel mai apropiat port englezesc, apoi o să coborîm cu toţii pe ţărm şi-o să căpătăm cîte o „Cruce a Victoriei", rîse Bradley.

— Dar cum o să-l ducem? întrebă Olson. Pe nemţii ăştia nu te poţi bizui.

— Presupun că ai dreptate, admise Bradley, scărpinîndu-se în creştet. Eu, unul, n-am habar cum se conduce un submarin.

— Eu mă pricep, l-am asigurat eu. Cunosc submarinul acesta mai temeinic decît îl cunoştea ofiţerul ce-l comanda.

Amîndoi mă priviră uluiţi; a trebuit să le explic şi lor totul, aşa cum îi explicasem fetei. Bradley şi Olson se arătară încîntaţi. Mi s-a încredinţat de îndată comanda submarinului, şi prima mea grijă a fost să cobor împreună cu Olson pentru a cerceta îndeaproape vasul, ca să vedem ce pagube suferiseră maşinile, şi ca să-i căutăm pe nemţii ascunşi eventual acolo. N-am găsit nici un neamţ, iar maşinile erau intacte şi în cea mai perfectă stare. Le-am dat apoi ordin tuturor marinarilor să coboare în sala maşinilor — reţinîndu-l pe unul singur, ca să stea de veghe. Interogîndu-i pe nemţi, am constatat că toţi, în afară de comandant, erau dornici să-şi reia posturile şi să ajute la aducerea submarinului într-un port englezesc. Cred că le surîdea ideea de a fi închişi într-un lagăr englez pînă la terminarea războiului, după toate pericolele şi privaţiunile prin care trecuseră. Comandantul, însă, mă asigură că nu va lua niciodată parte la capturarea propriului său vas.

Nu ne rămînea, de aceea, nimic altceva decît să-l punem în lanţuri. Tocmai cînd ne pregăteam s-o facem, fata coborî de pe punte în sala maşinilor. Cei doi se vedeau pentru prima oară de cînd nimerisem la bordul submarinului. Eu o ajutam pe fată să coboare scara şi încă nu-i lăsasem braţul — deşi poate că nici nu mai avea nevoie de sprijinul meu — cînd deodată ea se întoarse cu faţa spre ofiţer, privindu-l drept în ochi. Amîndoi scoaseră cîte o exclamaţie de uimire.

— Lys! strigă el consternat, făcînd un pas în direcţia fetei.

Aceasta se trase înapoi, cu nişte ochi mari, care se umplură încet de spaimă. Apoi trupul ei firav se îndreptă ca acela al unui soldat şi, înălţîndu-şi bărbia, îi întoarse spatele ofiţerului, fără să scoată un cuvînt.

— Luaţi-l de aici! poruncii eu celor doi oameni care-l păzeau. Puneţi-l în lanţuri.

După plecarea lor, fata îşi întoarse privirile spre mine şi-mi spuse:

— El e neamţul despre care ţi-am vorbit. E baronul von Schoenvorts.

Mi-am plecat capul. Aşadar, fata îl iubise! Mă întrebam dacă, în adîncul inimii ei, nu continua să-l iubească. M-a cuprins numaidecît o gelozie nebunească. Îl uram pe baronul Friedrich von Schoenvorts cu atîta intensitate, încît simţeam un soi de exaltare.

N-am prea avut însă răgazul de a savura fiorii urii mele, căci aproape numaidecît după aceea marinarul de veghe îşi vîrî capul în luminător şi mă

anunţă că văzuse fum la orizont, drept înaintea submarinului. M-am urcat de îndată pe punte ca să văd care-i situaţia; Bradley veni cu mine.

— Dacă-i un vas prieten, o să stăm de vorbă cu oamenii lui, dar dacă nu, o să-l scufundăm, nu-i aşa, căpitane? îmi spuse el.

— Da, locotenente, i-am răspuns eu, făcîndu-l să zîmbească.

Am arborat drapelul britanic şi am rămas pe punte, cerîndu-i lui Bradley să coboare şi să-i trimită pe toţi membrii echipajului la posturile lor, avînd grijă ca lîngă fiecare neamţ să stea cîte un englez cu pistolul în mînă.

— Cu jumătate viteză înainte! adăugai eu.

Cînd ne-am apropiat de vasul străin, am putut vedea că acesta arbora pavilionul roşu al marinei comerciale britanice. Îmi creştea inima de mîndrie la gîndul că marinarii englezi ne vor felicita în curînd, plini de admiraţie, pentru captura noastră; cam tot atunci, cred că nava străină ne-a observat la rîndu-i, căci viră brusc spre nord, iar peste cîteva clipe din coşurile ei începură să iasă nori groşi de fum. Navigînd în zigzag, fugea de noi de parcă am fi fost ciumaţi. Am schimbat cursul submarinului şi am pornit după nava aceea, dar cum aceasta era mai rapidă decît noi, ne-a lăsat cu mult în urmă.

Cu un zîmbet amar, am ordonat ca submarinul să-şi reia vechiul curs, aşa că ne-am îndreptat din nou spre ţărmul veselei Anglii. Asta s-a întîmplat acum trei luni şi încă n-am ajuns la destinaţie — şi nu prea sînt şanse să ajungem vreodată.

Vaporul zărit de noi transmisese pe semne prin radio un avertisment, căci după nici o jumătate de

ceas am văzut la orizont alte dîre de fum, dar de data asta vasul arbora pavilionul alb al Marinei de Război regale şi avea tunuri la bord. Nu se îndrepta spre nord sau spre vreo altă direcţie, ci venea repede spre noi. Tocmai mă pregăteam să-i semnalizez, cînd la prova navei ţîşni o flacără şi, o clipă mai tîrziu, apa din faţa noastră fu răscolită de explozia unui obuz.

Bradley venise pe punte şi stătea lîngă mine.

— Încă puţin și-o să ne nimerească, îmi spuse el. Nu pare să se sinchisească prea mult de drapelul nostru britanic.

Un al doilea obuz zbură deasupra noastră; am dat atunci ordinul să fie schimbată direcţia submarinului, cerîndu-i totodată lui Bradley să coboare și să ia măsuri pentru imersiunea lui. I l-am dat în grijă și pe Nobs, apoi am ordonat să fie închis bocaportul.

Niciodată nu mi s-a părut că rezervoarele de apă se umplu atît de încet. Am auzit deodată o bubuitură puternică, drept deasupra submarinului parcă; acesta se cutremură sub explozie, care ne azvîrli pe toți spre punte. Mă aşteptam să urmeze invazia apei, dar nu s-a întîmplat aşa. În schimb, am continuat să ne scufundăm, pînă cînd manometrul a înregistrat patruzeci de picioare — și atunci mi-am dat seama că sîntem în afara pericolului. Îmi venea să zîmbesc. Îl schimbasem pe Olson, care rămăsese în turn, deoarece avea oarecari cunoştinţe, dobîndite pe vremea cînd lucrase într-unul din primele submarine britanice. Bradley, care rămăsese lîngă mine, mă privea întrebător:

— Ce naiba ne facem? Navele comerciale fug de noi, vasele de război ne atacă, — nici unele nici celelalte n-au să creadă în pavilionul nostru şi n-au să ne dea răgazul să ne explicăm. Ba, ne-ar aştepta o primire şi mai proastă dacă ne-am apropia de vreun port englezesc — am nimeri în reţeaua lui de mine, de plase, şi aşa mai departe. Nu ne putem apropia.

— Să mai încercăm o dată, după ce vasul ăsta o să ne piardă urma, sugerai eu. Poate că o să întîlnim un vas care o să ne creadă.

Şi chiar aşa am făcut: ne-am îndreptat spre un cargobot uriaş, care însă era cît pe ce să ne zdrobească. Ceva mai tîrziu, un distrugător trase asupra noastră, iar două vase comerciale o luară la sănătoasa cînd ne văzură că ne apropiem. Timp de două zile am navigat în sus şi în jos pe Canal, încercînd să găsim pe cineva căruia să-i putem spune că sîntem prieteni, dar nimeni nu voia să ne asculte. După întîlnirea noastră cu primul vas de război, dădusem ordinul să fie transmis prin radio un mesaj în legătură cu situaţia în care ne aflam, dar, spre mîhnirea mea, am constatat că aparatele noastre de radioemisie şi radio-recepţie dispăruseră.

— Nu există decît un singur loc unde aţi putea merge, şi anume Kiel, îmi trimise vorbă von Schoenvorts. Nu puteţi acosta nicăieri altundeva. Dacă doriţi, vă voi conduce acolo şi vă promit că veţi fi trataţi bine.

— Există şi un alt loc unde ne putem duce, i-am răspuns eu. Şi anume, iadul: acolo ne vom duce, înainte de a merge în Germania!

III

Au fost zile pline de nelinişte, în timpul cărora am avut prea puţine ocazii de a mă apropia de Lys. Îi dădusem cabina căpitanului, eu şi cu Bradley instalîndu-ne în cabina ofiţerului de punte, iar Olson şi doi dintre cei mai buni oameni ai noştri ocupînd cabina rezervată de obicei subofiţerilor. Pentru ca fata să nu se simtă chiar atît de singură, i-am făcut lui Nobs un culcuş în cabina ei.

Nu s-a întîmplat nimic deosebit cîtăva vreme după ieşirea noastră din apele engleze. Lunecam la suprafaţă cu mare viteză. Primele două nave zărite de noi s-au depărtat cu repeziciune, iar a treia, un cargou enorm, a tras împotriva noastră, silindu-ne să ne dăm la fund. Abia după aceea au început şi necazurile. Într-o dimineaţă, unul dintre motoarele noastre Diesel s-a defectat şi, în timp ce încercam să-l reparăm, rezervorul de apă de la babord a început să se umple. Mă aflam tocmai atunci pe punte, aşa că am observat canarisirea treptată a vasului. Ghicind numaidecît ce se întîmplă, m-am repezit spre bocaport şi, închizîndu-l deasupra capului meu, am coborît în centrală. Între timp, submarinul se scufundase cu prova în jos, canarisindu-se la babord într-un chip foarte neplăcut; n-am mai aşteptat să dau ordine cuiva, ci am alergat cît am putut de repede la supapa prin care pătrundea apa în rezervorul de la babord. Supapa era deschisă! Ca s-o închid şi ca să pun în funcţiune pompa era o treabă de un minut, dar mă treceau fiori la gîndul primejdiei prin care trecusem.

Ştiam că supapa nu se deschisese singură. O des-

chisese cineva — cineva care ar fi fost dispus să-şi dea şi viaţa dacă astfel ar fi putut să ne omoare pe toţi.

După aceea l-am pus pe unul dintre ai noştri să patruleze de-a lungul punţii strîmte a submarinului. Toată ziua şi toată noaptea, apoi o jumătate din ziua următoare am muncit la Dieselul acela. Mai tot timpul pluteam în derivă la suprafaţă, dar către amiază am zărit o dîră de fum la apus. Dîndu-mi seama că lumea era locuită numai de duşmani, am poruncit să fie pusă în funcţiune şi cealaltă maşină, ca să ne putem feri din calea vaporului ce venea spre noi. În clipa cînd motorul începu să se învîrtească, am auzit un scrîşnet de oţel chinuit, iar cînd am oprit motorul am văzut că cineva vîrîse înăuntru o daltă.

Au mai trecut două zile pînă să ne putem urma drumul, cu vasul reparat doar pe jumătate. În noaptea de dinaintea terminării reparaţiilor, marinarul de cart veni în cabina mea şi mă trezi; era un englez destul de isteţ şi de familie bună, în care aveam mare încredere.

— Ei, ce e, Wilson? îl întrebai eu. Ce s-a mai întîmplat?

Wilson îşi duse un deget la buze şi-mi şopti, apropiindu-se.

— Cred că ştiu cine-i făptaşul, şi făcu un semn cu capul spre cabina fetei. Adineaori am zărit-o ieşind pe furiş din cabina echipajului. A stat de vorbă cu comandantul neamţ. A văzut-o şi Benson aseară, dar n-a zis nimic pînă n-am intrat eu în post

— Benson ăsta e cam greu de cap şi nu pricepe nimic pînă nu-l lămureşte careva.

N-aş fi rămas mai uimit nici dacă omul mi-ar fi tras o palmă pe neaşteptate!

— Să nu spui nimănui nimic despre toate astea, i-am spus. Fii cu ochii în patru şi cu urechile la pîndă şi raportează tot ce ţi se pare suspect.

Omul mă salută şi ieşi, dar eu mă zbuciumai mai bine de o oră în culcuşul meu tare, pradă unei crize de gelozie amestecată cu spaimă. În cele din urmă am căzut într-un somn agitat, din care m-am trezit abia în zori. Submarinul luneca încet la suprafaţă, căci dădusem ordinul de a înainta doar cu jumătate viteză pînă cînd vom stabili poziţia vasului. Cerul fusese noros toată ziua şi toată noaptea din ajun, dar în dimineaţa aceea, cînd am păşit în cabina de comandă, am văzut cu încîntare că soarele strălucea. Oamenii arătau bine dispuşi şi totul părea să ne fie prielnic. Temerile din noaptea trecută mi-au ieşit din cap în clipa cînd m-am apucat să iau relevmentele.

Ce lovitură mă aştepta! Sextantul şi cronometrul fuseseră sparte peste noapte şi nu mai puteau fi reparate. Fuseseră sparte chiar în noaptea cînd Lys fusese văzută stînd de vorbă cu Schoenvorts. Gîndul acesta mă durea cel mai mult. Puteam face faţă cu curaj celuilalt dezastru, dar faptul că Lys m-ar fi putut trăda mă îngrozea pur şi simplu.

I-am chemat pe punte pe Bradley şi pe Olson şi le-am povestit cele întîmplate, dar n-am fost în stare să le repet ceea ce-mi spusese în ajun Wilson. De fapt, gîndindu-mă bine, îmi venea greu să cred că fata ar fi putut trece prin cabina în care dormeam eu şi Bradley, pentru a sta apoi de vorbă, în

cabina echipajului, cu Schoenvorts, care dormea acolo, fără a fi văzută decît de un singur om.

— Nu pricep, zise Bradley scuturînd din cap. Unul din nemții ăștia o fi tare deștept dacă ne duce de nas în felul ăsta. Dar nu ne-a pricinuit cine știe ce pagubă, fiindcă avem instrumentele de rezervă.

Era rîndul meu să scutur din cap.

— Nu există instrumente de rezervă, le-am spus, întristat. Au dispărut și ele, la fel ca aparatul de radio.

Cei doi mă priviră cu uimire.

— Ne mai rămîne soarele și compasul, spuse Olson. S-ar putea să ne fure compasul într-o noapte, dar peste zi n-au cum să șterpelească soarele — prea sîntem mulți!

În clipa aceea, unul dintre marinari își vîrî capul prin bocaport și, văzîndu-mă, îmi ceru voie să iasă pe punte ca să respire puțin aer proaspăt. Era Benson, omul care — potrivit spuselor lui Wilson — raportase că o văzuse pe Lys stînd de vorbă cu Schoenvorts cu două nopți înainte. I-am făcut semn să vină pe punte și, trăgîndu-l ceva mai la o parte, l-am întrebat dacă remarcase cumva ceva neobișnuit sau suspect în timpul cartului său din noaptea din ajun. Omul se scărpină o clipă în creștet și îmi răspunse:

— Nu.

Apoi, ca și cum i-ar fi venit o idee, adăogă că, deși o văzuse pe fată stînd de vorbă la miezul nopții cu comandantul german, în cabina echipajului, nu raportase, întrucît nu i se păruse nimic rău în asta. După ce i-am ordonat să-mi raporteze pe viitor orice lucru neobișnuit, l-am lăsat să plece.

În curînd îmi cerură voie să iasă pe punte și alți

marinari, astfel încît aproape toţi membrii echipajului, afară de cei ocupaţi cu vreo treabă urgentă, stăteau acum pe punte şi fumau şi sporovăiau, cît se poate de bine dispuşi. Profitînd de împrejurarea că oamenii erau pe punte, am coborît să-mi iau micul dejun, pe care bucătarul tocmai mi-l pregătea pe soba electrică. Cînd am intrat în cabină, a apărut şi Lys, urmată de Nobs.

— Bună dimineaţa, mă întîmpină ea, pe un ton vesel, dar eu îi răspunsei pe un ton mai degrabă silit şi acru.

— Vrei să iei micul dejun împreună cu mine? o întrebai apoi pe neaşteptate, hotărît să-mi fac datoria întreprinzînd personal o anchetă.

Fata scutură din cap cu blîndeţă, acceptînd invitaţia mea, aşa că ne-am aşezat amîndoi la măsuţa din careul ofiţerilor.

— Ai dormit bine ieri noapte? o întrebai.

— Da, toată noaptea, îmi răspunse ea. Dorm straşnic.

Vorbea atît de deschis şi pe un ton atît de sincer, încît nu puteam să cred în duplicitatea ei; totuşi, am exclamat, cu gîndul de a-i provoca, prin surprindere, mărturisirea vinovăţiei sale:

— Cronometrul şi sextantul au fost distruse ieri noapte! Printre noi se află un trădător!

Fata nu vădi însă prin nimic că ar fi fost la curent cu această catastrofă.

— Cine-o fi făptaşul? izbucni ea. Nemţii ar fi nişte nebuni dacă ar face aşa ceva, căci vieţile lor sînt în joc la fel ca ale noastre!

— Oamenii sînt adesea dornici să moară pentru un ideal, poate un ideal patriotic, iar dorinţa de a

deveni martir implică voința de a-i sacrifica pe alții, chiar pe cei care-i îndrăgesc. Femeile sînt la fel cu bărbații, cu deosebirea că ar fi capabile să meargă și mai departe decît ei, adică să sacrifice totul, pînă și onoarea pe altarul dragostei.

Mă uitam atent la fața ei, în timp ce vorbeam, și mi se păru că observ o ușoară roșeață urcîndu-i în obraji. Văzînd în asta un indiciu, am încercat să-l exploatez în folosul meu:

— Ia-l de pildă pe Schoenvorts. Ar fi desigur bucuros să moară și să ne distrugă pe toți odată cu el, dacă n-ar putea să împiedice pe altă cale căderea vasului său în mîinile inamicului. Ar fi în stare să sacrifice pe oricine, chiar și pe dumneata; iar dacă încă îl mai iubești, ai putea fi unealta lui de nădejde. Pricepi?

Fata se uită la mine o clipă cu niște ochi mari, consternați, apoi se ridică, foarte palidă, în ciuda roșeții din obraji.

— Da, îmi răspunse și, întorcîndu-mi spatele, se depărtă grabnic spre cabina ei.

Am pornit după fată, căci, chiar crezînd ceea ce credeam despre ea, îmi părea rău că o jignisem. Am ajuns la ușa cabinei echipajului taman la timp pentru a-l vedea pe von Schoenvorts aplecîndu-se spre fată și șoptindu-i ceva la ureche; ea trecu însă mai departe, bănuind pe semne că ar putea fi urmărită.

În după-amiaza acelei zile cerul se acoperi de nori; vîntul începu să bată tare, iar valurile se stîrniră, înalte, încît vasul avea un tangaj îngrozitor. Aproape toți cei de pe bord aveau rău de mare; aerul devenise apăsător. Timp de douăzeci și patru de ore nu m-am mișcat de la postul meu din turnul de control, deoa-

rece atît Olson cît și Bradley erau bolnavi. În cele din urmă am simțit că trebuie neapărat să mă odihnesc puțin, așa că am căutat pe cineva care să mă schimbe în post. Se oferi Benson, care nu suferea de rău de mare și care mă asigură că lucrase cîndva în Marina Regală, fiind detașat timp de peste doi ani pe un submarin. Eram bucuros că tocmai el mă schimbă în post, deoarece aveam o încredere deplină în lealitatea lui, așa că m-am dus în cabină și m-am culcat cu un sentiment de liniște.

Am dormit douăsprezece ore în șir, iar cînd m-am trezit și mi-am dat seama ce făcusem, m-am dus repede în turnul de control. Acolo ședea, cît se poate de treaz, Benson, iar compasul arăta că ne îndreptăm spre vest. Furtuna continua să bîntuie și nu s-a potolit decît în a patra zi. Eram cu toții destul de obosiți și abia așteptam să ieșim pe punte și să ne umplem plămînii cu aer proaspăt. În aceste patru zile n-o văzusem de loc pe Lys, care stătea desigur închisă în cabina ei; între timp nu se petrecuse la bordul vasului nici un incident neobișnuit, ceea ce făcea ca plasa dovezilor să se strîngă și mai tare în jurul fetei.

Timp de alte șase zile, după ce furtuna s-a mai potolit, am avut parte de o vreme destul de urîtă; soarele nu s-a arătat nici o clipă. Era o furtună neobișnuită pentru această perioadă a anului — ne aflam pe la mijlocul lui iunie — dar fiind de felul meu din sudul Californiei, eram deprins cu capriciile vremii. De fapt, am remarcat că vremea neobișnuită predomină în tot timpul anului în întreaga lume.

Ne îndreptam mereu spre vest și, știind că submarinul „U-33" era unul dintre cele mai rapide sub-

mersibile fabricate de firma noastră, eram convins că trebuie să fi ajuns aproape de coasta Americii de Nord. Ceea ce mă nedumerea cel mai mult era faptul că, în decurs de şase zile, nu zărisem nici un vapor. Mi se părea uimitor să străbatem Atlanticul aproape în vecinătatea coastei continentului american fără a observa vreun fum sau vreo pînză şi în cele din urmă am ajuns la concluzia că ne-am abătut din drum, însă nu-mi puteam da seama dacă spre nord ori spre sud.

În a şaptea zi, în zori, marea era relativ calmă. Pe apă plutea o ceaţă uşoară, care ne împiedica să vedem stelele; dar toate semnele arătau că ne aşteaptă o dimineaţă senină şi mă plimbam neliniştit pe punte, pîndind răsăritul soarelui. Ochii mi-erau îndreptaţi spre ceaţa de nepătruns de la pupa, căci acolo, la răsărit, trebuia să zăresc primele raze ale soarelui, menite să mă asigure că ne aflam încă pe drumul cel bun. Treptat cerul se limpezi, dar la pupa nu desluşeam nici o strălucire mai intensă, care să-mi vădească soarele ascuns înapoia ceţei. Bradley, care stătea lîngă mine, îmi spuse deodată, atingîndu-mi braţul şi arătînd spre miazăzi:

— Priveşte, căpitane!

M-am uitat şi am rămas cu gura căscată, căci la babord am zărit profilîndu-se prin ceaţă cununa roşie a soarelui ce răsărea. Am dat fuga în turn şi m-am uitat la compas: acesta arăta că ne urmăm drumul drept spre vest, ceea ce însemna fie că soarele răsărea la miazăzi, fie că busola fusese dereglată! Concluzia era limpede.

M-am întors la Bradley şi i-am comunicat descoperirea mea, spunîndu-i în încheiere:

— Fără combustibil nu putem înainta nici cinci

sute de noduri, iar proviziile noastre sînt pe sfîrşite, ca şi apa. Numai Dumnezeu ştie cît de departe spre sud ne-am abătut.

— Nu-i nimic altceva de făcut, decît să ne schimbăm direcţia, pornind încă o dată spre vest, îmi răspunse el. Dacă nu dăm peste uscat în curînd, ne-am dus cu toţii pe copcă.

I-am cerut să schimbe direcţia, apoi m-am apucat să improvizez un sextant rudimentar, cu ajutorul căruia ne-am făcut măsurătorile într-un mod foarte aproximativ, neputînd să ştim cît de departe de adevăr erau indicaţiile sale. Sextantul ne arătă că sîntem cam la 20° nord şi la 30° vest — adică ne abătusem din drum cu vreo două mii cinci sute de mile. Pe scurt, dacă interpretam cît de cît corect indicaţiile sextantului, însemna că navigasem spre sud vreme de şase zile. Bradley îl schimbă pe Benson, căci ne împărţisem în aşa fel carturile încît Benson şi Olson să stea de veghe noaptea, în timp ce Bradley şi cu mine ne schimbam în timpul zilei.

I-am luat la întrebări pe Olson şi pe Benson în legătură cu compasul, dar fiecare dintre ei afirma sus şi tare că nu se atinsese de el în timpul cartului său. Benson îmi adresă şi un zîmbet complice, ca şi cum ar fi spus: „Dumneata şi cu mine ştim cine-a făcut isprava asta!“ Şi totuşi nu puteam crede că fata o făcuse.

Navigam de mai multe ore spre vest, cînd marinarul de veghe strigă că zăreşte o pînză la orizont. Am dat ordin să fie schimbat cursul submarinului şi am pornit drept spre vasul străin. Luasem această hotărîre sub imperiul necesităţii: nu puteam rămîne aici,

în mijlocul Atlanticului, căci ar fi însemnat să murim de foame dacă nu găseam nici o ieșire. Vasul străin ne observă încă de la mare distanță, căci păru dornic să se depărteze grabnic. Cum însă nu bătea vîntul, situația lui era deznădăjduită, iar cînd am ajuns aproape de vas și i-am făcut semn să stopeze, vasul veni în vînt și rămase cu pînzele fluturînd leneșe. Ne-am apropiat și mai mult. Era cargoul BALMEN din Halmstad, Suedia, care transporta o încărcătură din Brazilia spre Spania.

I-am explicat comandantului situația în care ne găseam și l-am rugat să ne dea apă, combustibil și ceva de mîncare, dar cînd omul află că nu eram nemți, se arătă foarte supărat și artăgos, și începu să-și depărteze nava. Neputînd răbda un asemenea afront, m-am întors spre Bradley, care se afla în turnul de control, și i-am strigat:

— Tunarii pe punte! La posturile de imersiune!

N-aveam timp pentru o manevră în lege, dar toți oamenii noștri își cunoșteau datoria, iar membrii germani ai echipajului pricepură că pentru ei moartea era singura alternativă a supunerii, deoarece fiecare fusese dublat de cîte un om înarmat cu un pistol. Mai toți erau foarte bucuroși să mă asculte.

Bradley transmise jos ordinul, iar peste cîteva clipe tunarii se cățărară pe scara îngustă și, la comanda mea, își îndreptară tunul spre corabia suedeză care se depărta încet.

— Trage un foc asupra provei vasului! i-am ordonat căpeteniei tunarilor.

Vă rog să mă credeți că suedezului nu l-a trebuit mult timp ca să-și dea seama de eroarea săvîrșită, căci arboră pe catargul principal pavilionul roșu și

alb, care însemna: „Înţeleg". Încă o dată, pînzele vasului începură să fluture leneşe. I-am poruncit apoi căpitanului suedez să vină într-o ambarcaţiune şi să mă ia. Împreună cu Olson şi doi dintre englezi m-am urcat la bordul vasului, şi am ales din încărcătura lui tot ce ne trebuia — combustibil, merinde şi apă. I-am dat comandantului vasului BALMEN o chitanţă pentru toate lucrurile acelea, precum şi o declaraţie semnată de mine, de Bradley şi de Olson, în care relatam pe scurt cum pusesem stăpînire pe submarinul „U-33" şi cît de urgentă era nevoia noastră de a lua ceea ce luasem. Ambele documente erau adresate unui agent britanic imaginar, căruia îi ceream să ramburseze proprietarilor vasului BALMEN suma respectivă; dar nu ştiu dacă aceştia au fost sau nu rambursaţi[1].

Cu apă, mîncare şi combustibil la bord, am simţit că ni s-a prelungit viaţa. Ştiam acum, limpede, unde ne aflăm, şi eram hotărît să mă îndrept spre Georgetown, în Guiana britanică — dar aveam să încerc din nou o dezamăgire cruntă.

Şase dintre membrii loiali ai echipajului ieşiseră pe punte, fie pentru a fi servanţi la tun, fie pentru a aborda corabia suedeză, iar acum, unul cîte unul, coborîră pe scară în sala centrală. Eu am coborît ultimul dar cînd am ajuns jos, m-am pomenit privind în ţeava unui pistol ţinut de Baronul Friedrich von

---

[1] Pe la sfîrşitul lui iulie 1916, o ştire publicată la rubrica navală a unui ziar menţiona că vasul suedez BALMEN, plecat din Rio de Janeiro spre Barcelona, a fost scufundat de un vas german, într-o zi din iunie. Un singur supravieţuitor a fost pescuit dintr-o ambarcaţiune deschisă, în largul Insulelor Capului Verde. Omul, în agonie, a murit fără a apuca să dea vreun detaliu. (N.A.)

Schoenvorts; toţi oamenii mei erau înghesuiţi într-o parte, sub paza celor opt nemţi care mai rămăseseră din echipajul submarinului german.

Nu-mi puteam da seama cum se întîmplase, dar se întîmplase. Mai tîrziu aveam să aflu că îl legaseră întîi pe Benson, care dormea buştean în hamacul lui, îi luaseră pistolul, apoi îi dezarmaseră cu uşurinţă pe bucătar şi pe cei doi englezi rămaşi jos. După care, le venise destul de uşor să se posteze la piciorul scării şi să-i aresteze pe rînd pe toţi, pe măsură ce coborau.

Primul lucru pe care-l făcu von Schoenvorts fu să trimită după mine şi să-mi comunice că urma să fiu împuşcat, ca pirat, în zorii zilei următoare. Apoi mă încunoştiinţă că „U-33" va naviga cîtăva vreme în aceste ape, scufundînd vasele neutre şi inamice, fără nici o deosebire, şi căutînd unul din vasele de război nemţeşti, care se afla probabil prin apropiere.

Nu m-a împuşcat a doua zi dimineaţă, aşa cum îmi făgăduise, şi n-aveam să înţeleg niciodată ce l-a făcut să amîne executarea sentinţei. În schimb, m-a ţinut legat în lanţuri, întocmai cum îl ţinusem eu pe el; apoi l-a scos pe Bradley din cabina mea, ca s-o ocupe el însuşi.

Am navigat multă vreme, scufundînd numeroase nave, dar n-am dat peste nici un vas german de război. Am constatat cu uimire că von Schoenvorts îi îngăduia adesea lui Benson să preia comanda, ceea ce mi se părea totuşi explicabil prin faptul că Benson cunoştea îndatoririle unui comandant de submarin mult mai temeinic decît oricare dintre nemţii aceia greoi la minte.

Lys a trecut pe lîngă mine o dată sau de două ori,

dar rămînea îndeobşte în cabina ei. Prima oară a şovăit, ca şi cum ar fi vrut să-mi vorbească, dar văzînd că eu nu-mi ridic capul, a trecut mai departe. Într-o bună zi, ni s-a transmis că urma să ocolim capul Horn şi că lui von Schoenvorts îi venise ideea nebunească de a naviga în lungul coastei nord-americane a Pacificului şi de a ataca tot felul de vase comerciale.

— O să le vîr în suflet spaima de Dumnezeu şi de Kaiser! spunea el.

Chiar în prima zi cînd am intrat în Pacificul de Sud am avut parte de o aventură — cea mai tulburătoare aventură pe care mi-a fost dat vreodată s-o trăiesc. S-a întîmplat cam aşa.

Pe la mijlocul cartului de dimineaţă am auzit un strigăt dinspre punte, apoi zgomot de paşi — parcă se înghesuiau pe scară toţi membrii echipajului.

Cineva strigă către cei ce nu ajunseseră încă la nivelul punţii:

— E un vas de război, vasul de război german GEIER!

Mi-am dat seama că ne sunase ceasul. Dedesubt era linişte — nu rămăsese nimeni acolo. La capătul coridorului îngust se deschise o uşă şi deodată Nobs veni în fugă, îmi linse faţa şi se rostogoli pe spate, întinzîndu-şi spre mine labele mari, stîngace. Apoi se auziră alţi paşi, care se apropiau. Ştiam ai cui erau şi m-am uitat în jos: Lys ajunse numaidecît lîngă mine.

— Uite! strigă ea. Repede!

Şi-mi strecură ceva în mînă. Era o cheie, o cheie pentru lanţurile mele. Îmi mai puse alături şi un pistol, apoi intră în centrală. Cînd trecu pe lîngă mine,

am văzut că avea ea însăşi un pistol. Nu mi-a trebuit mult ca să mă eliberez, după care am alergat la ea.

— Cum să-ţi mulţumesc? exclamai.

Dar Lys îmi reteză elanul, cu vorbele-i reci:

— Nu-mi mulţumi! N-am nevoie de mulţumirile dumitale şi nu vreau să te mai aud. Nu te uita aşa la mine. Ţi-am oferit o şansă de a face ceva — fă-o!

Era un ordin atît de categoric, încît am sărit ca ars. Ridicîndu-mi privirea, am văzut că turnul e gol şi m-am suit repede pe punte, cu ochii la pîndă. Cu vreo sută de iarzi mai încolo se zărea un crucişător mic şi rapid, care arbora pavilionul flotei de război germane. Tocmai lansaseră la apă o ambarcaţiune, care se îndrepta spre noi, încărcată cu ofiţeri şi marinari. Crucişătorul încremenise pe apă în faţa noastră.

— Doamne, ce ţintă grozavă! mi-am spus.

Dar gîndul era prea îndrăzneţ ca să-l pot duce pînă la capăt. Fata se afla dedesubt. I-am aruncat o privire întrebătoare. Mă puteam oare încrede în ea? De ce mă eliberase tocmai acum? Trebuie, trebuie! Nu există altă cale... M-am întors jos.

— Spune-i te rog lui Olson să coboare aici, i-am spus. Ai grijă să nu te vadă nimeni că-i vorbeşti.

Fata mă privi cu uimire timp de o fracţiune de secundă, apoi îmi întoarse spatele şi porni în sus pe scară. O clipă mai tîrziu Olson îşi făcu apariţia, urmat de fată.

— Repede! i-am şoptit irlandezului şi am pornit spre compartimentul de la prova, unde sînt ţinute torpilele. Fata ne însoţi, iar cînd pricepu ce aveam de gînd, păşi înainte şi ne dădu o mînă de ajutor la vîrîrea în tub a marelui cilindru aducător de moarte şi distrugere. După ce am vîrît torpila şi am închis

tubul, m-am întors în fugă la turnul de control, rugîndu-mă în sinea mea ca submarinul să nu se fi abătut de la țintă. Nu, nu se abătuse, slavă Domnului!

Țintă mai strașnică decît aceasta nu cred că s-a pomenit vreodată. I-am făcut semn lui Olson să tragă. Submarinul se zgudui de la prova la pupa în clipa cînd torpila țîșni din tubul ei. Am văzut dîra albă gonind drept spre crucișătorul inamic. Un cor de strigăte se înălță de pe puntea submarinului nostru; i-am văzut pe ofițeri ridicîndu-se în picioare în ambarcațiunea ce se apropia de noi, și am auzit zbierete și înjurături dinspre crucișător. Mi-am îndreptat însă atenția asupra propriilor mele treburi. Mai toți oamenii de pe puntea submarinului stăteau parcă paralizați, zgîindu-se la torpilă. Bradley privi din întîmplare spre turnul de control și mă văzu. Atunci am sărit pe punte și am alergat spre el.

— Repede! i-am șoptit. Trebuie să-i imobilizăm cît sînt încă năuciți!

Chiar în fața lui Bradley stătea un neamț. Englezul îi trase un pumn zdravăn în ceafă și-i zmulse din teacă pistolul. Von Schoenvorts își venise repede în fire și pornise spre bocaportul principal ca să examineze situația. I-am barat drumul cu revolverul; în aceeași clipă torpila atinse crucișătorul: înfricoșătoarea explozie acoperi ordinul dat de ofițerul neamț oamenilor săi.

Bradley alerga acum printre oamenii noștri, și deși cîțiva dintre nemți îl văzură și-l auziră, păreau prea buimăciți ca să poată face ceva.

Olson se afla jos, astfel încît pe punte eram nouă, contra opt nemți: neamțul lovit de Bradley zăcea

încă pe punte. Numai doi dintre noi eram înarmați, dar curajul părea să-i fi părăsit pe nemți, căci ne opuseră o rezistență slabă. Von Schoenvorts era cel mai înverșunat: turbat de ciudă și de mînie, se repezi spre mine ca un taur zălud, trăgînd cu pistolul. Dacă s-ar fi oprit îndeajuns ca să țintească, m-ar fi putut doborî, dar alerga prea repede, așa că nici unul din gloanțele lui nu mă nimeri. Apoi ne-am încăierat și ne-am rostogolit pe punte; doi dintre oamenii mei puseră grabnic mîna pe cele două pistoale rămase libere. Baronul nu era pentru mine un adversar periculos într-o luptă corp la corp, așa că în curînd l-am țintuit pe punte, strivindu-l sub greutatea mea.

Cu o jumătate de ceas mai tîrziu lucrurile se liniștiră și totul redeveni aproape la fel ca înainte de revolta prizonierilor — doar că acum îl supravegheam mult mai strict pe von Schoenvorts. GEIER se scufundase în timp ce noi încă ne mai luptam pe puntea submarinului; după aceea ne-am depărtat spre nord, lăsîndu-i pe supraviețuitori în seama ambarcațiunii care se îndreptase spre noi în clipa cînd Olson lansase torpila. Presupun că nenorociții n-au ajuns niciodată la liman, sau dacă au ajuns, au pierit desigur pe vreun țărm rece și neospitalier; nu puteam să-i primesc la bordul submarinului nostru — aveam destui nemți și așa.

În seara aceea, fata îmi ceru voie să iasă pe punte ca să se mai aerisească, după o ședere prea îndelungă în cabină. Am fost bucuros să-i îndeplinesc rugămintea. N-o puteam înțelege și abia așteptam o ocazie de a sta din nou de vorbă cu ea, pentru a-i sonda intențiile; de aceea, am pornit după ea pe scară. Era o noapte senină și răcoroasă. Marea era liniștită, cu

excepția spulberului de spumă albă de la prova și a celor două dîre ce se prelungeau pînă departe la pupa, de-o parte și de alta, alcătuind un imens V, pe care elicele noastre îl umpleau cu valuri retezate. Benson se afla în turn, submarinul se îndrepta spre San Diego și totul părea în perfectă ordine.

Lys ședea cu trupul firav înfășurat într-un pled gros; auzind pașii ce se apropiau de ea, se întoarse să vadă cine e. Cînd mă recunoscu, își feri numaidecît privirea.

— Vreau să-ți mulțumesc pentru curajul și lealitatea dumitale, i-am spus. Ai fost admirabilă. Îmi pare rău că ți-am dat, mai înainte, ocazia să crezi că mă îndoiesc de dumneata.

— Te-ai îndoit efectiv de mine, replică fata cu o voce calmă. Ba chiar m-ai acuzat că-l ajut pe baronul von Schoenvorts. Nu te voi putea ierta niciodată!

Atît vorbele cît și tonul ei vădeau o hotărîre de neînduplecat.

— Nu-mi venea să cred, i-am răspuns. Și totuși doi dintre oamenii mei mi-au raportat că te-au văzut stînd de vorbă cu von Schoenvorts noaptea tîrziu, și nu o dată, ci de două ori, și de fiecare dată am constatat, a doua zi, cîte o stricăciune gravă adusă vasului. Nu voiam să-ți pun la îndoială lealitatea, dar întrucît port întreaga răspundere pentru viețile acestor oameni, pentru siguranța vasului, pentru viața dumitale și a mea, trebuia să te țin sub supraveghere și să te împiedic să săvîrșești vreo faptă necugetată.

Lys mă întrebă, privindu-mă cu ochii aceia mari și rotunzi:

— Cine ți-a spus că am stat de vorbă cu baronul von Schoenvorts?

— Nu-ţi pot răspunde, Lys, dar am aflat din două izvoare diferite.

— Atunci, amîndoi oamenii au minţit, zise ea, fără patimă. N-am vorbit cu baronul von Schoenvorts decît în prezenţa dumitale, în ziua cînd ne-am urcat la bordul submarinului. Şi te-aş ruga să nu uiţi, cînd îmi vorbeşti, că pentru toţi oamenii, afară de prietenii mei intimi, eu nu sînt Lys, ci Miss La Rue.

Dacă n-aţi fost niciodată pălmuiţi pe neaşteptate, nu vă puteţi închipui cum m-am simţit eu în clipa aceea. Simţeam că-mi năvăleşte sîngele în obraji, pe gît, peste urechi, pînă la rădăcina părului. Şi m-am îndrăgostit şi mai mult de Lys, jurîndu-mi solemn să-i cuceresc inima.

IV

Vreme de cîteva zile totul se desfăşură cam după acelaşi tipic. În fiecare dimineaţă luam relevmentele cu sextantul meu rudimentar, dar rezultatele erau întotdeauna extrem de nesatisfăcătoare: sextantul îmi arăta mereu că ne îndreptam spre vest, cînd eu ştiam bine că navigasem spre nord. Dădeam vina pe bietul instrument şi mergeam mai departe. Într-o după-amiază, fata veni la mine şi-mi spuse:

— Scuză-mă, dar dacă aş fi în locul dumitale, eu l-aş ţine sub supraveghere pe Benson, mai ales cînd e de cart.

Am întrebat-o ce vrea să spună, bănuind că ar putea fi vorba de o intrigă a lui von Schoenvorts, care

urmărea poate să mi-l facă suspect pe unul dintre oamenii cei mai de încredere.

— Dacă vei observa cursul submarinului la o jumătate de oră după ce intră Benson în cart, vei înțelege ce vreau să spun și vei ști de ce preferă carturile de noapte, îmi răspunse fata. Vei mai înțelege, poate, și alte lucruri care s-au întîmplat la bord.

Lys se retrase apoi în cabina ei, punînd astfel capăt discuției. Am așteptat să treacă o jumătate de ceas după intrarea lui Benson în cart, apoi m-am dus pe punte; trecînd prin turnul de control, unde ședea Benson, m-am uitat la compas. Acesta arăta că submarinarul se îndreaptă spre nord-vest, poziția fiind indicată printr-un punct, care mi se părea a fi destul de exact. Am răsuflat ușurat văzînd că totul e în regulă, fiindcă vorbele fetei mă neliniștiseră adînc. Tocmai mă pregăteam să mă întorc în cabina mea, cînd îmi veni o idee care mă făcu să-mi schimb din nou gîndurile și care era cît pe-aci să mă coste viața.

Cu o jumătate de ceas înainte, cînd ieșisem din turnul de control, observasem că valurile izbesc în babord, iar acum păreau să se dezlănțuie în sens invers, deși era puțin probabil ca ele să-și fi schimbat într-un răstimp atît de scurt direcția: vînturile se pot schimba repede, nu însă și marea!

Nu exista decît o singură explicație: de cînd părăsisem turnul de control, cursul submarinului fusese schimbat cu vreo opt puncte. Întorcîndu-mă grabnic, m-am cățărat pe platforma turnului. O singură privire aruncată cerului mi-a confirmat bănuielile: con-

stelațiile se aflau la tribord, în loc să fie drept în fața noastră. Navigam, așadar, spre vest.

Am mai rămas o clipă ca să-mi verific calculele — voiam să fiu sigur înainte de a-l acuza pe Benson de trădare — și era cît pe ce să-mi găsesc moartea, aproape singura certitudine cu care aveam să mă aleg.

Nici acum nu-mi dau seama cum de am scăpat. Stăteam pe marginea platformei turnului de control, cînd deodată o palmă grea mă izbi drept între umeri și mă azvîrli în spațiu. Căzînd pe puntea triunghiulară din fața turnului de control, mi-aș fi putut lesne zdrobi un picior, sau aș fi putut aluneca peste bord; dar soarta ținea cu mine, așa că am scăpat doar cu cîteva zgîrieturi. Ridicîndu-mă în picioare, am auzit cum capacul turnului se închide cu zgomot. M-am urcat repede pe scara care duce de pe punte spre vîrful turnului, dar Benson închisese bine capacul, înainte ca eu să fi ajuns sus.

Am rămas o clipă acolo, mut de consternare. Ce avusese de gînd individul? Ce se petrecea oare în interiorul submarinului? Dacă Benson era un trădător, de unde puteam să știu dacă nu există printre noi și alți trădători? Mi-am blestemat zilele pentru prostia pe care o făcusem ieșind pe punte; iar gîndul acesta zămisli un altul — unul oribil: cine era vinovat de ieșirea mea pe punte?

Pentru a atrage atenția celor din interiorul vasului, m-am cățărat iarăși pe scară și apoi pe puntea aceea îngustă, dar capacele de oțel ale ferestrelor turnului erau închise; rezemîndu-mă cu spatele de turn, m-am muștruluit pentru prostia mea.

M-am uitat spre prova. Marea părea din ce în ce

mai agitată, iar talazurile ei treceau acum peste puntea de jos, inundînd-o cu totul. După ce le-am privit o clipă, m-am înfiorat din cap pînă-n picioare. Nu erau fiorii pe care ţi-i dau nişte haine ude, sau spulberul apei; nu, erau chiar fiorii morţii! Într-o clipită, trecusem hotarul dintre viaţă şi moarte şi-l priveam acum drept în faţă pe Cel Atotputernic: submarinul „U-33" se scufunda cu încetul!

Mi-ar fi greu, ba chiar cu neputinţă, să aştern pe hîrtie senzaţiile încercate de mine în acel moment. Singurul lucru de care-mi amintesc limpede este că am izbucnit în rîs, dar nu dintr-un spirit de bravadă şi nici din isterie. Ţin minte de asemenea că aş fi vrut să fumez. Doamne! ce poftă aveam să fumez! Dar era cu neputinţă.

Vedeam cum creşte apa sub mine. Cînd mica punte pe care stăteam a fost acoperită de valuri, m-am căţărat din nou spre creştetul turnului. Ştiam, după însăşi încetineala scufundării submarinului, că Benson făcea singur toată treaba — lăsînd pur şi simplu rezervoarele să se umple. Pulsaţia maşinilor contenise, iar în locul ei se auzea vibraţia egală a motoarelor electrice. Apa ajunsese pînă la jumătatea turnului! Mai aveam probabil doar vreo cinci minute de stat pe punte. Mă întrebam ce să fac după ce voi fi luat de apă: să înot pînă la ultima suflare, ori să capitulez şi să-mi pun capăt agoniei încă de la prima scufundare?

De jos se auziră două zgomote înăbuşite. Parcă ar fi fost nişte împuşcături. Benson întîmpina oare vreo împotrivire? Pentru mine personal, aceasta nu putea însemna mare lucru, deoarece chiar dacă oamenii mei l-ar fi doborît pe ticălos, nici unul n-ar fi avut

cum să afle de starea mea înainte de a fi prea tîrziu ca să mă poată ajuta. Vîrful turnului era acum sub apă. M-am agățat de antena de radio, în vreme ce talazurile uriașe mă acopereau, uneori în întregime.

Știam că sfîrșitul e aproape. Agățat de antenă, așteptam — dar apa nu crescu și mai mult. Dimpotrivă, începu să scadă: acum, partea de sus a turnului de control era atinsă doar de crestele talazurilor mai înalte. În curînd, mica punte triunghiulară ieși la vedere! Ce se întîmplase oare în interiorul submarinului? Nu cumva Benson scotea la suprafață submarinul tocmai fiindcă mă socotea pierdut? Sau fusese poate înfrînt, împreună cu nemții lui? Tensiunea asta era și mai greu de suportat decît aceea prin care trecusem așteptîndu-mi pieirea. Deodată, puntea principală ieși la iveală, apoi turnul de control se deschise înapoia mea, dezvăluindu-mi fața neliniștită a lui Bradley, pe care se zugrăvea o expresie de ușurare.

— Slavă Domnului! exclamă el, întinzîndu-și mîinile spre mine și trăgîndu-mă în turn.

Eram ud leoarcă și cam buimac. Încă vreo cîteva minute și sînt sigur că s-ar fi isprăvit cu mine, dar căldura din interiorul vasului, laolaltă cu rachiul pe care Bradley mi-l turnă pe gît — gata, gata să mi-l ardă — mă ajută să-mi vin în fire. Rachiul acela ar fi putut trezi la viață și un mort!

Cînd am coborît în centrală, i-am văzut pe nemți înșirați într-o parte, sub paza a doi dintre oamenii mei înarmați cu pistoale. Von Schoenvorts era și el acolo. Benson zăcea pe podea gemînd, iar dincolo de el stătea fata, cu un revolver într-o mînă.

— Ce s-a petrecut aici? întrebai eu, aruncînd în sus o privire năucă. Spuneți-mi!

— Cred că vezi ce, domnule! îmi răspuse Bradley. Dar rezultatul ar fi putut să fie cu totul altul, dacă n-ar fi fost domnișoara La Rue. Dormeam cu toții. Benson îl schimbase pe omul de cart la începutul serii și nu era supravegheat de nimeni — decît de domnișoara La Rue. Ea a simțit că submarinul se scufundă și a ieșit din cabină ca să cerceteze situația. A ieșit taman la timp ca să-l vadă pe Benson manevrînd dispozitivul de scufundare. Cînd a zărit-o, Benson și-a scos pistolul și a tras, dar n-a nimerit-o; domnișoara, însă, a tras în el și l-a nimerit. Cele două împușcături ne-au trezit pe toți, și cum oamenii noștri erau înarmați, rezultatul a fost inevitabil, precum se vede; dar ar fi fost cu totul altul dacă n-ar fi intervenit domnișoara La Rue. Ea a închis supapele rezervoarelor de apă și ne-a trezit pe mine și pe Olson, și tot ea a pus în funcțiune pompele ca să golească rezervoarele.

Iar eu o bănuisem pe fată că mă ademenise, prin uneltirile ei, pe punte ca să-mi găsesc moartea! Îmi venea să cad în genunchi în fața ei și să-i cerșesc iertarea — și aș fi făcut-o, dacă n-aș fi fost un anglo-saxon! N-am fost în stare însă decît să-mi scot pălăria udă și să mă înclin, bîiguind niște cuvinte de laudă. Lys nu-mi răspunse, ci se întoarse și porni foarte repede spre cabina ei. Auzisem bine? Să fi fost chiar un suspin, ceea ce auzeam prin coridorul îngust al submarinului „U-33"?

Benson muri în aceeași noapte. Rămase sfidător aproape pînă în ultimul moment, dar înainte cu cîteva clipe de a-și da duhul, îmi făcu semn, iar eu mă

aplecai peste gura lui pentru a-i prinde cuvintele abia șoptite:

— Singur am făcut-o. Am făcut-o fiindcă te urăsc — te urăsc pe dumneata și pe toți din neamul dumitale. Am fost concediat de la șantierul vostru naval din Santa Monica. Am fost concediat apoi din California. Sînt un I.W.W.[1] Am devenit un agent al nemților — nu fiindcă i-aș iubi, căci îi urăsc și pe ei — ci fiindcă voiam să le fac rău americanilor, pe care-i uram și mai mult. Am azvîrlit peste bord aparatul de radio. Am distrus cronometrul și sextantul. Am făcut să devieze busola, după bunul meu plac. I-am spus lui Wilson că am văzut-o pe fată stînd de vorbă cu Schoenvorts și l-am făcut pe dobitocul ăla să creadă că a văzut-o și el! Îmi pare rău — îmi pare rău că planurile mele au dat greș. Te urăsc!

A mai trăit o jumătate de ceas, dar n-a mai vorbit, n-a mai vorbit tare, adică; însă cu vreo cîteva secunde înainte de a porni spre lumea cealaltă, buzele i se mișcară într-un murmur stins. M-am aplecat și am deslușit următoarele cuvinte:

— Și acum, mă duc la culcare.

Atîta tot. Benson era mort. I-am azvîrlit peste bord cadavrul.

Vîntul aduse în noaptea aceea o vreme destul de urîtă, cu o sumedenie de nori negri, care zăboviră cîteva zile. Habar n-aveam în ce direcție navigasem și nici n-aveam cum să aflăm, deoarece nu ne mai puteam bizui pe busolă, neștiind ce-i făcuse Benson. Am navigat la întîmplare, pînă ce am zărit din nou

[1] INTERNATIONAL WORKERS OF THE WORLD, organizație anarhistă a muncitorilor americani.

soarele. Nu voi uita niciodată ziua aceea, nici surprizele ei. Ne făceam socoteala, mai bine zis ghiceam că ne aflăm undeva în largul coastelor peruviene. Vîntul, care bătuse cu putere dinspre răsărit, începu deodată să sufle dinspre miazăzi, îngheţîndu-ne pe toţi.

— Peru! mîrîi Olson. Cine-a mai pomenit aisberguri în largul coastelor peruviene?

— Aisberguri?! Pe naiba! exclamă unul dintre englezi. Păi, în apele astea de la nord de paralela 14-a nu se găsesc aisberguri, omule!

— Atunci, te afli la sud de paralela 14-a . . .

Am crezut că nu-i în toate minţile, dar greşeam, căci în după-amiaza acelei zile am zărit un gheţar spre miazăzi, deşi noi crezusem zile întregi că navigăm spre miazănoapte. Se înţelege că ne-a cuprins o descurajare fără margini, dar a doua zi în zori am întrezărit o mică rază de speranţă, cînd marinarul de veghe ne strigă prin bocaportul deschis:

— Pămînt! Pămînt la nord-vest!

Ni se făcuse, cred, tuturor dor de pămînt. Mie, unul, mi se făcuse. Dar bucuria mea se spulberă grabnic prin îmbolnăvirea subită a trei dintre nemţi, care începură aproape simultan să vomite. Nu puteam găsi nici o explicaţie acestei stări. I-am întrebat ce mîncaseră şi am aflat că nu mîncaseră nimic altceva decît hrana gătită de obicei pentru toată lumea.

— Aţi băut ceva? i-am iscodit, căci ştiam că băutura era închisă în acelaşi dulap cu medicamentele.

— Doar apă, gemu unul dintre ei. Toţi am băut apă azi dimineaţă. Am deschis un nou rezervor. O fi fost apa . . .

Am întreprins o anchetă, care a scos la iveală o

situaţie îngrozitoare — cineva, probabil Benson, otrăvise întreaga cantitate de apă potabilă de pe vas. Ar fi fost şi mai groaznic dacă n-am fi zărit uscatul la orizont. Vederea uscatului ne umplu însă de speranţă.

Ne apropiam repede de ceea ce părea să fie un promotoriu abrupt. Nişte stînci, care se ridicau parcă perpendicular din mare, se pierdeau în ceaţă de-o parte şi de alta a vasului. Pămîntul din faţa noastră ar fi putut să fie un continent, într-atît de puternic conturată era linia ţărmului; ştiam totuşi că ne aflăm la mii de mile distanţă de cel mai apropiat pămînt apusean, Noua Zeelandă sau Australia.

Am luat relevmentele cu ajutorul instrumentelor noastre stîngace şi rudimentare, am cercetat harta, ne-am scormonit creierii, dar degeaba. În cele din urmă, Bradley fu cel care ne sugeră o explicaţie. Stînd în turn şi uitîndu-se la compas, îmi atrase deodată atenţia asupra acestuia: acul busolei arăta drept spre pămîntul din faţa noastră. Bradley răsuci brusc cîrma spre tribord. Am simţit că submarinul se supune şi totuşi săgeata continua să arate drept spre stîncile acelea înalte.

— Ce încheiere tragi? l-am întrebat eu.

— Aţi auzit vreodată de Caproni?

— Un navigator italian de odinioară?

— Da. L-a urmat pe Cook prin 1721. Dar nu e pomenit nici măcar de istoricii contemporani cu el — probabil din pricină că a avut unele dificultăţi de ordin politic la întoarcerea lui în Italia. Afirmaţiile lui erau luate în rîs de toată lumea, dar îmi amintesc că am citit una din cărţile sale — singura lui carte, de fapt — în care descria un nou continent

din Mările Sudului, un continent făcut dintr-un „metal ciudat" care atrăgea acul busolei, un țărm stîncos, neospitalier, lipsit de orice plajă sau port natural, și lung de sute de mile. N-a putut debarca nicăieri, iar în cele cîteva zile cît a navigat în largul lui, n-a putut vedea nici un semn de viață. După ce l-a botezat „Caprona", a plecat mai departe. Cred, domnule, că avem în fața noastră țărmul Capronei, neînsemnat pe hartă și dat uitării vreme de două veacuri.

— Dacă e adevărat ceea ce spui, i-am răspuns eu, s-ar putea să explice în bună măsură devierea acului busolei în ultimele două zile. Caprona ne-a ademenit spre stîncile-i cumplite. Ei bine, vom primi provocarea: vom debarca pe Caprona. Zidul acesta stîncos trebuie să aibă o spărtură pe undeva. O vom găsi, Bradley, trebuie s-o găsim! Trebuie să găsim apă pe Caprona, căci altfel murim!

Ne-am apropiat așadar de țărmul acela, asupra căruia nu se ațintiseră ochii nici unui muritor. Din adîncurile oceanului se înălțau ca niște turle stîncile, smălțate cu pete verzi, albastre și cafenii — mușchi și licheni veștejiți, peste a căror cocleală se întindea rugina de ocru a piritelor. Culmile stîncilor, deși zdrențuite, erau de o înălțime atît de egală, încît sugerau hotarele unui imens platou; ici și colo, în creștetul cîte unei stînci se zăreau fîșii de verdeață, trimise parcă anume de vegetația luxuriantă din interior pentru a semnala unei lumi nepăsătoare că strania Caprona trăiește și se bucură de viață, dincolo de țărmul ei aspru și neospitalier.

Dar o metaforă, fie ea cît de poetică, n-a astîmpărat niciodată setea unui gîtlej uscat. Pentru a ne

bucura de peisajul romantic al Capronei, ne trebuia apă, aşa că ne-am apropiat şi mai mult, sondînd mereu, în lungul ţărmului. Dar chiar în apropierea ţărmului nu reuşeam să dăm de fund şi vedeam pretutindeni acelaşi zid înalt de stînci golaşe. La căderea întunericului ne-am depărtat de ţărm şi am rămas la distanţă de el toată noaptea.

Încă nu suferearn cu adevărat de pe urma lipsei de apă, dar ştiam că în curînd vom începe să suferim, aşa că, la ivirea primelor raze de lumină, m-am dus din nou în turnul de control şi am cercetat ţărmul acela duşmănos.

Către amiază am descoperit o plajă, cea dintîi pe care o vedeam. Era o fîşie îngustă de nisip, la temelia unei părţi a falezei care părea mai joasă decît cele pe care le observasem pînă atunci. La poalele ei, pe jumătate îngropaţi în nisip, zăceau nişte bolovani uriaşi — mărturie tăcută a faptului că, odinioară, o forţă năprasnică sfărîmase în acest loc hotarul natural al Capronei. Bradley fu cel care ne atrase primul atenţia asupra unui obiect straniu ce se ridica printre bolovani deasupra apei.

— Parcă ar fi un om, zise el, şi-mi trecu binoclul.

M-am uitat îndelung şi atent, şi aş fi putut să jur că obiectul acela era o siluetă omenească. Domnişoara La Rue se afla pe punte împreună cu noi. M-am întors cu faţa spre ea şi am rugat-o să coboare. Ea s-a supus, fără să crîcnească. Apoi m-am dezbrăcat, sub ochii întrebători ai lui Nobs. Acasă, era obişnuit să intre în mare cu mine şi nu uitase, fireşte, acest obicei.

— Ce aveţi de gînd să faceţi, domnule? mă întrebă Olson.

— Am de gînd să văd ce-i obiectul acela de pe țărm, i-am răspuns. Dacă-i un om, ar putea să însemne că această Capronă e locuită, sau pur și simplu că niște nenorociți au naufragiat pe aici. Voi putea să-mi dau seama după îmbrăcămintea individului.

— Bine, dar ce faceți cu rechinii, domnule? stărui Olson. Ar trebui să luați un cuțit.

— Poftim unul, dom'le! îmi strigă un marinar, și-mi întinse un cuțit lung și subțire — unul pe care-l puteam ține între dinți — așa că-l acceptai bucuros.

— Ține submarinul cît mai aproape de țărm, i-am ordonat lui Bradley, apoi m-am aruncat peste bord și am înotat spre plaja îngustă.

Înapoia mea se auzi un alt plescăit, iar cînd m-am întors l-am zărit pe bătrînul și credinciosul meu Nobs, care înota vitejește pe urmele mele.

Marea nu era agitată și nu simțeam vreun curent subteran, așa că am ajuns lesne la țărm, pe care m-am urcat la fel de ușor. Plaja era alcătuită îndeosebi din pietricele netezite de valuri. Nisip era puțin, deși de pe puntea submarinului plaja ni se păruse toată nisipoasă; n-am văzut nici o urmă de moluște sau de crustacee, caracteristice tuturor plajelor cunoscute de mine mai înainte. Îmi explic acest fenomen prin îngustimea plajei, prin uriașa adîncime a apei și prin marea distanță ce desparte Caprona de vecinul ei cel mai apropiat.

Pe măsură ce eu și Nobs ne apropiam de silueta de pe țărm, simțeam că, dacă aceasta fusese vreodată vie, murise cu siguranță în urmă cu cîtva timp. Nobs se opri, adulmecă și mîrîi. Ceva mai tîrziu, se așeză, își ridică botul spre cer și scoase un urlet jalnic. Am

azvîrlit o pietricică spre el, poruncindu-i să tacă: urletele lui lugubre mă enervau. Chiar cînd am ajuns lîngă obiectul acela, tot n-am fost în stare să-mi dau seama dacă fusese om sau dobitoc. Cadavrul era umflat şi în parte descompus. Nu se vedea pe el sau prin apropiere nici urmă de îmbrăcăminte. Un păr fin, cafeniu îi acoperea pieptul şi abdomenul, dar faţa, palmele, picioarele, umerii şi spatele erau lipsite de păr. Creatura trebuie să fi avut înălţimea unui om bine proporţionat; trăsăturile ei erau asemănătoare cu acelea ale unui om, dar fusese oare cu adevărat un om?

N-aş putea spune, căci nu semăna cu o maimuţă mai mult decît cu un om. Degetele groase de la picioare se întindeau lateral, întocmai ca acelea ale băştinaşilor din Borneo, Filipine şi alte ţinuturi depărtate, unde se mai găsesc şi astăzi oameni primitivi. Faţa lui ar fi putut să fie aceea a unei fiinţe ieşite din împerecherea unui pitecantrop cu o fiică a tribului „Piltdown" din Sussex-ul preistoric. Lîngă cadavru zăcea o bîtă de lemn.

Faptul acesta îmi dădu de gîndit, căci nu se vedea nici urmă de copaci prin împrejurimi. Pe plajă nu se zărea nici un obiect de natură să evoce prezenţa unui marinar naufragiat. Cadavrul nu sugera cîtuşi de puţin că, în viaţă, răposatul ar fi putut avea o experienţă nautică. Era cadavrul unui tip uman inferior sau al unui animal superior. Nici într-un caz, nici în celălalt n-ar fi putut aparţine unui neam de navigatori. Am dedus, de aceea, că era un băştinaş al Capronei, care căzuse ori fusese aruncat de pe stîncile de deasupra plajei. În cazul acesta, Caprona era locuibilă, dacă nu chiar locuită de oameni. Dar

cum să ajungi în interiorul ei locuit? Iată întrebarea. O privire mai atentă asupra stîncilor, decît cea pe care-o putusem arunca de pe puntea submarinului, mi-a întărit convingerea că nici un muritor n-ar fi în stare să escaladeze faleza aceea perpendiculară, lipsită de orice deschizătură şi de orice crampon, de care să se poată agăţa. M-am depărtat perplex. Nici un rechin nu mi-a ieşit în cale, la întoarcerea spre submarin.

La auzul veştilor aduse de mine, ceilalţi începură să emită fel de fel de teorii şi presupuneri, şi să nutrească speranţe. Toţi îşi făceau acelaşi raţionament pe care-l făcusem şi eu — concluziile erau evidente. Apa, însă, nu era de loc evidentă: eram mai însetaţi ca oricînd.

Ne-am petrecut restul zilei continuînd să explorăm cu atenţie, dar fără rezultat, ţărmul acela monoton. Peretele stîncos nu vădea nici o spărtură, nici măcar un alt petic de plajă. În asfinţit, o dată cu soarele se prăbuşiră şi speranţele noastre. Între timp încercasem din nou să mă apropii de fată, dar ea nu voia să mă mai vadă-n ochi, aşa că eram nu numai însetat, dar şi din cale afară de trist şi de abătut. Mi-a părut bine, de aceea, cînd zorii unei zile noi alungară vraja urîtă a unei nopţi de nesomn.

Căutările întreprinse dimineaţa nu ne-au adus nici o rază de speranţă. Caprona era inexpugnabilă — asta era părerea tuturor; totuşi ne-am continuat cercetările. Cred că era pe la două după-amiază, cînd Bradley îmi atrase atenţia asupra unei crengi înfrunzite, care plutea pe mare.

— O fi fost dusă de vreun rîu pînă-n ocean, sugeră el.

— Da, s-ar putea, i-am răspuns. O fi căzut, sau o fi fost aruncată de pe culmea uneia din stîncile astea.

Bradley se adumbri la față.

— Și eu m-am gîndit la același lucru, deși aș dori să cred contrariul!

— Ai dreptate! i-am zis. Trebuie să credem, pînă la proba contrarie. Nu ne putem îngădui să ne descurajăm tocmai acum, cînd avem cel mai mult nevoie de curaj. Creanga asta a fost purtată de un rîu, iar noi vom găsi acel rîu!

Și, cu pumnul strîns, într-un gest menit să sublinieze o hotărîre lipsită de speranță, i-am arătat spre un loc ceva mai apropiat de țărm.

— Vezi, Bradley? Uită-te bine!

Pe apă pluteau spre noi niște flori amestecate cu ierburi și încă o creangă înfrunzită. Am scrutat amîndoi apa și țărmul. Bradley descoperi pe semne ceva, sau își închipui numai, căci ceru o găleată și o frînghie, iar cînd le primi, lăsă găleata în apă și o scoase plină. Gustă apoi apa din găleată și, îndreptîndu-se, mă privi în ochi cu o expresie încîntată, ca și cum ar fi zis: „Ți-am spus eu!"

— Apa asta e caldă și proaspătă! exclamă el.

Am întins mîna spre găleată și am gustat și eu. Apa era foarte caldă, dar avea un gust extrem de neplăcut.

— Ai băut vreodată apă dintr-o baltă plină de mormoloci? mă întrebă Bradley.

— Exact! exclamai eu. Exact gustul ăsta îl are, deși n-am mai băut asemenea apă din copilărie; dar cum se poate ca apa unui rîu să aibă un astfel de gust, și ce naiba o face să fie atît de caldă? Trebuie

să aibă cel puțin 70 sau 80 de grade Fahrenheit, dacă nu şi mai mult!

— Da, recunoscu Bradley, aş zice chiar mai mult. Dar de unde vine oare?

— Acum, că am descoperit-o, asta e uşor de văzut. De vreme ce nu poate veni din ocean, trebuie să vină din interior. Singurul lucru pe care-l avem de făcut este să mergem pe firul apei și, mai devreme sau mai tîrziu, vom da de izvorul ei.

Ne aflam destul de aproape, dar îndreptînd prova submarinului spre țărm, ne-am tîrît încet de-a lungul lui, luînd mereu probe de apă și gustînd-o pentru a ne asigura că n-am ieşit din curentul de apă proaspătă. Bătea un vînticel slab dinspre larg și nu erau valuri aproape de loc, astfel încît ne-am continuat înaintarea spre țărm, fără a atinge fundul; deși eram la doi paşi de țărm, n-am observat nici o spărtură prin care ar fi putut să răzbească vreun pîrîiaş cît de mic, şi cu atît mai puțin gura unui rîu larg cum părea să fie acesta, de vreme ce izbutea să împrospăteze apa oceanului pînă la o distanță de peste două sute de iarzi. Refluxul, laolaltă cu puternicul curent de apă proaspătă, ne-ar fi împiedicat să ne ciocnim de stînci, chiar dacă n-am fi avut motoarele în funcţiune; pentru a ne menţine poziţia, trebuia doar să ne folosim de aceste două forțe combinate. Am ajuns la o distanță de douăzeci şi cinci de picioare de peretele abrupt, care se înălța masiv deasupra noastră. Nu se vedea nici o spărtură. Privind suprafața apei şi scrutînd fața amenințătoare a falezei, Olson îşi dădu cu părerea că apa proaspătă ar fi putut izvorî dintr-un *gheizer* submarin. Aşa se explica, spunea el, căldura ei. În clipa aceea, un tufiş

plin de flori și de frunze țîșni la suprafață și începu să plutească înapoia submarinului.

— Tufele de flori nu prea cresc în peșterile subterane din care izvorăsc *gheizerele*, zise Bradley.

— Nu pricep nimic, mormăi Olson, scuturînd din cap.

— Am găsit! Ia uitați-vă! exclamai eu, arătînd spre temelia falezei, pe care refluxul o expunea treptat vederii noastre.

Priviră cu toții într-acolo și văzură ceea ce văzusem și eu — partea de sus a unei borte întunecoase, prin care apa se vărsa în mare.

— E canalul subteran al unui rîu! strigai eu. Curge printr-un ținut acoperit cu vegetație, deci luminat de soare. Peșterile subpămîntene nu pot avea nici o viață vegetală cît de cît asemănătoare cu plantele pe care le-am văzut plutind pe apa acestui rîu. Dincolo de stîncile astea există pămînturi roditoare și rîuri de apă dulce — poate și vînat!

— Da, domnule! spuse Olson. Dincolo de stînci! Adevărat, dom'le! Dincolo de stînci!

Bradley izbucni în rîs — un rîs cam amar:

— Păi, e ca și cum ne-ai spune, domnule, că știința a stabilit că pe Marte există apă și vegetație.

— Nu-i chiar așa, replicai eu. Un submarin nu-i construit pentru a naviga prin spațiu, ci pentru a străbate adîncurile mării.

— Ați fi dispus să vă vîrîți în văgăuna aia? mă întrebă Olson.

— Da, îi răspunsei eu. N-avem nici o șansă de a supraviețui dacă nu găsim hrană și apă aici, pe Caprona. Apa asta care iese din stîncă nu e sărată, dar nici bună de băut, deși am băut cu toții din ea.

E logic să presupunem că, în interior, rîul e alimentat de izvoare curate, şi că există acolo fructe, ierburi şi vînat. Să rămînem oare aici şi să murim de sete şi de foame, cînd s-ar putea ca la o distanţă de numai cîteva sute de iarzi să se întindă un tărîm al belşugului? Avem mijloacele necesare pentru a naviga într-un rîu subteran. Sîntem oare prea laşi ca să folosim aceste mijloace?

— Eu aş zice să încercăm, spuse Olson.

— Da, să încercăm, zise şi Bradley.

— Atunci, la fund, şi deie Domnul s-avem noroc! exclamă un marinar tînăr, care luptase cîndva în tranşee.

— La posturile de imersiune! poruncii eu, şi, în mai puţin de un minut, puntea rămase pustie, capacele turnului de control erau închise cu zgomot, iar submarinul se scufunda — poate pentru ultima oară. Eu, unul, aşa simţeam, şi cred că mai toţi ceilalţi simţeau la fel.

În timp ce submarinul se scufunda, stăteam în turn, al cărui reflector îşi proiecta pe apă razele palide. Ne scufundam foarte încet, înaintînd doar atîta cît să menţinem prova submarinului în direcţia dorită; în faţa noastră zăream hăul negru căscat în peretele de stîncă. Era o deschizătură prin care ar fi putut trece şase submarine deodată, un tunel cilindric şi întunecat ca gura iadului.

În timp ce submarinul înainta cu băgare de seamă, nu mi-am putut stăpîni o presimţire lugubră. Încotro ne îndreptam? Ce ne aştepta la capătul acestui mare canal? Ne luasem oare adio de la lumina soarelui şi de la viaţă? Ne aşteptau oare primejdii mai mari decît cele pe care le înfruntasem pînă acum? Am în-

cercat să alung fantasmele închipuirii, comunicîndu-le cu glas tare tot ce vedeam, celor de jos, care stăteau cu urechile la pîndă. Eu eram ochiul întregii echipe și mă străduiam din răsputeri să fiu la înălțime. Înaintasem poate cu vreo sută de iarzi, cînd ne întîmpină cea dintîi primejdie. Chiar în fața noastră tunelul cotea brusc, într-un unghi drept. Puteam vedea răgăliile de pe rîu izbindu-se de peretele stîncos din stînga noastră, sub presiunea puternică a curentului, și mă temeam ca submarinul să nu pățească ceva făcînd o asemenea cotitură în condiții atît de vitrege; n-aveam însă de ales, trebuia să încercăm. Nu i-am prevenit pe camarazii mei — ca să nu le pricinuiesc temeri inutile, căci, dacă ne-am fi ciocnit de peretele acela stîncos, nici o forță de pe pămînt n-ar fi putut să ne ferească de un deznodămînt pe cît de tragic, pe atît de grabnic. Am dat ordin să înaintăm cu toată viteza, și submarinul s-a îndreptat spre primejdie. Eram nevoit să mă apropii de peretele din stînga pentru a lua cotul, și mă bizuiam pe forța motoarelor ca să ne poarte prin noianul acela de ape. Ei bine, am izbutit să trecem, dar cu chiu cu vai. În timp ce coteam, submarinul a nimerit în mijlocul curentului, care l-a împins cu pupa spre stînci; s-a auzit o izbitură care a făcut să se cutremure întreaga navă, apoi un scrîșnet lugubru — coca de oțel se freca de peretele de stîncă. O clipă, am crezut că năvala apelor ne va pecetlui soarta, dar deodată am auzit de jos vestea bună că totul e în ordine.

După alți cincizeci de iarzi am mai întîlnit un cot, de data asta spre stînga! Era, însă, ceva mai lin, așa că am trecut fără nici o vătămare. După

aceea, am navigat uşor, deşi nu puteam şti ce ne mai aşteaptă, iar nervii mi-erau încordaţi la maximum. După al doilea cot, canalul era aproximativ drept, cale de vreo o sută cincizeci pînă la două sute de iarzi. Apele păreau mai luminoase, încît mi-a mai venit inima la loc. Le-am strigat celor de jos că văd lumina zilei, şi atunci întreaga navă se cutremură de chiotele şi exclamaţiile de recunoştinţă ale oamenilor. O clipă mai tîrziu, pluteam printr-o apă luminată de soare; ridicînd numaidecît periscopul, am privit de jur împrejur cel mai straniu peisaj pe care-mi fusese dat vreodată să-l văd.

Ne aflam în mijlocul unui rîu lat şi domol, ale cărui maluri erau străjuite de nişte ferigi arborescente gigantice, care-şi înălţau vînjoasele praştii la cincizeci, o sută, două sute de picioare în văzduhul liniştit. Aproape de noi, o umbră se ridică la faţa apei şi se repezi la periscop. Am zărit nişte fălci uriaşe, desfăcute, apoi totul s-a tulburat. Un tremur scutură turnul în clipa cînd animalul acela se abătu asupra periscopului. O clipă mai tîrziu, am putut vedea din nou — animalul dispăruse. Deasupra copacilor zbura un fel de liliac enorm — o dihanie uriaşă ca o balenă, dar cu o alcătuire ce amintea mai degrabă de o şopîrlă. Apoi, o umbră se abătu din nou asupra periscopului, întunecîndu-i oglinda. Mărturisesc că abia mai răsuflam cînd am dat ordinul de ieşire la suprafaţă. Spre ce tărîm straniu ne călăuzise soarta?

În clipa cînd puntea ieşi de sub apă, am deschis bocaportul turnului de control şi am păşit afară. Peste un minut se deschise şi bocaportul punţii, iar cei care nu erau de cart dedesubt se căţărară pe scară; Olson îl aducea pe Nobs, ţinîndu-l subsuoară.

Timp de cîteva minute nimeni nu scoase o vorbă; cred că erau cu toţii la fel de îngroziţi ca şi mine. De jur împrejur vedeam o floră şi o faună la fel de stranii şi de admirabile ca acelea pe care le-am fi putut găsi pe o planetă depărtată, dacă am fi fost transportaţi, în chip miraculos, prin eter, spre o lume necunoscută. Pînă şi iarba de pe malul cel mai apropiat era nepămînteană — creştea înaltă şi luxuriantă, fiece fir avînd în vîrf cîte o floare strălucitoare, violetă, galbenă, roşie sau albastră; pajiştea asta feerică întrecea orice închipuire omenească şi totul clocotea de viaţă. Copacii aceia înalţi, ca nişte ferigi, erau doldora de maimuţe, şerpi şi şopîrle. Insecte gigantice bîzîiau, zburînd de colo pînă colo. La poalele pădurii dese puteau fi văzute sumedenie de făpturi puternice, în apa rîului mişunau alte făpturi, iar deasupra fîlfîiau aripile unor creaturi uriaşe, dintre cele despre care învăţasem în şcoală că au dispărut din vremuri imemoriale.

— Ia te uită! exclamă Olson. Ce-i cu girafa asta care iese din fundul mării?

Am privit în direcţia arătată de el şi am văzut un gît lung, lucios, încununat de un cap mic care se înălţa deasupra apei. Deodată spinarea animalului ieşi la iveală — cafenie şi lucioasă în apa ce şiroia de pe ea. Animalul îşi îndreptă privirea spre noi, îşi deschise botul de şopîrlă şi, scoţînd un şuierat strident, se repezi spre submarin. Avea, cred, o lungime de şaisprezece pînă la optsprezece picioare şi semăna leit cu plesiozaurii din jurassicul[1] inferior, pe care-i

---

[1] A doua perioadă a erei Mezozoice (situată după Triassic, şi înainte de Cretacic), denumită astfel după rocile descoperite în masivul Jura.

văzusem reconstituiţi în planşe. Se repezi la noi ca un taur turbat, de parcă ar fi vrut să distrugă şi să devore puternicul submarin — de fapt, cred că asta şi dorea.

Se năpustise spre noi cu botul căscat, în timp ce navigam încet în susul rîului. Gîtul acela lung era întins ca o ţeavă de tun, iar cele patru lopătoaie cu care înota izbeau cu putere apa, făcîndu-l să înainteze rapid. Cînd ajunse lîngă submarin, monstrul îşi închise fălcile peste unul din tacheţii parapetului şi-l zmulse ca pe o scobitoare înfiptă în chit. La vederea acestei performanţe titanice, ne-am dat cu toţii înapoi, iar Bradley îşi scoase revolverul şi trase. Glonţul nimeri în gîtul animalului, chiar deasupra trupului, dar în loc să-l paralizeze, nu făcu decît să-i sporească furia. Cu un ţipăt strident, monstrul ieşi pe jumătate din apă şi, lăsîndu-se peste coca submarinului, încercă să se întindă pe puntea lui, ca să ne înghită. În aceeaşi clipă răsunară o duzină de împuşcături, căci toţi cei care eram înarmaţi am tras simultan în monstru; dar deşi acesta era ciuruit de gloanţe, nu dădu semne de agonie, ci sări doar ceva mai încolo pe submarin.

Băgasem de seamă că fata venise pe punte şi stătea acum înapoia mea, nu prea departe; cînd am văzut ce primejdie ne paşte pe toţi, m-am întors şi am împins-o spre bocaport. Nu mai vorbisem cu ea de cîteva zile încoace, şi nici acum n-am vorbit; ea, însă, s-a zmuls din strînsoarea braţului meu, aruncîndu-mi o privire dispreţuitoare. Mi-am dat seama că nu pot obţine nimic de la ea decît cu ajutorul forţei, aşa că m-am întors cu spatele, ca să o pot

apăra de bizara reptilă, în cazul cînd aceasta ar fi izbutit să ajungă pe punte; în clipa aceea, am văzut cum monstrul își ridică o labă peste parapet și, întinzîndu-și fulgerător capul, apucă în bot pe unul dintre nemți. Am dat fuga într-acolo și am tras cu pistolul în trupul monstrului, încercînd să-l silesc să-și slobozească prada; era însă ca și cum aș fi tras în soare!

Urlînd și țipînd, neamțul se pomeni zmuls de pe punte de monstru, care se scufundă cu victima lui îngrozită. Eram cu toții zguduiți de înfricoșătoarea tragedie, dar Olson ne descreți frunțile atrăgîndu-ne atenția că, acum, balanța puterii era în mîinile noastre. După moartea lui Benson, fusesem nouă contra nouă — nouă nemți contra nouă „aliați", cum ne spuneam noi înșine; acum, nu mai erau decît opt nemți. Pe fată n-o trecusem niciodată în vreo tabără sau alta, poate pentru că era fată, deși știam prea bine că era de partea noastră.

Remarca lui Olson izbuti așadar să însenineze atmosfera, cel puțin pentru „aliați", dar în curînd atenția ne fu din nou atrasă spre rîu, căci de jur împrejur apa fierbea ca un cazan drăcesc, plin de reptile oribile, care șuierau și se zbuciumau, turbate și înfometate. Începură să se cațere și pe punte, zvîrcolindu-se și împingîndu-ne tot mai mult, deși trăgeam în ele întruna. Erau tot soiul de făpturi îngrozitoare — enorme, hidoase, grotești — un adevărat coșmar mezozoic. Am avut grijă ca fata să fie dusă jos cît mai grabnic cu putință, iar ea îl luă și pe Nobs — bietul cîine aproape că nu mai putea nici să scheaune, atîta lătrase! Și cred că pentru prima oară în viața lui, încerca sentimentul fricii,

dar nu-i de mirare. I-am trimis apoi jos şi pe Bradley şi pe mai toţi „aliaţii“, iar după aceea şi pe nemţii aflaţi pe punte; von Schoenvorts continua să fie legat în lanţuri.

Monştrii ajunseseră ameninţător de aproape cînd am coborît şi eu, trîntind după mine bocaportul. M-am dus apoi în turnul de control şi am dat ordin să înaintăm cu toată viteza, în speranţa că ne vom depărta de monştrii aceia; dar era în zadar. Nu numai că oricare dintre ei putea întrece lesne submarinul, dar cu cît înaintam mai mult în susul rîului, cu atît mai numeroase erau haitele ce ne atacau; în cele din urmă, temîndu-mă să mai navighez atît de repede pe un astfel de rîu, am dat ordin să fie micşorată viteza şi am plutit astfel, încet şi cu demnitate, prin bulucul acela şuierător. Eram foarte bucuros că ne făcusem intrarea în Caprona la bordul unui submarin, şi nu al vreunei alte nave. Îmi dădeam bine seama ce soartă i-ar fi putut aştepta pe navigatorii care s-ar fi încumetat să viziteze Caprona: lumea nici n-ar fi luat cunoştinţă de isprava lor, căci vă asigur că numai pe un submarin poţi trece pe rîul acela mare şi leneş şi rămîne în viaţă.

Am înaintat pe rîu în sus cale de vreo patruzeci de mile, pînă la căderea serii. Mi-era frică să coborîm în fundul rîului şi să rămînem acolo peste noapte, căci mă gîndeam că mîlul era poate prea adînc. Neputînd arunca ancora, am mai înaintat puţin pe lîngă ţărm şi, profitînd de un scurt răgaz oferit de reptilele acelea, ne-am legat submarinul de un copac mai solid. De asemenea, am scos o găleată de apă din rîu şi am constatat că, deşi destul de caldă, apa era ceva mai dulce acum. Aveam hrană

suficientă, iar apa ne astîmpără binișor setea; ne lipsea însă carnea proaspătă. Nu mai mîncasem carne de multe săptămîni, dar la vederea reptilelor mi-a venit o idee, și anume, că s-ar putea ca și carnea lor să fie gustoasă. M-am dus așadar pe punte cu o pușcă — aveam vreo douăzeci de arme la bord. Văzîndu-mă, o reptilă uriașă se repezi pe punte, drept spre mine. M-am retras spre vîrful turnului de control, iar cînd monstrul își înălță trupul masiv în dreptul punții înguste pe care stăteam, i-am tras un glonte între ochi.

Monstrul se opri și se uită la mine o clipă, ca și cum mi-ar fi spus: „Omul ăsta înțeapă, trebuie să mă feresc!“ Apoi își întinse gîtul lung și, căscîndu-și botul puternic, îl îndreptă spre mine, dar eu nu mai eram acolo. Mă prăbușisem înapoi în turn, gata-gata să-mi găsesc moartea în cădere. Cînd mi-am ridicat privirea, căpșorul din creștetul gîtului tocmai se abătea asupră-mi, dar m-am trîntit pe jos, ca să mă feresc.

Văzînd ce se petrecea în turn, Olson dădu fuga după un topor și, după ce-l găsi, se cățără fără șovăire pe scară și începu să izbească în căpățîna aceea oribilă. Monstrul n-avea destulă minte ca să adăpostească două idei deodată. Deși lovit și hăcuit, și cu un glonte între ochi, stăruia în încercarea-i nebunească de a se vîrî în turn și de a-l devora pe Olson, deși avea un trup de cîteva ori mai gros decît diametrul bocaportului; și nu-și încetă eforturile decît cînd Olson izbuti să-l decapiteze. Atunci, doi oameni se urcară pe punte prin bocaportul principal și în timp ce unul stătea de veghe, celălalt tăie o ciosvîrtă din coapsa monstrului, botezat de către Bradley

„Plesiosaurus Olsoni". Între timp Olson tăie gîtul lung al monstrului, zicînd că o să facă din el o supă strașnică. Pînă cînd am curățat noi turnul de sîngele și de măruntaiele monstrului, bucătarul ne-a preparat niște fripturi zemoase și o ciorbă faină pe soba electrică, iar aroma răspîndită de „Plesiosaurus Olsoni" ne umplu de admirație pentru această specie.

V

Am înfulecat fripturile chiar în seara aceea; cît despre ciorbă, am mîncat-o abia în dimineața următoare. Ni se părea ciudat să mîncăm o făptură care, potrivit legilor paleontologiei, nu mai exista de milioane de ani. Deși nu-ți dădea senzația de prospețime, nu ne stînjenea de fel apetitul. Olson mîncă pînă cînd mi se păru că o să plesnească.

Fata mîncă împreună cu noi în seara aceea, în careul ofițerilor, situat chiar în spatele compartimentului torpilelor. Am desfăcut masa pliantă, am pus cele patru scaune și, pentru prima oară după nu știu cîtă vreme, ne-am așezat să mîncăm altceva decît rațiile minuscule și monotone destinate echipajului unui submarin aflat la strîmtoare. Nobs ședea între mine și fată, și era hrănit cu bucățele de Plesiozaur, deși risca în felul acesta să-și strice pentru totdeauna bunele obiceiuri. Se uita la mine rușinat, căci își dădea seama că un cîine bine crescut nu se cuvine să mănînce la masă; bietul de el era însă atît de slăbit de un regim alimentar impropriu, încît n-aș fi putut să mănînc dacă nu i-aș fi dat și lui, și, oricum, Lys voia să-l hrănească.

Lys mă trata cu o politețe rece, dar față de Olson

şi de Bradley se arăta cît se poate de drăguţă. Ştiam că nu-i exuberantă din fire şi, de aceea, nu mă aşteptam la elanuri de generozitate din partea-i; îi eram recunoscător pentru puţinele semne de atenţie pe care mi le acorda. Am avut o cină foarte plăcută, cu un singur moment penibil — cînd Olson sugeră că făptura din care ne înfruptam era poate aceeaşi care-l înghiţise pe neamţ. Ne-a trebuit mult pînă s-o înduplecăm pe fată să-şi continue masa; Bradley izbuti în cele din urmă s-o convingă, spunîndu-i că înaintasem vreo patruzeci de mile în susul rîului din clipa cînd neamţul fusese devorat, şi că, de atunci încoace, văzusem mii de asemenea reptile, aşa încît nu putea fi vorba de acelaşi Plesiozaur.

— Şi în orice caz, conchise el, Olson a lansat ideea asta doar cu scopul de a ne face să-i cedăm lui toate biftecurile!

Am discutat despre viitor şi ne-am spus părerile în legătură cu ceea ce ne aştepta; erau nişte simple presupuneri, căci nimeni nu putea şti ce ne aşteaptă. Viaţa ar fi imposibilă în Caprona dacă aceasta ar fi bîntuită de reptilele alea şi de alte dihănii îngrozitoare. Ne-am hotărît, deci, să rămînem doar pînă ce vom găsi apă proaspătă precum şi carne şi fructe uşor de procurat, apoi să ne întoarcem dincolo de faleză, spre largul mării.

Într-un tîrziu ne-am culcat în hamacurile noastre strîmte, sătui, plini de speranţă şi cu cugetul împăcat, iar a doua zi ne-am trezit învioraţi şi încă optimişti. Nu ne-a venit de loc greu să pornim la drum — fiindcă, aşa cum aveam să aflăm mai tîrziu, saurienii încep să se hrănească abia dimineaţa tîrziu. De la amiază pînă la miezul nopţii sînt deose-

bit de activi, iar din zori pînă pe la nouă dimineața trîndăvesc. Și într-adevăr, n-am văzut nici un monstru tot timpul cît am plutit pe rîu, deși tunul fusese scos pe punte, gata de a răspunde oricărui atac. Nădăjduiam, fără să fiu prea convins, că obuzele i-ar putea descuraja pe saurieni. Copacii erau înțesați de maimuțe de toate mărimile și culorile, iar o dată ni se păru că zărim o făptură omenească, ce ne privea din adîncul pădurii.

Curînd după ce ne-am reluat înaintarea în susul rîului, am zărit gura unui rîu mai mic, care se vărsa în celălalt, dinspre miazăzi — adică din dreapta noastră; aproape numaidecît după aceea am ajuns la o insulă mare, lungă de cinci-șase mile; iar după alte cincizeci de mile am dat peste un rîu mai lat decît cel dinainte, și care curgea dinspre nord-vest, rîul pe care navigam noi curgînd acum prin nord-est. Reptilele dispăruseră aproape cu desăvîrșire, iar vegetația de pe malurile rîului semăna acum cu o pădure mai deschisă, un fel de parc natural, în care eucalipții și salcîmii erau amestecați cu niște ferigi, ca și cum două perioade geologice distincte și-ar fi dat întîlnire în locul acela. Și iarba părea mai puțin înflorită, deși se vedeau, ici, colo, zone de verdeață luxuriantă. În sfîrșit, fauna părea mai puțin densă pe acolo.

Cu vreo șase ori șapte mile mai încolo, rîul își lărgea simțitor albia; în fața noastră se deschidea o imensă întindere de apă. Ne-am pomenit într-un lac interior atît de larg, încît nu zăream decît linia țărmului, pe partea pe care navigam. Apele din jurul nostru erau pline de viață. Se mai vedeau și cîteva reptile, dar erau mai ales pești, milioane de pești.

Apa din acest lac interior era foarte caldă, aproape fierbinte, iar aerul era încins și înăbușitor. Ne venea greu să credem că dincolo de zidurile fortificate ale Capronei pluteau aisberguri și că dinspre miazăzi bătea un vînt de gheață, căci în aceste ape însuflețite adia doar o briză călduță și umedă. Treptat, am început să lepădăm straiele de pe noi, păstrîndu-ne doar strictul necesar. Soarele însă nu era fierbinte. Căldura era mai degrabă aceea a unei băi de aburi, decît aceea a unui cuptor.

Am navigat în lungul malului acelui lac, în direcția nord-vest, sondînd tot timpul. Lacul era adînc și avea fundul stîncos, cu o înclinație abruptă către mijloc, iar o dată, cînd ne-am depărtat de mal pentru a sonda, n-am putut găsi fundul. Din cînd în cînd întrezăream, în depărtare, faleza stîncoasă, care, de aici, părea mai puțin abruptă decît se arăta pe partea dinspre mare. După părerea mea, Caprona a fost cîndva, într-o eră foarte depărtată, un masiv muntos căruia o erupție vulcanică neînchipuit de puternică i-a năruit întreaga coamă, azvîrlind mii de stînci de jur împrejur și lăsînd un crater enorm; apoi, continentul s-a scufundat poate, întocmai ca alte continente străvechi, lăsînd deasupra mării doar creasta Capronei. Zidurile înconjurătoare, lacul interior, izvoarele fierbinți care alimentau lacul — toate indică același lucru, iar fauna și flora sînt o mărturie de netăgăduit a faptului că, odinioară, Caprona făcea parte dintr-un continent întins.

În timp ce navigam de-a lungul malului, peisajul continua să fie dominat de o pădure mai mult sau mai puțin deschisă, prin care se întrezărea ici-colo cîte un petec de cîmpie, unde vedeam animale păs-

cînd. Cu binoclul, puteam desluşi o specie de cerbi roşcaţi, nişte antilope şi ceea ce mi se părea un soi de cal; iar o dată am zărit silueta zburlită a unui bizon monstruos. Aveam aici vînat din belşug! Nu exista riscul de a muri de foame pe Caprona! Totuşi, animalele păreau circumspecte; în clipa cînd ne zăreau, îşi înălţau capetele şi cozile şi o luau la goană, cele din interior urmînd pilda celor de la margine, pînă cînd dispăreau toate în hăţişurile pădurii. Doar bizonul acela uriaş şi zburlit rămase pe loc şi, cu capul plecat, ne privi pînă ce dispărurăm noi înşine, şi abia apoi continuă să pască.

Cu vreo douăzeci de mile mai sus de vărsarea rîului, am dat peste nişte stînci joase, de gresie, mărturii chinuite ale cataclismului care zguduise cîndva Caprona, făcînd să se amestece în acelaşi strat formaţiunile de roci ale unor ere diferite, topindu-le pe unele, şi lăsîndu-le neatinse pe altele.

Am navigat pe lîngă ele cale de vreo zece mile, pînă am ajuns în dreptul unei deschizături largi, ce ducea pare-se spre un alt lac. Cum noi căutam apă limpede, nu voiam să lăsăm necercetată nici o parte din ţărm, aşa că, după ce am constatat, prin sondaje, că avem destulă adîncime, am îndreptat submarinul spre golful acela, care era de fapt un excelent port natural, cu apa suficient de adîncă pînă la cîţiva iarzi de mal. În vreme ce lunecam încet, doi dintre nemţi zăriră din nou ceea ce li se părea a fi un om, sau o fiinţă antropoidă, care ne urmărea de la liziera unei păduri aflate cu vreo sută de iarzi mai încolo. Curînd după aceea am descoperit gura unui izvoraş care se vărsa în golf. Era primul izvor pe care-l întîlneam de cînd părăsisem rîul;

am făcut de îndată pregătirile necesare pentru a-i controla apa. Pentru a debarca, trebuia să aducem submarinul cît mai aproape de mal, căci chiar și apele astea erau pline de reptile, deși densitatea lor era ceva mai mică. Am dat ordin ca rezervoarele să fie umplute cu apă doar atîta cît să îngăduie scufundarea submarinului cu vreo treizeci de centimetri, apoi am îndreptat prova încet spre mal, încredințat că, dacă ne-am împotmoli, am mai avea totuși destulă forță de propulsie pentru a ne desprinde, scoțînd cu pompele apa din rezervoare; dar prova submarinului își croi lesne drum prin păpuriș și atinse malul fără să se împotmolească.

Oamenii mei erau înarmați acum cu puști și pistoale, fiecare dintre ei avînd muniții din belșug. I-am poruncit unuia dintre nemți să coboare pe mal o parîmă, sub paza a doi dintr-ai noștri, căci din puținele lucruri pe care le observasem pe Caprona — ori Caspak, cum aveam să aflăm că se numește partea din interior — ne dădeam seama că în orice moment ne puteam trezi în fața unei primejdii noi și teribile. Neamțul legă zdravăn parîma de un copac, și în aceeași clipă ancora de la pupa fu aruncată.

De îndată ce neamțul și cei doi care-l escortau se întoarseră la bord, i-am chemat pe punte pe toți, inclusiv pe von Schoenvorts, și le-am explicat că a sosit timpul să ajungem la un soi de înțelegere între noi, pentru a pune capăt penibilei noastre diviziuni în două tabere dușmane — prizonieri și paznici. Le-am arătat că însăși existența noastră depindea, în chip vădit, de unitatea de acțiune, că intrasem într-o lume absolut nouă, depărtată de

cadrul şi de cauzele războiului nostru mondial, ca şi cum milioane de mile şi milioane de *eoni* ne-ar fi despărțit în spațiu și-n timp de viețile și de reședințele noastre anterioare.

— N-avem nici un motiv să prelungim aici pe Caprona conflictele întemeiate pe ură rasială sau pe resentimente politice. Chiar dacă germanii aflați printre noi i-ar omorî pe englezi, sau dacă aceștia i-ar omorî pe toți nemții, asta n-ar influența cîtuşi de puţin soarta unei bătălii de pe frontul de vest, fie ea cît de neînsemnată, sau măcar opinia unui singur individ dintr-o țară beligerantă ori neutră. De aceea vă pun deschis problema, fiecăruia dintre voi în parte: să ne îngropăm animozitățile și să lucrăm laolaltă, toți pentru unul și unul pentru toți, cît vom rămîne pe Caprona, sau să continuăm să rămînem divizați, și numai o jumătate dintre noi să purtăm arme, poate pînă-n clipa cînd moartea ne va răpune pe toți? Dați-mi voie să vă mai spun, dacă nu ați înțeles asta pînă acum, că nu există aproape nici o şansă ca vreunul dintre noi să mai vadă vreodată lumea din afară. Avem asigurate acum hrana și apa; am putea strînge provizii pentru o expediție îndelungată a submarinului, dar sîntem, practic, lipsiți de combustibil, iar fără combustibil nu putem spera să ajungem pe ocean, căci numai un submarin poate trece prin barierele acelor stînci. Care-i răspunsul vostru?

Şi, spunînd acestea, mi-am întors fața spre von Schoenvorts.

El mă privi în felul său neplăcut și mă întrebă care ar fi regimul nemților, în cazul cînd mi-ar accepta propunerea, și în cazul cînd am găsi o cale de

scăpare cu ajutorul submarinului. I-am răspuns că, printr-o colaborare cinstită, am putea ajunge la o deplină egalitate în momentul cînd am părăsi Caprona, și i-am propus ca, dacă perspectiva plecării noastre cu submarinul s-ar materializa, să ne îndreptăm spre cel mai apropiat port neutru și să ne predăm autorităților, care ne-ar interna pe toți într-un lagăr, pînă la terminarea războiului. Spre uimirea mea, von Schoenvorts se declară de acord și-mi spuse că nemții îmi vor accepta condițiile, că puteam fi sigur de lealitatea lor față de cauza comună.

I-am mulțumit, apoi m-am adresat fiecăruia dintre oamenii lui în parte, iar ei își dădură, pe rînd, cuvîntul de onoare că vor respecta întocmai cele spuse de mine. Ne-am mai înțeles să acționăm ca o organizație militară, călăuzită de un regulament și de o disciplină strictă — eu fiind comandantul englezilor, și avîndu-l pe Bradley ca prim-locțiitor secondat de Olson, iar von Schoenvorts avînd comanda oamenilor săi, dar fiindu-mi subordonat mie. Noi patru urma să alcătuim o curte marțială, care să-i poată judeca pe infractori și condamna pentru abateri de la disciplina militară, cele mai grave abateri putînd atrage chiar pedeapsa cu moartea.

Am împărțit apoi arme și muniții nemților și, lăsîndu-l pe Bradley împreună cu cinci oameni ca să păzească submarinul, am coborît cu ceilalți oameni pe mal. Primul lucru pe care l-am făcut a fost să gustăm apa din izvoraș pe care, spre încîntarea noastră, am găsit-o dulce, limpede și rece. Pe deasupra, nu erau pe-acolo nici un fel de reptile periculoase, deoarece — precum aveam să aflu mai tîrziu —

aceste reptile adorm numaidecît cînd sînt supuse unei temperaturi sub 70 grade Fahrenheit. Nu le place de loc apa rece și se țin cît mai departe de ea cu putință. Izvorașul era bogat în păstrăvi, avea multe locuri adînci în care ne puteam scălda, iar pe malurile lui se înălțau copaci foarte asemănători cu frasinii, fagii și stejarii, însușirile lor caracteristice fiind determinate desigur de temperatura scăzută a aerului de deasupra apei aceleia reci și de împrejurarea că rădăcinile li-erau udate de apa izvorașului, nu de apa izvoarelor calde, pe care aveam să le întîlnim din abundență prin alte locuri.

Prima noastră grijă a fost să umplem rezervoarele submarinului cu apă proaspătă, apoi ne-am apucat să vînăm și să explorăm ținutul pe o mică distanță de jur împrejur. Olson, von Schoenvorts, doi englezi și doi germani mă însoțiră pe mine, iar ceilalți zece rămaseră să păzească nava și fata. Intenționasem să-l las și pe Nobs, dar cîinele fugi după mine și păru atît de fericit să mă regăsească, încît nu m-a răbdat inima să-l alung înapoi. Am pornit pe malul izvorașului în sus, printr-un ținut superb, iar după vreo cinci mile am ajuns într-un mic luminiș presărat cu bolovani, unde-și avea obîrșia. Printre stînci bolboroseau vreo douăzeci de izvoare cu apa rece ca gheața. La nord de luminișul acela se zăreau niște stînci de gresie, înalte de cincizeci pînă la șaptezeci și cinci de picioare, la poalele cărora creșteau o sumedenie de copaci falnici, care aproape că ni le ascundeau. Spre apus, ținutul era plat și numai parțial acoperit de păduri; acolo am zărit pentru prima oară vînat — un cerb mare, roșcat, care păștea fără să ne observe. Unul dintre oamenii mei mi-l arătă, în tăcere; fă-

cîndu-le semn celorlalţi să stea liniştiţi, m-am tîrît spre el, însoţit doar de Whitely. Ne-am apropiat pînă la vreo sută de iarzi, cînd cerbul şi-a ridicat deodată capul încornorat, ciulindu-şi urechile enorme. Am tras amîndoi în acelaşi timp şi, spre satisfacţia noastră, l-am văzut prăbuşindu-se, apoi am alergat ca să-l mîntuim cu cuţitele. Cerbul zăcea într-o poieniţă, străjuită de un pîlc de salcîmi; aproape că ajunsesem lîngă el, cînd ne-am oprit brusc amîndoi. Whitely se uita la mine, şi eu la el, apoi ne-am uitat amîndoi la locul unde fusese cerbul.

— La naiba! exclamă Whitely. Ce se-ntîmplă, dom'le?

— Am impresia, Whitely, că s-a comis o greşeală. Vreun zeu mai mărunt, care a făcut toată viaţa lui elefanţi, a fost transferat temporar la secţia şopîrlelor.

— Nu mai vorbiţi aşa, e o blasfemie, mă mustră Whitely.

— Nu-i o blasfemie mai mare decît fiara care ne fură vînatul! i-am replicat eu.

Fiara despre care vorbeam se năpustise asupra cerbului nostru şi-l devora cu înghiţituri mari, pe nemestecate. Părea să fie o şopîrlă uriaşă, înaltă de cel puţin zece picioare, cu o coadă puternică şi lungă ca şi torsul ei, cu labele de dinapoi vînjoase şi cu labele din faţă foarte scurte. Cînd ieşise din pădure, ţopăise cam la fel ca un cangur, folosindu-şi labele de dinapoi şi coada ca mijloace de propulsie, iar cînd stătea în picioare se sprijinea în coadă. Avea un cap lungăreţ şi masiv, cu un bot turtit, iar fălcile, înzestrate cu nişte dinţi lungi şi ascuţiţi, i se căscau pînă dincolo de ochi. Trupul solzos i-era smălţat cu

niște pete mari, negre și gălbui, de forme neregulate, mărginite de un chenar roșu, lat cam de un deget. Partea de dedesubt a pieptului, trupului și cozii era de un alb-verzui.

— Ce facem cu pasărea asta afurisită, dom'le? mă întrebă Whitely.

I-am spus să aștepte pînă-i fac eu semn, apoi să tragă simultan cu mine — el în inimă, iar eu în spinarea monstrului.

— În regulă, dom'le, îmi răspunse el, ducîndu-și arma la umăr.

Împușcăturile noastre răsunară în aceeași clipă. Monstrul își înălță capul și privi de jur împrejur, pînă cînd ne zări; atunci se repezi spre noi, cu un șuierat teribil, care se transformă într-un urlet înfricoșător.

— Fugi, Whitely! am strigat, luînd-o eu însumi la fugă.

Ne aflam cam la vreun sfert de milă distanță de restul oamenilor noștri, care stăteau culcați în iarba înaltă și ne priveau. Era limpede că văzuseră tot ce se întîmplase, căci acum se ridicară și o luară la fugă spre noi; în fruntea tuturor alerga Nobs. Monstrul se apropia tot mai mult de noi, cînd deodată l-am văzut pe Nobs zburînd ca un meteor pe lîngă mine și repezindu-se drept spre fioroasa reptilă. Am încercat să-l chem înapoi, dar nu m-a luat în seamă; și cum nu puteam răbda să-l văd sacrificat, m-am oprit eu însumi, gata să înfrunt monstrul. Acesta păru să fie mai intrigat de Nobs decît de noi și de armele noastre, căci se opri în clipa cînd cîinele se năpusti asupră-i, mîrîind; dădu să-l muște cu fălcile-i puternice, dar, fiind iute ca fulgerul în com-

parație cu fiara cu mintea greoale, Nobs se feri lesne din calea adversarului său, apoi alergă înapoia lui și-l apucă de coadă. Nobs săvîrși astfel cea mai mare greșală din viața lui, căci în apendicele acela pestriț se ascundeau mușchii unui Titan și forța a zece catapulte puternice, forță de care posesorul cozii era pe deplin conștient.

Cu o singură zmucitură a vîrfului cozii, îl trimise pe bietul Nobs de-a rostogolul prin văzduh, pînă în pîlcul de salcîmi din care fiara se repezise spre prada noastră — apoi se prăbuși fără viață la pămînt.

Olson și von Schoenvorts sosiră peste un minut cu oamenii lor și atunci ne apropiarăm toți, cu băgare de seamă, de monstrul încremenit în fața noastră. Acesta era aproape mort, iar la o cercetare atentă se vădi că glonțul lui Whitely îi străpunsese inima, în vreme ce glonțul meu îi atinsese șira spinării:

— Dar de ce n-o fi murit pe loc? exclamai eu.

Von Schoenvorts îmi răspunse în felul lui neplăcut:

— Monstrul acesta e atît de uriaș, iar sistemul său nervos e atît de inferior, încît a trebuit să treacă multă vreme pînă ce vestea morții sale să ajungă la creieru-i minuscul. Monstrul era mort din clipa în care gloanțele voastre l-au lovit, dar timp de mai multe secunde, poate chiar un minut, nu și-a dat seama că-i mort. Dacă nu mă-nșel, este un Allosaurus din jurassicul superior, din care s-au găsit unele rămășițe în regiunea centrală a statului Wyoming și în suburbiile New Yorkului.

Un irlandez pe nume Brady rînji: am aflat mai

apoi că lucrase timp de trei ani în poliția din Chicago, în brigada contra traficanților.

Între timp îl strigasem pe Nobs și mă pregăteam să pornesc în căutarea lui, deși, ca să spun drept, mă temeam să nu-l găsesc zdrobit și mort în pîlcul de salcîmi; iată însă că ieși deodată dintre trunchiurile acestora, cu urechile pleoștite, cu coada între picioare și cu trupul cocîrjat. Se alesese doar cu cîteva zgîrieturi, dar în viața mea n-am văzut cîine mai spășit ca el.

După ce am jupuit și am curățat cerbul roșu, am adunat ceea ce mai rămăsese din el, și am pornit înapoi spre submarin. Pe drum, Olson, von Schoenvorts și cu mine am discutat despre problemele viitorului apropiat și ne-am pus de acord în privința necesității imperioase a unei tabere permanente pe malul rîului. Interiorul unui submarin este, după cum lesne se poate imagina, o locuință extrem de incomodă, care, în condițiile unui asemenea climat torid și ale unei ape atît de calde, devine de-a dreptul insuportabilă. De aceea ne-am hotărît să construim o tabără fortificată.

VI

În timp ce mergeam încet spre submarin, chibzuind și discutînd în amănunt planul, am auzit o detunătură puternică.

— Un proiectil de pe „U-33"! exclamă von Schoenvorts.

— Ce-o fi însemnînd oare? întrebă Olson.

— Ceilalţi sînt la ananghie şi trebuie să ne întoarcem la ei, răspunsei în locul tuturor. Aruncaţi hoitul ăsta şi veniţi după mine! adăugai, luînd-o la fugă spre port.

Am alergat aproape o milă, fără să mai auzim vreun zgomot din direcţia portului, apoi am mers ceva mai încet, fiindcă fuga era cam obositoare pentru nişte oameni ca noi, închişi atîta amar de vreme în interiorul unui submarin. Gîfîind şi icnind, ne-am tîrît aşa, pînă ce, cam la vreo milă înainte de port, am dat peste o privelişte ce ne-a făcut să ne oprim locului. Trecînd printr-o pădurice mai deasă decît cele din această parte a ţinutului, am ieşit brusc într-un spaţiu deschis, în centrul căruia se afla o ceată care i-ar fi oprit locului pînă şi pe cei mai viteji dintre viteji — o ceată de aproximativ cinci sute de indivizi, aparţinînd unor rase foarte asemănătoare cu omul. Pe lîngă gorilele şi maimuţele antropoide — pe care nu-mi venea greu să le recunosc — mai erau şi alte făpturi, cum nu mai văzusem niciodată, şi despre care nu puteam spune dacă sînt maimuţe sau oameni. Unele dintre ele semănau cu cadavrul pe care-l găsisem pe plaja îngustă de sub faleza stîncoasă a Capronei, altele erau dintr-o specie inferioară mai apropiată de maimuţe, iar altele aduceau în chip lugubru cu oamenii, fiind mai puţin păroase şi avînd nişte capete mai bine proporţionate.

Unul din bandă, desigur căpetenia ei, semăna leit cu „omul din Neanderthal" găsit la La Chapelle-aux-Saints. Avea acelaşi trup scurt, îndesat, pe care se sprijinea un cap enorm, aplecat de obicei înainte, în acelaşi unghi ca şi spinarea; braţele îi erau mai scurte decît picioarele, acestea fiind ele însele mult

mai scurte decît cele ale omului modern; genunchii lor erau îndoiți în afară, neputînd sta niciodată drepți. Individul acesta și alți doi-trei, care păreau să fie de un tip inferior lui, deși superior maimuțelor, erau înarmați cu bîte grele; ceilalți aveau doar armele naturii — o musculatură vînjoasă și colți ascuțiți. Toți erau bărbați și toți erau goi, nici măcar cei mai înalți în rang n-aveau vreo cît de mică podoabă pe ei.

La vederea noastră, se întoarseră spre noi rînjindu-și colții și mîrîind, gata să ne înfrunte. N-aș fi vrut să trag în ei, decît dacă ar fi devenit neapărat necesar, așa că am pornit cu echipa mea, cu gîndul să-i ocolesc, dar în clipa aceea neanderthalezul, ghicindu-mi intenția, o atribui desigur fricii și se năpusti spre noi, chiuind și agitîndu-și bîta deasupra capului. Ceilalți îl urmară, încît peste un minut am fi fost covîrșiți de numărul lor. Am dat ordin oamenilor mei să tragă, iar la prima salvă șase atacatori, inclusiv neanderthalezul, se prăbușiră. Ceilalți șovăiră o clipă, apoi o luară la goană spre copaci, unii cățărîndu-se cu sprinteneală pe crengi, iar restul ascunzîndu-se pe după trunchiuri. Atît eu cît și von Schoenvorts am băgat de seamă că cel puțin doi dintre indivizii mai înalți, cu înfățișare omenească, se cățăraseră în copaci cu aceeași sprinteneală ca și maimuțele, în timp ce alții, care semănau cu oamenii ca statură și ca înfățișare, căutau să scape de primejdie rămînînd pe pămînt, cu gorilele.

La o cercetare atentă se vădi că cinci dintre primii noștri atacatori erau morți, iar al șaselea, neanderthalezul, nu era decît ușor rănit de un glonte ce ricoșase pe craniul lui gros, năucindu-l. Ne-am hotărît să-l

luăm cu noi şi să pornim cu el spre tabără; legîndu-i mîinile la spate cu nişte curele şi vîrîndu-i gîtul într-un laţ încă înainte de a-şi veni în fire, am pornit înapoi spre locul unde lăsasem vînatul. Eram convinşi acum că cei de pe submarin putuseră să-i alunge pe sălbatici cu un singur proiectil, dar cînd am ajuns la locul unde lăsasem cerbul, acesta dispăruse.

La întoarcere, eu şi Whitely am luat-o puţin înaintea celorlalţi, în speranţa că vom putea împuşca vreun alt animal comestibil, căci eram cu toţii contrariaţi şi dezamăgiţi de pierderea cerbului vînat. Am înaintat cu multă băgare de seamă şi, cum nu aveam cu noi întreaga echipă, am obţinut rezultate mai bune decît la început, vînînd două antilope mari, la vreo jumătate de milă distanţă de port; cu vînatul acesta şi cu prizonierul nostru, ne-am întors veseli la submarin, unde am văzut că totul e în ordine. Pe mal, ceva mai la nord de locul unde poposisem, zăceau cadavrele a douăzeci dintre sălbaticii care-i atacaseră pe Bradley şi pe oamenii lui, în lipsa noastră; pe ceilalţi, îi întîlnisem noi cu cîteva minute mai tîrziu şi-i pusesem pe fugă.

Aveam sentimentul că le dădusem acestor fioroşi oameni-maimuţe o lecţie, şi că datorită ei vom fi mai în siguranţă pe viitor — cel puţin în ceea ce-i privea; ne-am hotărît, însă, să nu slăbim nici o clipă vigilenţa, presimţind că lumea asta nouă era plină de grozăvii încă necunoscute nouă — o presimţire foarte întemeiată.

În dimineaţa zilei următoare am început să lucrăm la amenajarea taberei noastre, după ce Bradley, Olson, von Schoenvorts, domnişoara La Rue şi cu mine

discutasem pînă la miezul nopții și schițasem planurile taberei. I-am pus pe oameni să taie cîțiva arbori din specia *Jarrah*, un copac cu lemnul tare și rezistent, care creștea din belșug prin împrejurimi. O jumătate din oameni munceau, în vreme ce ceilalți stăteau de veghe, fiecare căpătînd cîte o oră liberă la amiază. Olson avea conducerea echipei de lucrători. Bradley, von Schoenvorts și eu însumi, ajutați de domnișoara La Rue, puneam jaloanele diferitelor clădiri și ale zidului de împrejmuire. La capătul primei zile, am avut o stivă de lemne destul de înaltă, cu care puteam începe construcția chiar a doua zi dimineața, deși eram cu toții frînți de oboseală, chiar și eu și Bradley, căci după ce terminasem jalonarea, îi ajutasem pe ceilalți la tăierea copacilor; numai von Schoenvorts, fiind prusac și nobil, nu catadicsea să facă asemenea munci de rînd în prezența oamenilor lui, și nici nu am socotit necesar să i-o cer, deoarece munca noastră era pur voluntară. Von Schoenvorts își petrecu după-amiaza cioplind un bastonaș dintr-o ramură de *Jarrah* și stînd de vorbă cu domnișoara La Rue, care consimțise să ia act de existența lui.

Nu i-am mai zărit pe sălbaticii din ajun și n-am mai fost deranjați de ciudații locuitori ai Capronei decît o singură dată, cînd din cer s-a abătut asupră-ne o făptură de coșmar, pe care am alungat-o cu o rafală de gloanțe. Părea să fie un fel de pterodactil uriaș, cu o înfățișare feroce. S-a mai petrecut un incident care, cel puțin pentru mine, a fost mai neplăcut decît atacul neașteptat al reptilei preistorice. Doi dintre oameni, amîndoi nemți, curățau de crengi un copac doborît. Von Schoenvorts își terminase basto-

nul şi se plimba împreună cu mine în apropierea locului unde lucrau cei doi. Unul dintre ei azvîrli peste umăr o crenguţă pe care tocmai o tăiase şi care, din nefericire, îl izbi în faţă pe von Schoenvorts. Deşi crenguţa nu-i lăsă nici o zgîrietură, ofiţerului îi sări ţandăra, căci începu să zbiere:

— Drepţi!

Marinarul se ridică numaidecît în picioare şi-l salută pe ofiţer, lovindu-şi călcîiele.

— Porcule! răcni baronul şi-l plesni peste obraz, spărgîndu-i nasul.

L-am apucat de braţ pe von Schoenvorts şi l-am tras cu putere, pentru a-l împiedica să mai lovească o dată, dacă avea cumva de gînd s-o facă, şi atunci baronul ridică bastonaşul spre mine; dar înainte ca acesta să mă atingă, ţeava pistolului meu i se înfipsese în burtă şi cred că baronul va fi citit în ochii mei hotărîrea de a apăsa pe trăgaci la primul pretext oferit.

Ca toţi cei asemenea lui, lăudărosul von Schoenvorts era de fapt un laş, aşa că-şi lăsă mîna în jos şi dădu să plece; l-am tras însă înapoi şi i-am spus, acolo, în faţa oamenilor lui, că aş dori ca asemenea lucruri să nu se mai repete niciodată — nici un om nu se cuvenea să fie lovit sau pedepsit altfel decît ca urmare a aplicării legilor stabilite de noi, de către tribunalul pe care-l instituisem. În tot acest timp, marinarul neamţ stătea drepţi, şi nu-mi puteam da seama după expresia lui ce-l revoltase mai mult: palma primită de la ofiţerul lui sau amestecul meu în evanghelia celor conduşi de Kaiser. Nici nu s-a clintit din loc pînă în clipa cînd i-am spus:

— Plesser, te poţi întoarce la tabără ca să-ţi îngrijeşti rana.

Atunci marinarul salută şi porni ţanţoş spre submarin.

Chiar înainte de căderea întunericului am dus nava la vreo sută de iarzi depărtare de mal şi am aruncat ancora acolo, pentru a ne simţi mai la adăpost. Am pus de asemenea oameni să stea de veghe toată noaptea, încredinţîndu-i lui Olson comanda carturilor şi sfătuindu-l să-şi aducă pe punte păturile şi să încerce să se odihnească. La cină am mîncat pentru prima oară fripturi din carnea antilopelor de pe Caprona precum şi o salată făcută din nişte verdeţuri pe care bucătarul nostru le descoperise pe malul rîului. În timpul mesei, von Schoenvorts nu scoase o vorbă şi rămase posac.

După masă am ieşit cu toţii pe punte pentru a contempla neobişnuitele privelişti ale nopţii caproniene — toţi, afară de von Schoenvorts. De fapt, nu era prea mult de văzut, ci mai ales de auzit. Dinspre marele lac interior din spatele nostru veneau şuierăturile şi ţipetele a nenumăraţi saurieni. Deasupra noastră se auzea fîlfîitul unor aripi uriaşe, iar dinspre mal se înălţau vocile fără număr ale unei jungle tropicale, învăluită într-o atmosferă caldă şi umedă, ca aceea care va fi învăluit întreg pămîntul în erele Paleozoică şi Mezozoică. Dar aici se amestecau şi vocile unor ere mai tîrzii — strigătele panterei, răgetele leului, urletele lupilor şi o mulţime de alte zgomote puternice, pe care nu le puteam atribui nici unei fiinţe terestre, dar în care într-o bună zi aveam să identificăm glasurile celor mai fioroase şi mai străvechi creaturi.

Unul cîte unul, ceilalți se retraseră în cabine, pînă ce rămăsei singur cu fata, căci îi dădusem voie marinarului de cart să coboare pentru cîteva minute, cît timp știam că voi fi pe punte eu însumi. Domnișoara La Rue era foarte tăcută, deși îmi răspundea destul de politicos la toate întrebările.

La întrebarea dacă nu se simte bine, îmi răspunse, de pildă:

— Ba da, dar situația asta îngrozitoare mă deprimă. Mă simt atît de neînsemnată, atît de mică și de neajutorată în fața tuturor acestor forme de viață primitivă și brutală. Îmi dau seama mai mult ca oricînd cît de lipsită de preț e viața. Ea pare o glumă, o glumă rea și sinistră. Ești un incident ridicol sau unul îngrozitor, în măsura în care se-ntîmplă să fii mai slab ori mai puternic decît vreo altă formă de viață ce-ți iese în cale; de regulă, însă, n-ai nici o importanță pentru altcineva în afară de tine însuți. Omul e o mică făptură caraghioasă, care tot țopăie de la leagăn pînă la mormînt. Da, ăsta e cusurul nostru: ne luăm prea în serios. Dar Caprona te vindecă de boala asta.

Fata se opri, rîzînd.

— Frumoasă filozofie ai născocit! exclamai eu. O filozofie care astîmpără un foarte vechi dor al inimii omenești. O filozofie completă și satisfăcătoare, care înnobilează. Ce pași minunați către perfecțiune ar fi putut face neamul omenesc dacă întîiul om ar fi elaborat o asemenea filozofie și dacă ea s-ar fi menținut pînă azi ca un crez al umanității!

— Nu-mi plac ironiile, spuse fata. Ele sînt un simptom al micimii sufletești.

— Păi, la ce altceva te poți aștepta din partea unei

făpturi minuscule care țopăie de la leagăn pînă la mormînt? Și ce contează oare dacă ceva îți place sau nu? Treci prin viață doar o clipă și nu trebuie să te iei prea în serios.

Fata mă privi zîmbind și-mi spuse:

— Îmi închipui că sînt speriată și lividă și recunosc că mă simt foarte, foarte singură și dezrădăcinată.

Glasul i-era tremurător. Pentru prima oară îmi vorbea în felul acesta. Fără să vreau, mi-am pus mîna peste a ei pe balustradă.

— Știu cît de greu îți este, i-am spus. Dar să nu te simți singură. E cineva aici care ar face orice pentru dumneata.

Fata nu-și trase mîna dintr-a mea, iar cînd își ridică spre mine ochii înlăcrămați, am putut citi în ei recunoștința pe care buzele ei n-o puteau rosti. Își întoarse apoi privirea spre peisajul bizar luminat de lună și scoase un oftat. Era limpede că-și nesocotea propria filozofie, căci părea să se ia în serios. Aș fi vrut s-o iau în brațe și să-i spun cît de mult o iubesc. Tocmai îi dădusem mîna jos de pe balustradă și mă pregăteam s-o îmbrățișez, cînd Olson apăru pe punte cu o pătură.

În dimineața zilei următoare am început lucrările de construcție, care aveau să progreseze temeinic. Neanderthalezul ne cam dădea de furcă, deoarece trebuia să-l ținem tot timpul în lanțuri, iar cînd ne apropiam de el, era de o sălbăticie fără seamăn. După cîtva timp, însă, deveni mai supus; am încercat atunci să aflăm dacă vorbește în vreun grai oarecare. Lys își petrecu multă vreme vorbindu-i și încercînd

să-l tragă de limbă, dar strădaniile ei rămaseră zadarnice.

Ne-au trebuit trei săptămîni pentru a construi toate clădirile; le-am construit în apropierea unui pîrîu rece, situat la vreo două mile de port. Ne-am modificat puţintel planurile cînd ne-am apucat să construim zidul de împrejmuire, căci am dat peste o stîncă friabilă, din care puteam extrage toate lespezile de care aveam nevoie, astfel încît am înălţat de jur împrejurul clădirilor un zid de forma unui pătrat, cu bastioane şi turnuri la fiecare colţ, pentru a permite un tir susţinut de-a lungul oricăreia dintre laturile fortăreţei; zidul ocupa în afară o suprafaţă de vreo sută şi treizeci şi cinci de picioare pătrate, avînd la temelie o grosime de trei picioare pătrate şi în creştet o grosime de o jumătate de picior; înălţimea lui era de cincisprezece picioare. Construcţia zidului ne-a luat multă vreme, şi am lucrat cu toţii, afară de von Schoenvorts care, în treacăt fie spus, nu-mi mai adresa nici un cuvînt, decît cînd avea ceva oficial de comunicat; starea asta de neutralitate armată îmi convenea de minune. Am terminat zidul chiar azi, punîndu-i ultimele pietre. Personal am încetat lucrul în urmă cu o săptămînă şi am început să scriu această cronică a ciudatelor noastre aventuri, în care se vor fi strecurat şi unele erori mărunte de cronologie; materialul fiind atît de abundent, n-ar fi exclus să fi făcut unele greşeli, dar socot că ele sînt puţine şi neînsemnate.

Recitind ultimele cîteva pagini, constat că am omis să spun că Lys a descoperit în cele din urmă că „omul din Neanderthal“ avea un grai. Ea a în-

vățat să-l vorbească și eu la fel într-o oarecare măsură. Neanderthalezul — care zice că-l cheamă Am, sau Ahm — ne-a spus că țara lui se numește „Caspak". Cînd l-am întrebat pînă unde se întinde, și-a ridicat amîndouă mîinile deasupra capului, într-un gest atotcuprinzător, care îngloba parcă întreg universul. Acum, Ahm e mai prietenos, și îl vom pune în libertate, căci ne-a asigurat că nu le va îngădui semenilor lui să ne facă vreun rău. Spune despre noi că sîntem „Galuși" și pretinde că va deveni el însuși un „Galu" în scurtă vreme. Nu prea ne dăm seama ce vrea să spună. Mai zice că există numeroși „Galuși" undeva în miazănoapte, și că, de îndată ce va deveni el însuși un „Galu", se va duce să trăiască în mijlocul lor.

Ahm a venit ieri cu noi la vînătoare și s-a arătat foarte impresionat de ușurința cu care puștile noastre doborau antilope și cerbi. Am învățat să ne hrănim cu bunătățile acestui pămînt, deoarece Ahm ne-a arătat fructele, ierburile și rădăcinoasele comestibile, iar de două ori pe săptămînă ne ducem la vînătoare, pentru a face rost de carne proaspătă. O parte din vînat o uscăm și o punem la păstrare, căci nu știm ce se mai poate întîmpla. De fapt, afumăm vînatul. Am uscat și o mare cantitate de cereale, din două soiuri sălbatice care cresc la vreo cîteva mile spre sud de tabăra noastră. Unul din aceste soiuri este un porumb gigantic — o plantă nobilă care atinge uneori o înălțime de cincizeci—șaizeci de picioare, avînd niște știuleți de mărimea corpului omenesc și niște boabe cît pumnul. A trebuit să construim încă o magazie pentru depozitarea uriașei cantități de coceni pe care i-am cules.

3 septembrie 1916. Exact acum trei luni, torpila lansată de pe submarinul „U-33" m-a azvîrlit de pe puntea paşnică a unui transatlantic american în strania călătorie care a luat sfîrşit aici, în Caspak. Ne-am resemnat cu soarta noastră, căci am ajuns toţi la convingerea că nici unul dintre noi nu va mai apuca să vadă din nou lumea din afară. Afirmaţiile repetate ale lui Ahm, precum că ar exista fiinţe omeneşti la fel ca noi în Caspak, au trezit în oameni apriga dorinţă de a porni în explorare. Săptămîna trecută am trimis o echipă condusă de Bradley. Ahm, care acum are deplină libertate de mişcare, i-a însoţit. Au mers vreo douăzeci şi cinci de mile spre vest, întîlnind în cale o mulţime de fiare şi reptile îngrozitoare, precum şi numeroase făpturi cu chip de om, pe care Ahm le-a pus pe fugă. Iată cum a relatat Bradley expediţia:

„În prima zi, după ce am străbătut vreo cincisprezece mile, am poposit pe malul unui rîu lat care curge spre miazăzi. Vînatul era abundent şi am zărit mai multe specii, pe care încă nu le întîlnisem pînă atunci în Caspak. Chiar înainte de-a face popas, am fost atacaţi de un uriaş rinocer lînos, pe care Plesser l-a doborît cu un glonte tras drept la ţintă. Am avut fripturi de rinocer la cină. Ahm ne-a spus că animalul se numeşte «Atis». De cînd am pornit din tabără şi pînă am făcut popas, am dus o luptă aproape necontenită. Mintea omului poate cu greu să conceapă numeroasele forme de viaţă carnivoră existente în lumea asta pierdută; prada lor e, desigur, şi mai abundentă aici.

În cea de-a doua zi am mers vreo zece mile printr-o pădure deasă, pînă la poalele stîncilor. Am zărit,

într-un cîrd de maimuțe, niște făpturi cu înfățișare omenească, iar unul dintre ai noștri se jură că a văzut și un alb în mijlocul lor. La început, păreau gata-gata să ne atace, dar o rafală de gloanțe îi făcu să-și schimbe gîndul. Ne-am cățărat pe stînci cît am putut mai sus, dar către culmea lor acestea sînt absolut perpendiculare și nu oferă piciorului nici o crăpătură sau protuberanță în care să se poată propti. Am rămas cu buzele umflate, deoarece eram ahtiați să vedem oceanul și lumea dinafară. Sperasem chiar că vom zări vreo navă și că-i vom face semne pentru a-i atrage atenția. Expediția noastră de explorare a dus la descoperirea unui amănunt care va fi probabil de mică însemnătate pentru noi și de care nu se va auzi niciodată în afara zidurilor Capronei, și anume, că acest crater a fost cîndva umplut în întregime cu apă. Suprafața stîncilor dovedește limpede acest lucru.

Drumul nostru de întoarcere a durat două zile și a fost la fel de plin de peripeții. Ne-am obișnuit cu aventura, deși a început să ne cam obosească. N-am avut însă victime și nimeni nu s-a îmbolnăvit."

Citind raportul lui Bradley mi-a venit să zîmbesc. În aceste patru zile, trecuse desigur prin mai multe aventuri decît cele hărăzite unui vînător de fiare sălbatice africane în decurs de o viață întreagă, și totuși Bradley le expedia în cîteva rînduri. Da, am început să ne obișnuim cu aventura. Nu trece o zi fără ca vreunul sau mai mulți dintre noi să înfrunte moartea măcar o singură dată. Ahm ne-a învățat cîteva lucruri care s-au dovedit folositoare și ne-au permis să economisim multă muniție — căci n-are rost să ne irosim gloanțele decît pentru a ne procura hrana

sau pentru a ne apăra, cînd nu mai avem alte mijloace. Acum, ori de cîte ori sîntem atacați de vreo reptilă zburătoare, ne ascundem repede sub frunzișul des al unui copac, iar cînd fiarele carnivore ne amenință, ne cățărăm în copaci. Ne-am învățat să nu tragem într-un dinozaur decît atunci cînd putem să ne ținem la distanță de el timp de cel puțin două minute după ce l-am lovit în creier sau în șira spinării, sau cinci minute după ce i-am străpuns inima: animalele astea mor foarte încet. A le lovi în altă parte a trupului e zadarnic, fiindcă nici nu par să se sinchisească, și am constatat că asemenea lovituri nu le pricinuiesc nici o vătămare.

7 septembrie 1916. De la ultima însemnare, s-au întîmplat multe! Bradley a pornit într-o nouă expediție de explorare spre stînci. Va lipsi mai multe săptămîni, urmînd să umble pe la poalele lor, în căutarea unui punct pe unde să se poată cățăra pînă în creștet. I-a luat cu el pe Sinclair, Brady, James și Tippet. Ahm a dispărut. Lipsește de vreo trei zile. Dar lucrul cel mai senzațional pe care se cuvine să-l notez este că von Schoenvorts și Olson au descoperit deunăzi, în cursul unei expediții de vînătoare, o pînză de țiței, cu vreo cincisprezece mile la nord de tabăra noastră, dincolo de stîncile de gresie. Olson e de părere că există pe-acolo un puț de țiței, iar von Schoenvorts face pregătiri pentru rafinarea țițeiului. Dacă va reuși, vom dobîndi mijloacele necesare pentru a pleca din Caspak și a ne întoarce în lumea noastră. Nu-mi vine a crede că e adevărat! Ne simțim cu toții parcă în al șaptelea cer. Deie Domnul să nu fim dezamăgiți!

Am încercat în cîteva rînduri să-i vorbesc lui Lys despre dragostea ce i-o port, dar ea nici nu vrea să asculte.

VII

8 octombrie 1916. Aceasta e ultima însemnare pe care o fac în carnetul meu. La capătul ei, misiunea mea va fi terminată. Deși s-ar putea să mă rog ca manuscrisul meu să ajungă la lumea civilizată, rațiunea îmi spune că el nu va fi citit niciodată de alți ochi, și că, chiar dac-ar fi citit, va fi prea tîrziu ca să-mi fie de vreun folos. Mă aflu singur pe culmea unei faleze de pe țărmul Pacificului. Un vînt rece, venind dinspre miazăzi, mă înfioară pînă în măduva spinării, iar undeva dedesubt întrezăresc vegetația tropicală a țării Caspak, precum și uriașele aisberguri ale Antarcticei apropiate. În curînd voi vîrî manuscrisul în termosul pe care l-am luat cu mine anume în acest scop, din ziua cînd am părăsit Fortul (Fortul „Dinozaur", cum l-am botezat), și-l voi azvîrli hăt departe, peste culmea falezei, în apele Pacificului. Nu știu ce curent scaldă țărmul Capronei, nu pot ghici încotro îmi va fi mînată sticla, dar știu că am făcut tot ce e omenește posibil pentru a comunica lumii locul unde mă aflu și pericolele ce-i amenință pe aceia dintre noi care vom rămîne în viață în Caspak — dacă vor mai rămîne și alții în afară de mine.

În ziua de 8 septembrie m-am dus cu Olson, cu Lys și cu von Schoenvorts la puțul de țiței. Am luat

cu noi o seamă de lucruri de care von Schoenvorts avea nevoie pentru construirea unei rafinării rudimentare. Am mers pe lîngă coastă cu submarinul, cale de vreo zece-douăsprezece mile şi am acostat lîngă vărsarea unui rîuleţ care arunca în ocean cantităţi uriaşe de ţiţei. Debarcînd, am mers vreo cinci mile în interior, pînă ce am dat de un lac plin cu ţiţei, o adevărată mare, din mijlocul căreia ţîşnea un *gheizer*.

L-am ajutat pe von Schoenvorts să-şi construiască rafinăria pe malul lacului. Am lucrat cu el vreo două zile, pînă şi-a pus pe roate „fabrica", apoi ne-am înapoiat la Fortul „Dinozaur", căci mă temeam ca nu cumva Bradley, reîntors între timp, să se alarmeze de absenţa noastră. După ce toţi cei ce urmau să se întoarcă la fort au debarcat de pe submarin, acesta s-a înapoiat la puţul de petrol. Olson, Whitely, Wilson, domnişoara La Rue şi eu însumi am coborît pe mal, iar von Schoenvorts şi echipa lui de nemţi s-au întors ca să se ocupe de rafinarea ţiţeiului. A doua zi, Plesser şi alţi doi nemţi au venit la fort ca să ceară muniţii: potrivit celor spuse de Plesser, fuseseră atacaţi de sălbatici, aşa că-şi epuizaseră muniţiile. Îmi ceru de asemenea să-i dau ceva porumb şi carne afumată, sub cuvînt că erau prea ocupaţi cu munca la rafinărie ca să mai poată vîna. I-am dat tot ce mi-a cerut, fără să-l bănuiesc de vreo intenţie rea. Nemţii s-au întors la puţul de ţiţei în aceeaşi zi, iar noi ne-am văzut de numeroasele treburi legate de viaţa din tabără.

Vreme de trei zile nu s-a întîmplat nimic deosebit. Bradley nu s-a întors şi nici de la Schoenvorts n-am primit nici o veste. Seara, Lys şi cu mine ne-am

urcat într-unul din turnurile fortăreței și am ascultat zgomotele lugubrei și înfricoșătoarei vieți de noapte a acestui tărîm uitat de Timp. La un moment dat, o felină a început să ragă chiar sub noi, și atunci fata s-a lipit de mine speriată. Simțindu-i trupul lîngă al meu, toată dragostea înăbușită în aceste trei luni a sfărîmat stavilele sfielii și ale rațiunii, așa că am luat-o în brațe și i-am acoperit obrajii și buzele cu sărutări. În loc să se zbată ca să se zmulgă din îmbrățișare, Lys mi-a cuprins cu brațele ei scumpe grumazul, apropiindu-mi și mai mult fața de a ei.

— Mă iubești, Lys? am exclamat.

Fata a scuturat din cap afirmativ.

— Spune-mi, Lys, spune-mi prin viu grai cît de mult mă iubești! o rugai eu.

Răspunsul veni în șoaptă, o șoaptă dulce și tandră:

— Te iubesc dincolo de orice închipuire!

Atunci, inima mi se umplu de bucurie, o bucurie ce o înfioară și acum, la fel ca în nenumăratele clipe cînd am repetat în gînd acele cuvinte dragi, care mă vor însufleți pînă la moarte. S-ar putea să n-o mai revăd niciodată; s-ar putea ca ea să nici nu știe cît de mult o iubesc, s-ar putea să se îndoiască de iubirea mea, dar inima-mi credincioasă și statornică, încălzită de focul iubirii, bate pentru fata care mi-a spus în seara aceea:

— Te iubesc dincolo de orice închipuire!

Am stat multă vreme acolo, pe banca strîmtă construită anume pentru sentinelă (socotisem necesar să punem doar o singură sentinelă, într-unul din cele patru turnuri). În acele două ore am ajuns să ne cunoaștem mai temeinic decît în toate lunile petre-

cale pe Lys. Mi-a mărturisit că mă îndrăgise din cute laolaltă, din ziua cînd soarta mi-o scosese în prima clipă, şi că nu-l iubise niciodată pe von Schoenvorts, logodna lor fiind aranjată de o mătuşă a ei, din considerente de ordin social.

A fost cea mai fericită seară din viaţa mea şi nu cred că se va repeta vreodată. Dar, ca orice fericire, s-a sfîrşit şi ea. Am coborît din turn şi am pornit cu Lys spre uşa odăii ei. În prag, ea mă sărută încă o dată şi, spunîndu-mi noapte bună, intră şi închise uşa.

M-am dus în odaia mea şi, la lumina uneia din lumînările rudimentare pe care le confecţionasem din grăsimea animalelor vînate, am evocat întîmplările acelei seri. În cele din urmă am stins lumînarea şi am adormit, făurind vise fericite şi planuri de viitor, căci trebuia să am grijă de fericirea şi siguranţa fetei, chiar aici, în sălbatica ţară Caspak. M-am trezit a doua zi în zori: Wilson, care lucra ca bucătar, trebăluia de zor în bucătăria lui. Ceilalţi dormeau încă; sculîndu-mă, am coborît la rîu ca să fac o baie împreună cu Nobs. Ca de obicei, eram înarmat cu o puşcă şi cu un revolver; dar m-am dezbrăcat şi am înotat fără să fiu deranjat decît de o hienă uriaşă — asemenea hiene se găseau în peşterile din stîncile de gresie de la nord de tabăra noastră. Jivinele astea sînt neobişnuit de feroce. Îmi închipui că sînt la fel ca hienele rupestre din timpurile preistorice. Hiena cu pricina se repezi la Nobs, a cărui experienţă caproniană îl învăţase că prudenţa e mama înţelepciunii; de aceea, cîinele se dădu la fund alături de mine, după ce scoase cîteva urlete fioroase, care însă nu avură asupra hienei mai mult

efect decît ar avea un zîmbet mieros asupra unui mistreț turbat. După aceea am împușcat hiena, iar Nobs s-a ospătat în timp ce eu mă îmbrăcam, căci devenise un mîncător de carne crudă în cursul numeroaselor noastre expediții cinegetice, din care se alegea totdeauna cu cîte o porție bună.

Whitely și Olson se treziseră și se îmbrăcaseră cînd ne-am întors de la rîu, așa că ne-am așezat cu toții la masă pentru micul dejun. Mă intriga însă lipsa fetei, care fusese întotdeauna printre primii care se trezeau; de aceea, pe la orele nouă, temîndu-mă ca nu cumva Lys să se fi îmbolnăvit, m-am dus la odaia ei și am bătut în ușă. N-am auzit nici un răspuns, deși am bătut cu toată puterea; atunci am apăsat pe clanță și am intrat, dar fata nu era în cameră. Patul arăta că fusese ocupat, iar rochia ei era acolo unde și-o lăsase în ajun; Lys, însă, dispăruse. Ar fi prea puțin dacă aș spune că eram copleșit de spaimă. Deși știam că Lys nu putea să fie în tabără, am căutat-o prin toate cotloanele, dar în zadar.

Whitely fu cel ce descoperi primul indiciu — urma unei labe uriașe, parcă omenești, în pămîntul moale de lîngă rîu, precum și urmele unei lupte în nămolul de pe mal. Am găsit apoi o mică batistă, aproape de zidul exterior. Era limpede că Lys fusese răpită! Vreun fiu hidos al tribului de oameni-maimuțe intrase în fort și o răpise. În timp ce stăteam uluit și îngrozit de teribila evidență, am auzit dinspre lacul cel mare un zgomot puternic și ascuțit. Ne-am ridicat cu toții privirea spre cer, intrigați de zgomotul acela, care zbura parcă deasupra capetelor noastre, și peste o clipă o explozie cumplită ne trînti la pă-

mînt. Cînd ne-am ridicat din nou în picioare, am văzut că o parte considerabilă din zidul dinspre apus se năruise. Olson fu primul care-şi veni în fire, îndeajuns pentru a ghici natura exploziei.

— O ghiulea! exclamă el. Şi nu există în Caspak alte ghiulele decît cele de pe submarin! Ticăloşii de nemţi ne bombardează fortul. Haideţi!

Şi spunînd acestea, îşi apucă puşca şi o luă la fugă spre lac. Era un drum de peste două mile, dar nu ne-am oprit pînă n-am zărit portul; lacul însă nu-l puteam zări, din pricina stîncilor de gresie ce ni-l ascundeau. Am alergat cît am putut de repede, ocolind marginea de jos a portului, ne-am căţărat pe stînci şi, ajungînd în creştetul lor, am zărit în sfîrşit lacul în întregimea lui. Departe pe ţărm, în direcţia rîului pe care venisem pentru a ajunge la lac, am zărit la suprafaţa apei contururile submarinului, al cărui coş scuipa vălătuci de fum negru.

Von Schoenvorts izbutise să rafineze ţiţeiul! Nemernicul îşi călcase cuvîntul de onoare şi ne părăsea acolo, lăsîndu-ne în voia soartei! Ghiulelele trase asupra fortului erau salutul lui de adio! Nimic nu putea fi mai autentic prusac decît acest „bun rămas" al baronului Friedrich von Schoenvorts.

Olson, Whitely, Wilson şi eu însumi ne-am uitat o clipă unii la alţii. Ni se părea de necrezut că omul poate fi atît de perfid, că văzusem cu ochii noştri ceea ce văzusem; dar cînd ne-am întors la fort, zidul sfărîmat ne-a convins că nu ne înşelasem.

Am început apoi să ne întrebăm dacă Lys fusese răpită de un om-maimuţă sau de un neamţ. Din cîte-l cunoşteam pe von Schoenvorts, îl credeam în stare de orice; dar urmele de paşi de lîngă rîu pă-

reau o dovadă sigură că fata pe care o iubeam fusese răpită de unul dintre băştinaşii Capronei.

De îndată ce m-am convins că acesta era adevărul, am început să fac pregătiri pentru a porni pe urmele ei ca s-o salvez. Olson, Whitely şi Wilson ar fi vrut să mă însoţească, dar le-am spus că era nevoie de ei aici, deoarece acum, după plecarea nemţilor, şi cîtă vreme avea să lipsească echipa lui Bradley, trebuia să ne menajăm cît mai mult forţele.

VIII

Am strîns în tăcere mîinile fiecăruia dintre cei trei oameni care mai rămîneau în fort. Era o despărţire tristă; pînă şi bietul Nobs părea abătut în clipa cînd am părăsit tabăra şi am pornit pe urmele, bine întipărite, ale răpitorului. Nu mi-am întors nici o clipă privirea spre „Fortul Dinozaur". Nu l-am mai văzut de atunci încoace şi nu-l voi mai vedea desigur niciodată. Urmele duceau spre nord-vest, pînă ce ajungeau la marginea apuseană a stîncilor de gresie, de la nord de fortăreaţă. Acolo se pierdeau într-o potecă bine conturată, care şerpuia către miazănoapte, într-un ţinut încă neexplorat de noi. Era un ţinut frumos, cu cline domoale, smălţate ici-colo cu stînci răzleţe şi cu petice de pădure deasă, alternate cu pajişti întinse, ca nişte parcuri largi, în care păşteau nenumărate animale ierbivore — cerbi roşii, zimbri, tot felul de antilope, precum şi cel puţin trei soiuri de cai, unii cam cît Nobs de mari, iar alţii înalţi pînă la paisprezece — şaisprezece picioare.

Animalele astea păşteau în devălmăşie, într-o prietenie desăvîrşită, iar cînd eu şi Nobs ne-am apropiat de ele, nu s-au arătat din cale afară de tulburate: s-au tras doar ceva mai încolo şi nu ne-au slăbit din ochi pînă ce n-am trecut mai departe, apoi au continuat să pască.

Poteca ducea, prin pajişte, spre o altă pădure, la marginea căreia am zărit un petic alb, ce părea să contrasteze ciudat cu întreaga privelişte înconjurătoare; cînd m-am oprit ca să-l privesc îndeaproape, am văzut că era o fîşie de muselină — o bucată de rochie.

Am tresărit, căci ştiam că-i un semn lăsat de Lys, ca să arate că a fost tîrîtă pînă acolo; era o bucată ruptă din combinezonul ei, pe care-l purta în locul cămăşii de noapte pierdute o dată cu scufundarea transatlanticului. Strîngînd în buze fîşia de muselină, am alergat şi mai repede ca înainte, căci ştiam acum că mă aflu pe drumul cel bun şi că Lys supravieţuise, cel puţin pînă în punctul acesta.

În ziua aceea am străbătut peste douăzeci de mile, fiind deprins cu oboseala şi cu drumurile lungi, datorită vînătorilor şi explorărilor făcute în imediata apropiere a taberei. De vreo zece ori am fost atacat de cîte o jivină zburătoare sau pedestră, deşi am observat că, cu cît înaintam înspre nord, cu atît deveneau mai rari dinozaurii. Pe de altă parte, sporeau numărul rumegătoarelor şi varietatea şi densitatea animalelor carnivore.

Am găsit, ici-colo, cîte o fîşie de muselină, care mă îmbărbăta şi-mi arăta drumul, îndeosebi în locurile unde se încrucişau două poteci. Şi astfel, la căderea nopţii, am ajuns la capătul sudic al unui lanţ

de stînci mai înalte decît toate cele pe care le văzusem pînă atunci; apropiindu-mă, am adulmecat mirosul înțepător al unui fum de lemne arse. Ce să fie, oare? Nu putea exista decît o singură explicație: prin apropiere se aflau oameni, niște oameni de un tip superior neanderthalezului. M-am întrebat din nou, ca de atîtea ori în ziua aceea, dacă nu tocmai Ahm o răpise pe Lys.

M-am apropiat cu băgare de seamă de masivul acela stîncos, care se termina într-o pantă abruptă, ca și cum vreo mînă atotputernică ar fi zmuls o stîncă uriașă și ar fi așezat-o pe suprafața pămîntului. Între timp, se întunecase de-a binelea. Tîrîndu-mă de-a bușilea pe lîngă muchea stîncii, am zărit la mică distanță un foc uriaș, în jurul căruia se foiau numeroase siluete — pare-se omenești. Făcîndu-i semn lui Nobs să tacă (bietul de el, învățase în repetate ocazii, aici în Caspak, prețul supunerii), m-am tîrît înainte din ascunzătoare în ascunzătoare, pînă ce am putut vedea limpede, de după un tufiș, făpturile adunate lîngă foc. Erau niște făpturi omenești, și totuși inumane. Aș zice că erau cu o treaptă mai sus pe scara evoluției decît Ahm, ocupînd poate o treaptă intermediară între omul din Neanderthal și așa-numita rasă Grimaldi.[1] Trăsăturile lor erau pronunțat negroide, deși aveau pielea albă. Atît torsul cît și membrele li-erau acoperite aproape în întregime cu un păr scurt, iar proporțiile lor aduceau în multe privințe cu acelea ale maimuțelor, deși în mai mică măsură decît Ahm. Se țineau într-o poziție mai

[1] Tip antropologic a cărui existență a fost atestată de arheologi în Liguria (Italia).

dreaptă, deşi braţele li-erau mult mai lungi decît cele ale neanderthalezului. Privindu-i cu luare aminte, mi-am dat seama că vorbesc, că ştiu ce-i focul şi că sînt înarmaţi nu numai cu bîta de lemn a lui Ahm, ci şi cu un obiect care semăna cu un topor primitiv de piatră. Erau, desigur, pe o treaptă inferioară a umanităţii, dar mai evoluaţi decît cei pe care-i văzusem pînă atunci în Caspak.

Dar ceea ce mă interesa cel mai mult era silueta subţire a unei fete frumoase, îmbrăcată doar într-o fîşie de muselină, ce abia îi acoperea genunchii — o fîşie ruptă şi zdrenţuită. Era Lys, vie şi, pe cît puteam vedea, nevătămată. O namilă cu buze groase şi cu bărbia ieşită în afară stătea lîngă umărul ei, vorbind tare şi gesticulînd. Eram îndeajuns de aproape ca să-i aud cuvintele, care semănau cu cele folosite de Ahm, deşi păreau mult mai închegate. Cu toate că nu prea le înţelegeam, am ghicit tîlcul vorbelor lui: pe scurt, individul spunea că o descoperise şi o capturase pe această „Galu", că ea îi aparţinea, şi că va fi vai şi amar de cel care s-ar încumeta să-i conteste dreptul de posesiune. Aveam impresia — o impresie ce avea să se dovedească întemeiată — că asist la un ritual primitiv de căsătorie. Membrii tribului priveau şi ascultau cu un soi de apatie posacă, fiindcă vorbitorul era, de departe, cel mai puternic dintre ei. Nimeni nu păru să-i conteste pretenţiile cînd vlăjganul spuse, ori mai degrabă răcni, cu un glas de stentor:

— Eu sînt Tsa. Ea e a mea. Cine o doreşte mai mult decît Tsa?

— Eu! strigai eu pe limba lui Ahm, ieşind din umbră în lumina focului din faţa lor.

Lys scoase un chiot de bucurie și dădu să pornească spre mine, dar Tsa o apucă de braț și o trase înapoi.

— Cine ești tu? zbieră vlăjganul. Omor, omor, omor!

— Ea e a mea și am venit s-o cer înapoi. Te ucid dacă n-o lași să vină la mine!

Și, spunînd acestea, mi-am ridicat pistolul pînă-n dreptul inimii lui. Se înțelege că individul n-avea nici o idee despre rostul micului și ciudatului obiect pe care-l îndreptam asupra lui. Scoțînd un zgomot pe jumătate omenesc, pe jumătate animalic, se năpusti asupră-mi. Am țintit spre inima lui și am tras; în vreme ce vlăjganul se prăbușea la pămînt, ceilalți membri ai tribului, copleșiți de spaimă la auzul împușcăturii, o luară la fugă spre stînci, iar Lys alergă spre mine, cu brațele întinse.

În timp ce-o strîngeam la piept, am auzit întîi înapoia noastră, apoi la dreapta și la stînga, niște urlete și niște țipete înfricoșătoare, amestecate cu mugete, lătrături și mîrîituri. Lumea junglei se trezea la viața de noapte — enormele jivine carnivore care transformă nopțile din Caspak în coșmaruri, porneau la atac.

— Dumnezeule! exclamă Lys, înfiorată. Dă-mi puterea de a îndura, de dragul *lui*!

Mi-am dat seama că-i la un pas de nebunie, după toate încercările îngrozitoare prin care va fi trecut în ziua aceea, și am căutat s-o liniștesc și să-i ridic moralul, dar eu însumi vedeam viitorul în culorile cele mai negre, căci oare ce șanse de supraviețuire aveam noi aici, printre îngrozitoarele jivine de pradă, care mișunau în preajma noastră?

Mi-am întors privirea spre membrii tribului, ca să văd ce se întîmplase cu ei şi, în lumina focului, am observat că faleza aceea stîncoasă era presărată cu nişte găuri mari, spre care făpturile cu chip de om se căţărau repede.

— Vino, Lys, trebuie să-i urmărim! am strigat. Nu putem supravieţui nici o jumătate de ceas aici. Trebuie să găsim o grotă!

Ochii verzi ai unor animale carnivore flămînde străluceau din ce în ce mai aproape. Am scos din foc un tăciune aprins şi l-am azvîrlit în noapte; un cor de urlete sălbatice îmi răspunse în semn de protest. Dar ochii aceia verzi nu dispărură decît pentru scurtă vreme. Ţinînd cîte o cracă arzîndă în mînă, eu şi Lys am pornit înainte spre stînci, unde ne întîmpinară nişte ameninţări furioase.

— Au să ne omoare! îmi spuse fata. Mai bine am căuta un alt adăpost.

— Mai degrabă au să ne omoare fiarele astea, i-am răspuns. Mă duc să caut un adăpost într-una din grotele astea — făpturile cu chip de om n-au să mă poată împiedica.

Şi am pornit spre poalele stîncilor. O matahală stătea pe o lespede, agitîndu-şi toporul de piatră.

— Dacă te apropii, te omor, şi o iau pe *ea*! îmi strigă, pe un ton lăudăros.

— Ai văzut ce-a păţit Tsa cînd a vrut s-o oprească, i-am răspuns în propriu-i grai. Aşa vei păţi şi tu, şi toţi ceilalţi dacă nu ne daţi voie să venim printre voi, ca să scăpăm de primejdiile nopţii.

— Pleacă în miazănoapte! răcni matahala. Pleacă în miazănoapte, la seminţia „Galu“, şi nu-ţi facem

nimic. O să fim şi noi „Galu“ într-o zi, dar acum nu sîntem. Tu nu eşti de-al nostru. Du-te de-aici, altfel te ucidem. *Ea* poate să rămînă dacă i-e frică, dar tu trebuie să pleci!

— Nu vreau să plec, i-am răspuns, apropiindu-mă şi mai mult.

Nişte lespezi naturale înguste şi aspre duceau spre grotele de sus. Te puteai căţăra pe ele dacă nu erai împiedicat, dar a face asta în faţa unui trib războinic de semi-oameni, şi cu o fată lîngă tine, era peste puterile unui muritor.

— Nu tem de tine! răcni matahala. Erai aproape de Tsa, dar eu mult deasupra ta. N-ai cum să faci rău la mine cum făcut lui Tsa. Pleacă!

Proptindu-mă c-un picior de lespedea cea mai de jos, am tras-o şi pe Lys după mine, în sus. Mă şi simţeam ceva mai în siguranţă. În curînd vom fi în afara pericolului fiarelor sălbatice, care se apropiau din nou. Individul de deasupra noastră îşi ridică toporul de piatră şi sări să ne întîmpine. Se afla într-o poziţie foarte avantajoasă, în orice caz părea conştient de asta, căci venea spre mine plin de încredere. Neavînd încotro, l-am împuşcat în silă, aşa cum îl împuşcasem şi pe Tsa.

— Vedeţi? le-am strigat celorlalţi. Vă pot omorî oriunde v-aţi afla. Vă pot omorî din depărtare, ca şi din apropiere. Lăsaţi-ne să venim printre voi. Nu vă fac nici un rău dacă ne lăsaţi în pace. Vom intra într-o peşteră de sus. Vorbiţi odată!

— Bine, veniţi! spuse unul dintre ei. Puteţi veni, dacă nu ne faceţi nici un rău. Duceţi-vă în grota lui Tsa, colo sus!

Şi individul arătă spre gura unei grote întunecoase, către care începui să mă tîrăsc, urmat de Lys. Aveam la mine niște chibrituri; la lumina unuia dintre ele am văzut o peșteră strîmtă, cu tavanul și pardoseala netede, urmînd despicătura stratului în care se afla. Din tavan căzuseră niște bolovani, probabil foarte demult, după cum o dovedeau pietricelele și pulberea cu care erau acoperiți. Era de ajuns chiar și o privire superficială pentru a-ți da seama că nimeni nu încercase vreodată să amelioreze condițiile de locuit din grotă, sau măcar să o curețe. Cu mare greutate am zmuls cîțiva dintre bolovanii de pe jos și i-am așezat în prag, ca pe-o barieră. Era prea întuneric ca să fac mai mult decît atît. I-am dat apoi lui Lys o bucată de carne uscată și, așezîndu-ne dincoace de prag, am cinat așa cum vor fi cinat strămoșii noștri de odinioară, în zorii erei omenești, în vreme ce undeva, dedesubt, noaptea sălbatică își înălța zgomotele stranii și înfricoșătoare pentru urechile noastre. În lumina focului uriaș care încă mai ardea, puteam vedea niște siluete gigantice, misterioase, iar pe fundalul ceva mai întunecat nenumărați ochi scînteietori.

Lys tremura. Am cuprins-o de mijloc și am tras-o spre mine. Așa am șezut toată noaptea. Ea mi-a povestit despre felul cum fusese răpită și despre spaima prin care trecuse. I-am mulțumit amîndoi lui Dumnezeu că scăpase nevătămată. Scăpase datorită faptului că vlăjganul acela nu cutezase să se oprească pe drumul plin de primejdii. Tocmai ajunseseră la stînci, cînd mi-am făcut eu apariția; uriașul sălbatic fusese nevoit să se cațere de nenumărate ori în copaci împreună cu ea, ca să scape de ghearele vreunui

leu hămesit sau ale vreunui tigru cu colți de sabie; de două ori fuseseră siliți să rămînă mult timp ascunși, pînă să se retragă fiarele.

Tîrîndu-se cu chiu cu vai și fiind cît pe ce să-și găsească moartea, Nobs izbutise să ne urmeze pînă în creștetul falezei, iar acum ședea tolănit între mine și prag, după ce devorase, cu mare plăcere, o bucată de carne uscată. El fu primul care adormi, dar îmi închipui că și noi i-am urmat în curînd exemplul, căci eram foarte obosiți. Îmi pusesem alături de mine pușca și munițiile, iar pistolul mi-l așezasem în poală, la îndemînă. N-am fost însă tulburați de nimeni peste noapte, iar cînd m-am trezit, soarele strălucea deasupra copacilor, în depărtare. Capul fetei mi se lăsase pe piept, iar brațul meu continua s-o înlănțuie.

Curînd după aceea Lys se trezi și, o clipă, păru să nu priceapă situația în care se găsea. Se uită la mine, apoi se întoarse și privi brațul care o cuprindea, și, ca și cum și-ar fi dat brusc seama de felul sumar cum era îmbrăcată, se zmuci înapoi, acoperindu-și fața cu palmele și roșind toată. Am tras-o cu putere spre mine și am sărutat-o, și atunci ea își petrecu brațele pe după gîtul meu și începu să plîngă încet, resemnată să accepte inevitabilul.

O oră mai tîrziu, tribul începu să dea semne de viață. Îi priveam din „apartamentul" nostru, cum îl numea Lys. Nici bărbații nici femeile nu purtau vreo îmbrăcăminte sau vreo podoabă, și toți păreau să fie cam de aceeași vîrstă; nu se găseau printre ei copii sau sugari. Acesta era, pentru noi, faptul cel mai ciudat și mai inexplicabil, dar ne-am amin-

tit că, deşi văzusem mulţi băştinaşi din Caspak, încă nu zărisem vreun copil sau vreun bătrîn printre ei.

După un timp, deveniră mai puţin bănuitori faţă de noi, ba chiar prietenoşi, în felul lor animalic. Începură să pună mîna pe hainele noastre, care păreau să-i intereseze, şi-mi cercetară puşca, pistolul şi muniţiile de la brîu. Le-am arătat termosul, iar cînd am vărsat puţină apă din el, au părut încîntaţi, închipuindu-şi că era un izvor pe care-l duceam cu mine — o sursă veşnică de apă.

Am observat amîndoi o trăsătură caracteristică lor: nu rîdeau niciodată şi nici măcar nu zîmbeau; dar ne-am adus aminte că nici pe Ahm nu-l văzusem rizînd sau zîmbind. I-am întrebat dacă-l cunoşteau pe Ahm, dar mi-au răspuns că nu.

Unul dintre ei ne spuse, arătînd cu capul spre miazăzi:

— Acolo, poate că l-am cunoscut.

— Vii de acolo? îl întrebai eu.

Individul mă privi mirat:

— Toţi venim de acolo. Şi acolo ne întoarcem, după o vreme. Şi, scuturînd din cap, de data asta spre miazănoapte, adăogă: Ajungem „Galu".

Auzisem de multe ori aluzia asta. Ahm folosise de multe ori acest cuvînt. Eu şi Lys am dedus că-i vorba de un soi de convingere religioasă originală, la fel de înrădăcinată în fiinţa lor ca şi instinctul de conservare — o acceptare primitivă a unei lumi de apoi şi a unei stări de graţie. Era o ipoteză straşnică, dar se dovedi a fi cu totul greşită. Acuma ştiu asta, ştiu cît de departe eram de admirabilul, miraculosul, colosalul adevăr, pe care chiar şi azi abia îl ghicesc — mă refer la trăsăturile care deosebesc Caspakul de

tot restul lumii, mult mai net decît poziția sa geografică izolată sau decît bariera de netrecut a stîncilor ei enorme. Dacă aș putea supraviețui pentru a mă reîntoarce la civilizație, aș avea material de reflecție pentru preoți și mireni, și pentru evoluționiști.

După micul dejun, bărbații porniră la vînătoare, iar femeile se duseră la un bazin cu apă caldă, plin de spumă verzuie și de mormoloci. Se scăldară într-un loc unde apa le venea pînă la genunchi și se tăvăliră în mîl. Rămaseră acolo o oră-două, apoi se întoarseră la stînci. În tot timpul cît am stat printre băștinași, am asistat la același ritual, repetat în fiece dimineață; dar deși le-am întrebat de ce făceau asta, n-am primit nici un răspuns inteligibil. Singura explicație pe care catadicseau să ne-o dea se reducea la cuvîntul „ATA". Încercară să o convingă și pe Lys să meargă cu ele, și nu pricepură de ce refuza. A doua zi după instalarea noastră m-am dus la vînătoare cu bărbații, lăsîndu-i lui Lys pistolul și cîinele, dar ea nu avu ocazia să se folosească de aceste arme deoarece nici o reptilă sau fiară sălbatică nu se apropie de bazin în timp ce femeile se scăldau, și nici altă dată. În mîlul de lîngă mal nu se vedeau urme de fiare, iar apa nu părea, în orice caz, bună de băut.

Tribul acesta se hrănea îndeosebi cu animale mai mici, pe care le doborau cu toporiștile de piatră, după ce făceau un cerc larg în jurul stîncilor și-l strîngeau în așa fel, încît să prindă vreun animal. Căluții și antilopele mai mărunte pe care le capturau erau îndeajuns pentru a le oferi hrana trebuitoare; mîncau și o sumedenie de fructe și legume. Nu aduceau niciodată hrană mai multă decît atîta cît le trebuia pentru satisfacerea nevoilor lor imediate. Și, în definitiv,

de ce ar fi procedat altfel? Alimentația nu era o problemă pentru locuitorii din Caspak.

În cea de-a patra zi Lys mi-a spus că se simte în stare să întreprindă călătoria de întoarcere, așa că am pornit la vînătoare cu entuziasm; eram nerăbdător să mă înapoiez la fort, ca să văd dacă Bradley se întorsese cu echipa lui și ce rezultat avusese expediția lor. Voiam de asemenea să-i liniștesc în privința mea și a fetei, căci eram convins că ne și credeau morți. Era o zi noroasă, deși caldă, cum sînt toate zilele în Caspak. Era ciudat să te gîndești că, la numai cîteva mile, iarna domnea pe oceanul bîntuit de furtuni, și că de jur împrejurul Capronei putea să ningă; nici o zăpadă nu putea pătrunde vreodată în atmosfera umedă și fierbinte a uriașului crater.

Am fost nevoiți să facem un ocol mai mare ca de obicei pentru a putea înconjura o mică turmă de antilope și tocmai cînd le mînam înainte, am zărit, la vreo două sute de iarzi înapoia mea, un frumos cerb roșu. Pe semne că adormise în iarba înaltă, căci l-am văzut ridicîndu-se și aruncînd priviri speriate în jur, și atunci l-am ochit și am tras cu pușca în el. Cerbul s-a prăbușit și am alergat ca să-l omor cu cuțitul lung și subțire, pe care-l primisem de la unul dintre vînători; dar în clipa cînd am ajuns lîngă el, cerbul s-a ridicat în picioare și a alergat încă vreo două sute de iarzi, înainte de a se prăbuși din nou sub glonțul meu. Povestea asta s-a repetat încă o dată, înainte de a putea ajunge la el și a-i tăia gîtul. M-am uitat apoi în jur, după tovarășii mei, căci aș fi vrut să mă ajute să duc carnea acasă, dar nu i-am mai văzut. Am strigat de cîteva ori și am așteptat, dar n-am auzit nici un răspuns și n-a venit nimeni.

În cele din urmă m-am plictisit şi, tăind numai carnea pe care-o puteam transporta singur, am pornit în direcţia stîncilor. Am mers, cred, vreo milă, pînă să-mi dau seama de tristul adevăr că mă rătăcisem.

Cerul era complet acoperit de nori grei, şi nu zăream nici un semn după care să mă pot orienta. Am pornit în direcţia ce mi se părea că e Sudul, dar care acum îmi spun că va fi fost Nordul, şi n-am zărit nici măcar un singur obiect familiar. Într-o pădure deasă am dat peste un lucru care, la început, m-a umplut de speranţă, dar apoi de deznădejdea cea mai adîncă. Era o moviliţă de pămînt proaspăt răscolit, presărată cu flori de mult veştede şi avînd la margine o lespede de gresie. Era un mormînt, ceea ce însemna că ajunsesem în sfîrşit într-un tărîm locuit de oameni. Îi voi găsi, îmi spuneam, iar ei îmi vor arăta drumul spre stînci, poate mă vor însoţi pînă acolo şi ne vor duce, pe mine şi pe fată, înapoi la locuinţele lor — locuinţele unor oameni ca şi noi. Speranţele şi imaginaţia mea îşi dădură liber frîu înainte de a străbate cei cîţiva iarzi ce mă despărţeau de mormîntul solitar şi de a mă apleca pentru a putea citi literele strîmbe scrijelite pe lespedea aceea rudimentară. Iată ce am citit acolo:

ACI ODIHNEŞTE JOHN TIPPET
ENGLEZ
OMORÎT DE UN TIRANOSAUR
10 SEPT. A.D. 1916
R.I.P.[1]

Tippet! Mi se părea de necrezut. Tippet zăcea aici, în această pădure întunecoasă! Tippet murise. Fusese

[1] Requiescat in pacem.

un om de treabă, dar nu pierderea lui ca atare mă tulbura, ci faptul că mormîntul acesta tăcut dovedea limpede că Bradley ajunsese pînă aici în expediţia lui şi că pierise probabil şi el, deoarece ne înţelesesem să nu lipsească mult. Dacă dădusem peste mormîntul unuia dintre membrii expediţiei, nu aveam oare temei să cred că şi oasele celorlalţi zăceau pe undeva prin apropiere?

IX

În timp ce priveam, copleşit de gînduri şi presimţiri rele, moviliţa aceea tristă şi singuratică, m-am pomenit apucat brusc pe la spate şi trîntit la pămînt. Un trup cald căzu peste mine şi nişte mîini vînjoase îmi prinseră braţele şi picioarele. Cînd am putut să-mi ridic privirea, am văzut nişte făpturi mătăhăloase care mă ţintuiau la pămînt, în vreme ce altele mă supravegheau. Şi de data asta, aveam de-a face cu un tip uman diferit — un tip superior tribului primitiv pe care-l părăsisem. Erau mai înalţi, craniile lor păreau mai bine formate, iar feţele mai inteligente. Aveau mai puţine trăsături de maimuţă şi păreau mai puţin negroizi. Purtau arme, suliţe cu vîrful de cremene, cuţite de piatră şi toporiști, în păr aveau pene şi erau încinşi cu un brîu făcut din pielea unui şarpe al cărui cap le atîrna peste genunchi.

Fireşte că n-am reţinut toate aceste detalii chiar în clipa capturării mele, căci aveam alte griji. Trei dintre agresori şedeau călare pe mine, încercînd să mă imobilizeze, şi se zbăteau din răsputeri ca să reu-

şească. N-aş vrea să par îngîmfat, dar recunosc că sînt mîndru de puterea mea şi de iscusinţa de a o folosi — întotdeauna am fost mîndru de această iscusinţă şi de felul cum călăresc. În ziua aceea, numeroasele ore consacrate teoriei şi practicii îmi aduseră în numai două-trei minute răsplata cea mai deplină a eforturilor investite. Californienii sînt, îndeobşte, familiarizişi cu *jiu-jitsu*, un sport căruia îi studiasem regulile vreme de mulţi ani, atît la şcoală cît şi la clubul atletic din Los Angeles, iar mai tîrziu avusesem printre subalternii mei un japonez care era expert în materie.

Mi-au trebuit doar vreo treizeci de secunde ca să frîng cotul unuia dintre atacatorii mei, ca să-l trîntesc pe un altul şi să-l trimit de-a-ndaratelea spre ceilalţi, şi ca să-l arunc pe al treilea peste capul meu, în aşa fel încît să-şi frîngă gîtul în cădere. Ceilalţi rămaseră înmărmuriţi o clipă; atunci mi-am scos repede puşca atîrnată în spinare, iar cînd ei s-au năpustit spre mine, am tras un glonte drept în fruntea unuia. Asta îi făcu pe toţi să se oprească locului — nu moartea individului îi impresiona, ci împuşcătura, un zgomot pe care-l auzeau pentru prima oară. În timp ce se pregăteau de un nou atac, unul dintre ei le vorbi cu glas poruncitor, într-o limbă asemănătoare, dar mai bogată decît aceea a tribului din miazăzi (după cum limba acestuia era superioară limbii lui Ahm). Am înţeles că le poruncea să stea pe loc. După aceea veni spre mine şi-mi vorbi; mă întrebă, întîi, cine sînt,de unde vin şi ce intenţii am. I-am răspuns că sînt străin, că m-am rătăcit şi că singura mea dorinţă este să-mi găsesc drumul înapoi spre tovarăşii mei.

M-a întrebat cine erau aceştia şi i-am răspuns arătîndu-i spre miazăzi şi folosind o expresie caspakiană, care însemna, literal, „către început". Uimirea i se zugrăvi limpede pe faţă, înainte de a se rosti în cuvinte:

— Acolo nu-i nici un *Galu!*

— Îţi repet că sînt dintr-o altă ţară, de dincolo de Caspak, hăt departe de stînci! i-am răspuns cu, furios. Nu ştiu cine-s „Galuşii" de care vorbeşti, nu i-am văzut niciodată. Acesta e cel mai nordic punct unde am ajuns vreodată. Uită-te la mine, uită-te la îmbrăcămintea mea şi la armele mele. Ai văzut vreodată vreun „Galu" sau vreo altă făptură din Caspak să aibă asemenea lucruri?

Individul fu nevoit să admită că nu văzuse şi că-l interesa foarte mult persoana mea, puşca mea şi felul cum îi învinsesem pe cei trei războinici ai săi. În cele din urmă se arătă pe jumătate convins că-i spusesem adevărul şi se oferi să mă ajute, cu condiţia să-i explic cum îl azvîrlisem peste cap pe unul dintre oamenii lui, şi să-i fac cadou „suliţa cu poc", cum numea el puşca. Am refuzat să i-o dau, dar i-am făgăduit să-l învăţ trucul cu aruncatul peste cap, dacă mă va călăuzi pe drumul cel bun. Mi-a răspuns că o va face mîine, acum fiind prea tîrziu, şi că aş putea veni în satul lor ca să-mi petrec noaptea acolo. N-aş fi vrut să-mi pierd timpul, dar individul stărui atîta, încît a trebuit să-i însoţesc. Îi lăsară pe cei doi morţi acolo unde căzuseră, fără măcar să-i privească — într-atît de puţin preţ are viaţa în Caspak!

Oamenii aceştia locuiau şi ei în peşteri, dar peşterile erau rodul unei inteligenţe superioare, care-i dusese cu un pas mai aproape de omenirea civilizată,

decît era tribul din miazăzi. Interioarele grotelor lor fuseseră curățate de pietre, deși erau încă departe de a fi curate; se vedeau acolo saltele de ierburi uscate acoperite cu piei de leopard, de rîs și de urs, iar în fața intrărilor se înălțau praguri de piatră și niște cuptoare mici, circulare, tot din piatră. Pereții grotei în care am fost condus erau acoperiți cu desene scrijelite în gresie. Am deslușit contururile unui cerb roșu, gigantic, ale unor mamuți, tigri și alte jivine. Aici, ca și la celălalt trib, nu erau copii și nici bătrîni. Oamenii acestui trib aveau cîte două nume, nume de cîte două silabe, iar limba lor era formată din cuvinte bisilabice, pe cînd la tribul lui Tsa cuvintele erau, toate, monosilabice, cu excepția cîtorva, ca de pildă *ATIS* și *GALU*. Numele căpeteniei era To-jo, iar familia lui număra șapte femei. Acestea erau mult mai atrăgătoare, sau în orice caz mai puțin hidoase decît femeile din tribul lui Tsa; una dintre ele era chiar drăguță, fiind mai puțin păroasă și avînd o piele destul de frumoasă și foarte colorată.

Îmi arătau, cu toții, mult interes și-mi cercetau cu atenție îmbrăcămintea și echipamentul, pipăind și mirosind fiece obiect. Am aflat de la ei că neamul lor era cunoscut sub denumirea „Band-lu", adică oameni cu lănci. Tribul lui Tsa era numit „Sto-lu", ceea ce înseamnă oameni cu topoare. Un loc inferior pe scara evoluției îl ocupau „Bo-lu", oamenii cu ciomege, iar sub aceștia se aflau „Alus"-ii, care n-aveau nici grai, nici arme. Cuvîntul „Alus" mi-a sugerat ceea ce mi se părea a fi cea mai remarcabilă descoperire făcută de mine în Caprona; dacă nu cumva era la mijloc o simplă coincidență, cuvîntul acesta fusese transmis de la începuturile lumii, vreme de milioane

de ani, aproape neschimbat. Era singurul fir ce mai rămăsese din străvechiul caier al unei culturi înfiripate pe vremea cînd Caprona era un munte de foc străjuind o întindere imensă de pămînt clocotitor de viață. Era un cuvînt care lega insondabilul „atunci" de eternul „acum". Și totuși ar fi putut să fie o simplă coincidență; rațiunea îmi spune că numai o coincidență face ca termenul ce desemnează, în Caspak, un om lipsit de grai, să fie „Alus", iar în lumea noastră de azi „Alalus".

Femeia drăgălașă despre care am pomenit se numea „So-ta"; ea îmi arăta un interes atît de viu, încît pînă la urmă To-jo se supără și-și manifestă dezaprobarea față de atențiile ei, trîntind-o la pămînt și împingînd-o într-un colț al grotei. Am sărit între ei în timp ce-o lovea și, imobilizîndu-l grabnic, l-am tîrît afară din grotă. Urla de durere! L-am silit să-mi promită că n-o va mai lovi pe fată, amenințîndu-l că, altfel, îl voi pedepsi și mai rău. So-ta îmi aruncă o privire plină de recunoștință, dar celelalte femei ale lui To-jo se arătară țîfnoase și amenințătoare.

Ceva mai tîrziu în seara aceea, So-ta îmi mărturisi că va părăsi în curînd tribul.

— So-ta ajunge curînd Kro-lu, îmi șopti ea.

Am rugat-o să-mi explice despre ce era vorba, și ea se strădui, dar nici acum nu știu dacă i-am înțeles bine explicația. După gesturile pe care le făcea, am dedus că „Kro-lu" era un trib ai cărui oameni erau înarmați cu arcuri și săgeți, aveau vase de gătit, locuiau în niște colibe și creșteau animale. Se părea că tribul acesta era mai evoluat decît „Band-lu". Înainte de a adormi, am reflectat îndelung la ceea

ce-mi spusese So-ta. Am încercat să stabilesc vreo legătură între aceste neamuri atît de diferite, o legătură care să explice speranța pe care o nutrea fiecare dintre oamenii lor, că va deveni într-o bună zi „Galu". So-ta îmi dăduse o vagă idee, dar imaginea rezultată din ea era atît de stranie, încît mi se părea de necrezut; totuși coincidea atît cu speranța exprimată de Ahm, cît și cu observațiile făcute de mine asupra diferitelor triburi întîlnite și asupra tipurilor caracteristice existente în fiecare trib în parte. Bunăoară, printre „Band-lu" se aflau tipuri ca So-ta, care mi se păreau a fi printre cele mai evoluate, și ca To-jo, care era abia cu o treaptă mai sus decît o maimuță, în timp ce alții aveau nasurile mai turtite, fețele mai teșite și trupurile mai păroase. Problema mă intriga. Poate că în lumea din afară răspunsul la această problemă e închis în inima sfinxului. Cine știe? Eu, unul, n-am habar.

Cu aceste gînduri delirante, am adormit buștean. Cînd m-am trezit, mîinile și picioarele mi-erau legate fedeleș, iar armele îmi fuseseră luate. Cum de mi le luaseră fără să mă trezească, n-aș ști să spun. Era umilitor, dar adevărat. To-jo stătea deasupra mea, în lumina tulbure a dimineții care se strecura în peșteră.

— Arată-mi cum se aruncă un om peste cap pentru a-i frînge gîtul, îmi porunci el. Vreau să învăț asta de la tine înainte de a te omorî, căci te voi omorî!

Declarația asta directă mi se păru atît de ridicolă, încît am izbucnit în rîs, chiar în fața morții. În treacăt fie spus, moartea își pierduse pentru mine

o bună parte din trăsăturile ei înfricoşătoare. Devenisem un adept al filozofiei lui Lys, în legătură cu nimicnicia vieţii omeneşti. Îmi dădeam seama că avea destulă dreptate — că omul e un personaj caraghios care ţopăie de la leagăn pînă la mormînt şi care nu prezintă, practic, interes pentru nimeni altcineva decît pentru el însuşi şi un cerc de intimi.

So-ta, care stătea înapoia lui To-jo, îşi ridică o mînă spre mine — prin acest gest cei din Caspak înlocuiau semnul negativ al clătinării capului.

— Lasă-mă să chibzuiesc, i-am răspuns eu lui To-jo, iar acesta mi-a acordat un răgaz pînă seara: îmi dădea o zi de gîndire. Apoi plecă. Femeile la fel. Bărbaţii se duceau la vînătoare, iar femeile — după cum aveam să aflu de la So-ta — se duceau la bazin, unde se scăldau întocmai ca femeile din tribul „Sto-lu". Cînd am întrebat-o ce înseamnă acest ritual, So-ta mi-a răspuns, ceva mai tîrziu:

— *Ata.*

Am zăcut acolo vreo două-trei ore, legat fedeleş, cînd deodată So-ta intră în peşteră, ţinînd în mînă un cuţit ascuţit — era chiar cuţitul meu, cu care-mi tăie legăturile.

— Vino! îmi spuse ea. So-ta merge cu tine înapoi la *Galu.* E timpul ca So-ta să plece de la *Band-lu.* Împreună mergem la *Kro-lu,* apoi la *Galu.* To-jo vrea să te omoare azi-noapte. Omoară şi pe So-ta dacă află că ea ajutat pe tine. Plecăm împreună.

— Plec cu tine la *Kro-lu,* i-am răspuns, dar pentru asta trebuie să mă întorc la ai mei, „către început".

— Nu te poți întoarce, îmi spuse ea. E oprit. Te-ar ucide. Ai venit pînă aici — nu mai e întoarcere.

— Dar trebuie să mă întorc! Oamenii mei sînt acolo. Trebuie să mă întorc și să-i călăuzesc încoace.

Ea stărui, și eu la fel, dar în cele din urmă am ajuns la un compromis: ne-am înțeles s-o însoțesc pînă la ținutul tribului *Kro-lu*, de unde urma să mă întorc la ai mei și să-i conduc spre miazănoapte, într-o regiune ceva mai ferită de pericole și cu locuitori mai puțin sîngeroși. Fata îmi aduse toate lucrurile ce-mi fuseseră furate — pușca, munițiile, cuțitul — apoi am luat-o de mînă și, coborînd faleza, am pornit spre miazănoapte.

Am mers cale de vreo trei zile, pînă am ajuns, într-un amurg, lîngă un sat alcătuit din niște colibe acoperite cu paie. So-ta mi-a spus că va intra singură în sat; eu nu trebuia să fiu văzut, dacă nu intenționam să rămîn, căci după ce ajungeai aici n-aveai voie să te întorci și să rămîi în viață. Așa că-și luă rămas bun de la mine. Era o fată drăguță și o prietenă credincioasă — mai degrabă ca un bărbat decît ca o femeie. În felul ei barbar, era și rafinată și castă. Fusese soția lui To-jo. Printre *Kro-lu* își va găsi un alt soț, potrivit obiceiurilor din ciudata lume caspakiană. Mi-a mărturisit însă deschis că, dacă mă voi întoarce, ea își va lăsa soțul și va veni la mine, căci mă prefera oricărui alt bărbat. După o viață de sfiiciune, devenisem răsfățatul femeilor!

M-am despărțit de ea la marginea satului, fără să văd măcar ce fel de oameni locuiau acolo, și am pornit spre miazăzi, prin întunericul ce se lăsa. În cea de-a treia zi m-am abătut puțin înspre apus, ca să

ocolesc ţinutul tribului *Band-lu*, fiindcă nu voiam să-mi pierd timpul din pricina lui To-jo. În cea de-a şasea zi am ajuns la stîncile tribului *Sto-lu*. Inima îmi bătea tot mai tare, căci ştiam că acolo era Lys; în curînd o voi strînge iarăşi în braţe, în curînd buzele-i fierbinţi se vor contopi cu ale mele. Eram convins că-i în siguranţă printre sălbaticii aceia, şi-mi imaginam bucuria şi dragostea din ochii ei în clipa cînd mă va vedea ieşind de după ultimul pilc de copaci.

Era către amiază. Femeile se întorseseră desigur de la bazin. Totuşi, apropiindu-mă de stînci, nu vedeam nici un semn de viaţă, nicăieri. „Poate că or fi zăbovit mai mult la scaldă" îmi spuneam.

Dar cînd am ajuns chiar la poalele stîncilor, am zărit o privelişte care însemna sfîrşitul speranţelor şi al fericirii mele pe acest pămînt. Sub ochii mei se înşirau, ca nişte semne mute şi înfricoşătoare, o sumedenie de oase despuiate de carne, oasele unor fiinţe cu chip de om, oasele celor din tribul *Sto-lu*, iar în peşteri nu era nici o urmă de viaţă!

Am privit cu luare-aminte rămăşiţele acelea lugubre, printre care aş fi putut găsi din clipă în clipă craniul fiinţei dragi, de care era legată fericirea mea pe acest pămînt; dar, cu toate că am cercetat cu atenţie fiecare dintre cele peste douăzeci de tidve, n-am găsit decît craniile unor fiinţe abia cu o treaptă superioară maimuţelor. Aşadar, exista încă o speranţă! Vreme de alte trei zile am căutat spre nord şi spre sud, spre est şi spre vest, dar n-am găsit nici o urmă din tribul „oamenilor cu topoare" din Caspak. Între timp începuseră ploile şi vremea devenise relativ friguroasă pentru Caprona.

În cele din urmă am renunțat să mai caut și am pornit spre „Fortul Dinozaur". Vreme de o săptămînă — o săptămînă plină de spaimele și de primejdiile unei lumi primordiale — am tot mers în direcția ce mi se părea a fi sudul. Soarele nu strălucea niciodată: ploaia nu mai contenea. Fiarele pe care le întîlneam erau mai puține la număr, dar infinit mai feroce, și totuși am supraviețuit. În cele din urmă, mi-am dat seama că m-am rătăcit de-a binelea și că nu mi-aș putea recăpăta simțul de orienatre nici măcar după un an, umblînd mereu în lumina soarelui. Copleșit de înfricoșetoarea certitudine că n-o voi mai putea regăsi niciodată pe Lys, am dat deodată peste un alt mormînt — mormîntul lui William James, o lespede rudimentară, pe care scria, cu litere stîngace, că omul murise în ziua de 13 septembrie, ucis de un tigru cu ghearele de oțel.

Cred că, atunci, m-am dat bătut. În viața mea nu mă simțisem mai deznădăjduit și mai neajutorat. Eram pierdut. Nu-mi puteam regăsi prietenii. Nu știam nici măcar dacă au rămas în viață; de fapt, nu puteam crede că trăiesc. Eram sigur că Lys murise. Aș fi vrut să mor și eu, și totuși mă agățam de viață — chiar așa neajutorat și deznădăjduit cum eram. Mă agățam de viață, pentru că vreun strămoș reptilian făcuse la fel și-mi transmisese, prin veacuri, cel mai puternic instinct ce-i călăuzise creierul minuscul — instinctul de autoconservare.

În cele din urmă am ajuns la bariera de stînci și, după trei zile de eforturi nebunești, m-am cățărat pînă în creștetul lor. Am construit un fel de scări, am

astupat cu bețe găurile din stîncă, am tăiat cu cuțitul niște crampoane pe care să-mi sprijin degetele de la mîini și de la picioare și am izbutit să ajung sus. Nu departe de creștet am găsit o grotă uriașă — locuința vreunei făpturi aripate din Triassic.[1] Acum e locuința mea. Am ucis acea făptură și i-am luat cuibul. M-am urcat pe culmea stîncilor și am privit întinderea cenușie a Pacificului învăluit de iarna australă. Era frig acolo sus. E frig și astăzi. Totuși, aici stau și veghez, pîndind ceva care știu că nu se va arăta niciodată — o corabie!

X

O dată pe zi cobor la poalele falezei ca să vînez și să beau apă dintr-un izvor rece și limpede. Am trei ploști pe care le umplu cu apă și le iau cu mine în peșteră, ca să am ce bea în nopțile lungi. Mi-am meșterit o lance și un arc cu săgeți, pentru a-mi putea păstra munițiile, care s-au împuținat. Hainele mele s-au zdrențuit de tot. Mîine le voi lepăda și le voi înlocui cu pieile de leopard, pe care le-am tăbăcit și le-am cusut, făcîndu-mi din ele un veșmînt trainic și călduros. Sus pe stînci e frig. Am aprins un foc peste care stau aplecat în vreme ce scriu. Dar mă simt la adăpost aici. Nici o altă ființă vie nu se încumetă pînă la culmea glacială a stîncilor. Sînt

[1] Eră geologică, anterioară Jurassicului.

la adăpost, și sînt singur cu necazurile mele și cu amintirea bucuriilor mele — dar fără speranță. Se spune că speranța dăinuie veșnic în inima omului, dar în inima mea nu e pic de speranță.

Am cam isprăvit. Voi îndoi aceste file și le voi vîrî în termos. Îi voi pune dopul și voi înșuruba bine capacul, apoi voi azvîrli sticla cît voi putea mai departe, pe mare. Vîntul bate spre larg; fluxul mînă apele tot în spre larg; poate că sticla va nimeri într-unul din acei curenți oceanici care circulă necontenit de la un pol la altul, și de la un continent la altul, pentru a ajunge în cele din urmă la vreun țărm pustiu. Dacă soarta va fi prielnică și va îngădui acest lucru, atunci, *veniți și salvați-mă, pentru numele lui Dumnezeu!*

*

* *

Am scris aceste rînduri acum o săptămînă, socotind că voi încheia cu ele cronica vieții mele pe Caprona. Mă oprisem ca să schimb vîrful penei mele și ca să agit cerneala brută (preparată prin stoarcerea unor boabe negre și prin amestecarea cu apă), înainte de a-mi pune iscălitura, cînd dinspre valea depărtată am auzit, vag, un zgomot lesne de recunoscut. Tremurînd de emoție, am sărit în picioare, pentru a privi în vale, de pe lespedea mea amețitoare. Zgomotul acela era o împușcătură, așa că vă dați seama că, pentru mine, era un zgomot plin de semnificație. Privirea mea străbătu într-o clipă valea, pînă cînd

desluşi patru siluete la poalele falezei — un om atacat de trei hienodoni, cum se numesc ferocii şi sîngeroşii cîini sălbatici din *Eocen*.[1] O a patra fiară zăcea moartă, sau în agonie, în apropiere.

Nu puteam fi sigur de la înălţimea de unde priveam, totuşi inima îmi spunea că era Lys, iar judecata îmi încuraja dorinţa aprigă, căci persoana aceea, oricare ar fi fost, avea un singur pistol, întocmai ca şi Lys. Primul val de entuziasm fu însă alungat grabnic de convingerea că fiinţa care se lupta acolo era ca şi pierdută. Norocul, numai norocul o făcuse să doboare dintr-o singură împuşcătură una dintre fiarele acelea, căci chiar şi o armă grea ca pistolul meu e total neputincioasă în faţa carnasierilor din Caspak, fie ei şi mai mici. Peste cîteva clipe, cele trei hiene vor trece la atac! O împuşcătură zadarnică nu va face decît să sporească turbarea fiarei atinse de glonte, şi atunci, omul va fi sfîşiat în bucăţi!

Poate că era Lys! La gîndul acesta, inima încetă parcă să-mi bată, dar mintea şi muşchii mei răspunseră spontan la hotărîrea pe care eram silit s-o iau. Exista o singură speranţă, o singură cale — şi am urmat-o. Mi-am dus arma la umăr şi am ţintit cu atenţie. Era un tir periculos, căci de la o înălţime atît de mare nu poţi nimeri ţinta decît dacă eşti obişnuit să tragi. Precizia tirului ţine însă de ceva care transcende legile şi regulile ştiinţifice. Nu-mi pot explica altfel performanţa mea din acel moment. Arma mea s-a rostit de trei ori — trei silabe scurte

---

[1] A doua (şi cea mai lungă) epocă a perioadei Terţiare din Era Cenozoică.

și repezi ale morții. N-am țintit în mod deliberat, și totuși fiecare împușcătură a doborît o hienă.

De la lespedea mea pînă la poalele stîncilor erau vreo cîteva mii de iarzi de pantă primejdioasă și totuși cutez a spune că nici măcar prima maimuță din care se trage neamul omenesc n-ar fi putut egala viteza cu care am coborît acea pantă abruptă. Ca să străbați ultimele două sute de picioare, trebuia să treci peste un grohotiș ce ducea în fundul văii; tocmai ajunsesem la marginea grohotișului, cînd îmi veni în auz un strigăt: „Bowen! Bowen! Vino repede, iubitule!"

Fusesem prea absorbit de primejdiile coborîșului pentru a mai privi spre vale, dar strigătul acela care-mi confirma că era într-adevăr vorba despre Lys, și-mi spunea că e iar în pericol, mă făcu să-mi îndrept grabnic privirile spre ea, la timp ca să zăresc o namilă păroasă care-o apuca și pornea în fugă spre pădurea apropiată. Am sărit din stîncă în stîncă, aidoma unei căprioare, pe urmele fetei și a monstrului hidos care-o răpise.

Era mai masiv decît mine, și atît de îngreunat de povara pe care-o purta, încît l-am ajuns repede din urmă; atunci monstrul se întoarse cu fața spre mine, rînjind și mîrîind. Era Kho, din tribul lui Tsa. Recunoscîndu-mă, o azvîrli pe Lys la pămînt și se năpusti spre mine, strigînd:

— Ea e a mea! Omor! Omor!

Fusesem nevoit să-mi lepăd arma înainte de a începe coborîșul pantei, așa că acum eram înarmat doar cu un cuțit de vînătoare pe care l-am scos din teacă

în clipa cînd Kho s-a năpustit spre mine. Era un animal vînjos, cu o musculatură puternică, iar străvechiul impuls, care i-a făcut pe masculi să se bată încă în zorile vieții pe pămînt, îl umplea de ură și de setea de a ucide; dar eu însumi eram însuflețit de același impuls primar. Două sălbătăciuni apocaliptice se repeziră atunci una spre gîtul celeilalte, în umbra celor mai bătrîne stînci ale pămîntului — omul de astăzi și omul de odinioară, însuflețiți amîndoi de aceeași nemuritoare patimă, care a dăinuit neschimbată de-a lungul tuturor veacurilor și erelor, de la începutul lumii încoace, și care va dăinui în vecii vecilor: femeia, nepieritoarea Alfa și Omega a vieții!

Kho îmi căuta beregata cu dinții. Părea să fi uitat de toporul ce-i atîrna pe coapsă, prins într-o cataramă din piele de zimbru, după cum eu însumi uitasem, o clipă, de pumnalul ce-l țineam în mînă. Sînt sigur că Kho m-ar fi învins cu ușurință într-o luptă de acest fel, dacă glasul lui Lys n-ar fi deșteptat în creierul meu, o clipă amorțit, iscusința și viclenia omului rațional.

— Bowen! îmi strigă ea. Cuțitul! Cuțitul!

A fost de ajuns ca să mă zmulgă din vremea de demult în care creierul meu se rătăcise și să mă transforme din nou într-un om modern, în luptă cu un animal neîndemînatic și nepriceput. Fălcile mele nu mai încercară să muște gîtul acela păros; în schimb, cuțitul meu căută și găsi un loc între două coaste, deasupra acelei inimi sălbatice. Kho scoase un urlet înfricoșător, se zvîrcoli spasmodic și se prăbuși țeapăn la pămînt. Iar Lys se aruncă în brațele mele.

Toate spaimele şi necazurile trecutului se risipiră, şi astfel devenii iarăşi cel mai fericit dintre oameni.

Curînd după aceea mi-am ridicat din nou privirea, cu oarecare teamă, spre lespedea din faţa peşterii mele, căci mi se părea absurd să mă aştept din partea unei fete moderne să se încumete a înfrunta pericolele unui astfel de urcuş. Am întrebat-o dacă se simte în stare să întreprindă urcuşul, iar ea mi-a răspuns, rîzînd vesel:

— Priveşte!

Şi, alergînd spre poalele stîncilor, a început să se caţere ca o veveriţă, încît a trebuit să fac eu însumi mari eforturi pentru a putea ţine pasul cu ea. La început mi-a fost teamă, dar în curînd mi-am dat seama că fata era la fel de călită ca şi mine. Cînd am ajuns în sfîrşit la lespedea mea, şi am cuprins-o iar în braţe pe Lys, ea mi-a amintit că trăise vreme de cîteva săptămîni viaţa unei fete a peşterilor, printre mînuitorii de topoare. Aceştia fuseseră alungaţi din grotele lor de către un alt trib, care-i omorîse pe mulţi dintre ei şi le răpise jumătate din femei, iar stîncile către care plecaseră se dovediseră a fi mult mai înalte şi mai abrupte, astfel încît Lys devenise, vrînd-nevrînd, o alpinistă încercată.

Mi-a mai vorbit despre Kho şi despre pasiunea lui pentru ea, acum, după ce toate femeile îi fuseseră răpite, precum şi despre existenţa îngrozitoare pe care-o dusese: viaţa ei ajunsese un adevărat coşmar, deoarece trebuia zi şi noapte să se ferească de monstrul acela. Un timp, Nobs îi servise drept scut, dar într-o zi cîinele dispăruse şi n-avea să-l mai vadă

de-atunci încoace. Lys e de părere că Nobs a fost răpit; îi împărtăşesc părerea, fiindcă sînt sigur, ca şi ea, că Nobs n-ar fi părăsit-o niciodată. Rămasă fără apărare, Lys ajunsese la cheremul acelui sălbatic, care izbutise curînd să pună gheara pe ea la poalele falezei; dar tocmai cînd monstrul o purta, triumfător, spre peştera lui, ea reuşise să scape.

— M-a urmărit vreme de trei zile prin lumea asta îngrozitoare, încheie Lys. Nu-mi dau seama cum de-am scăpat cu viaţă şi nu ştiu cum de-am fost în stare să alerg mai repede decît el, dar am alergat, pînă adineaori, cînd m-ai găsit. Soarta a fost blîndă cu noi, Bowen!

Am scuturat din cap şi am strîns-o tare în braţe. Apoi am vorbit şi am făcut planuri de viitor, în vreme ce fripturile de antilopă se rumeneau pe foc. Am ajuns la încheierea că nu există nici o speranţă de salvare, că eram amîndoi osîndiţi să trăim şi să murim pe Caprona. În definitiv, ar fi putut să fie şi mai rău! Mai bine să trăiesc aici, mereu alături de Lys, decît să trăiesc aiurea, fără ea. Şi Lys, draga de ea, spune despre mine acelaşi lucru. Mă tem însă pentru viaţa ei. E o viaţă aspră, cumplită, periculoasă, şi mă voi ruga necontenit să găsim o ieşire.

În noaptea aceea norii se risipiră şi luna străluci deasupra lespezii noastre; acolo, mînă în mînă, ne-am întors feţele spre cer şi ne-am jurat credinţă. Nici o instituţie omenească n-ar fi putut să ne cunune în chip mai sfînt decît ne-am cununat noi înşine. Sîntem soţ şi soţie şi sîntem fericiţi. Dacă o vrea Domnul, vom trăi aici pînă la capătul zilelor noastre. Dacă

o vrea altminteri, atunci manuscrisul acesta, pe care-l voi încredința de îndată stihiei de nepătruns a mării, va cădea în mîini prietenoase. Totuși, sîntem amîndoi lipsiți de speranță. Așa că spunem adio, prin acest ultim mesaj, lumii de dincolo de fortăreața stîncilor.

(semnat) BOWEN J. TYLER jr.
și LYS LA R. TYLER

EDGAR RICE BURROUGHS

Numele striitorului american Edgar Rice Burroughs este legat, în conştiinţa cititorilor, de Tarzan, fabulosul erou al unor cărţi şi filme celebre. Ca în multe alte cazuri, autorul a fost eclipsat de gloria propriului său personaj, devenit un adevărat zeu în mitologia tineretului din numeroase ţări ale lumii. Despre creatorul lui Tarzan nu vorbeşte nici o istorie serioasă a literaturii din Statele Unite; el este pomenit, cel mult, la capitolul „para-literaturii", ca un continuator al tradiţiei „romanelor de un gologan" (dime-novels), tradiţie întemeiată în secolul trecut şi cultivată încă, foarte asiduu, de numeroşi scriitori de peste ocean.

Şi totuşi, Edgar Rice Burroughs este mai mult decît un fabricant de „para-literatură" pentru uzul unei anumite vîrste intelectuale, care nu ţine de numărul anilor. Autor al unei opere prodigioase (numai cărţile despre Tarzan însumează 26 de titluri!), el este considerat, astăzi, ca un precursor al literaturii de anticipaţie şi ca făuritorul unui gen nou, apropiat de ceea ce în lumea anglo-saxonă se numeşte „Heroic Fantasy" — fantezia eroică. (Cf. J. Goimard, în articolul publicat în ziarul „Le Monde" din 4 iulie 1970, sub titlul „Tarzan, Mit al secolului XX".)

Născut la 1 septembrie 1875 la Chicago, într-o familie înstărită, Edgar Rice Burroughs şi-a făcut studiile în diferite şcoli particulare, ajungînd în cele din urmă la Academia Militară din Michigan. După absolvirea acesteia, a dus o existenţă aventuroasă, practicînd tot felul de meserii: cioban în Idaho, căutător de aur în Oregon, agent al poliţiei feroviare din Salt Lake City, om de afaceri etc. Nici una dintre aceste îndeletniciri nu i-au adus, lui şi familiei sale (în 1900 s-a căsătorit cu Emma Centennia Hulbert, care i-a dăruit trei copii), prosperitatea şi tihna atît de rîvnite. Dicţionarul biografic, din care extragem aceste date („Twentieth Century Authors", edited by Stanley J. Kunitz and Howard Haycraft, New-York, The H. W. Wilson Company, 1942, şi Suplimentul aceluiaşi Dicţionar, publicat în 1955), precizează că, la vîrsta de 36 de ani, Burroughs era „un ratat perfect". „Singura distracţie pe care şi-o putea îngădui era obiceiul lui de a visa cu ochii deschişi, despre aventuri năstruşnice pe alte planete sau în locuri sălbatice ale pămîntului. Căzîndu-i sub ochi nişte reviste de mare tiraj, el, care în viaţa lui nu scrisese un cuvînt, a hotărît că poate să scrie lucrări mai bune decît poveştile citite în paginile acelor reviste, pur şi simplu dînd expresie viselor sale. Rezultatul a fost o suită de povestiri despre viaţa pe Marte."

În 1912 Burroughs şi-a scris prima povestire despre Tarzan, iar în 1914 i-a apărut prima carte. „Restul — spune Dicţionarul — este istorie. Domnul Burroughs este nu atît un scriitor, cît o instituţie" . . .

Din vînzarea milioanelor de exemplare ale cărţilor sale despre Tarzan (douăzeci şi cinci de milioane,

pînă pe la începutul celui de-al doilea război mondial!), Edgar Rice Burroughs a agonisit o avere uriașă, dar a continuat să scrie chiar și după ce a devenit o „instituție“ — de fapt, o societate pe acțiuni, creată sub numele lui, cu scopul de a negocia drepturile de adaptare cinematografică a cărților sale și de a-i edita operele. La vîrsta de 66 de ani, a fost trimis de un ziar din Los Angeles în calitate de corespondent de război în Pacific. Reintors după patru ani acasă, și-a petrecut restul vieții în „ranch“-ul lui din localitatea sud-californiană Encino — localitate unde poșta însăși și-a luat numele de „Tarzana“ ... Acolo a și murit, la 19 martie 1950, lăsînd în urma lui cincisprezece romane inedite.

„Tărîmul uitat de Timp“, publicat mai întîi în 1918 într-o revistă („Blue Book Magazine“), și abia în 1924 sub forma unui volum separat, este un mic roman de o factură oarecum aparte în raport cu aceea a majorității scrierilor lui Burroughs. Debutind ca o povestire realistă, despre una din numeroasele bătălii navale purtate pe oceanele și mările lumii în cursul primului război mondial, cartea ajunge, la jumătatea ei, într-o zonă fantastică, pe care autorul o explorează cu îndrăzneală, dar și cu stîngăciile inerente unui asemenea subiect. A face să trăiască sub ochii cititorului o lume ca aceea descoperită de Bowen Tyler, tînărul protagonist al povestirii, și de tovarășii săi de pe bordul submarinului „U-33“, nu era o treabă ușoară, deși Burroughs avea la îndemînă unele modele anterioare. Ideea în sine nu era nouă — ea fusese tratată de Jules Verne în „O călătorie spre centrul pămîntului“ (1864) și, mai

aproape de Burroughs, de Conan Doyle în romanul „Lumea dispărută" (1912). Povestirea scriitorului american este evident influențată, îndeosebi de romanul lui Conan Doyle (apărut în românește la Editura tineretului în 1958 și în volumul publicat în 1966 de aceeași editură, sub titlul „Aventurile profesorului Challenger"). În acest roman e vorba de „o lume dispărută", situată undeva în bazinul Amazonului, pe un podiș inaccesibil: „O suprafață de teren, tot atît de întinsă ca și Sussex-ul, de pildă, a fost ridicată în bloc, cu tot ce avea pe ea ca vietate, și ruptă de restul continentului prin prăpăstii perpendiculare. Duritatea pereților făcînd acest podiș cu neputință de atins, consecința firească e că legile naturii au fost suspendate. Influențele de tot felul, care în alte părți cîrmuiesc viața, au fost anulate sau modificate. Au supraviețuit aici ființe care, în alte condiții, ar fi dispărut."

Întocmai ca în romanul lui Conan Doyle, în povestirea lui Burroughs avem de-a face cu un tărîm în care legile naturii au fost suspendate. Caprona, denumită astfel după un navigator italian, Caproni, care a întrezărit-o prima oară, pe la începutul secolului al XVIII-lea, fără a putea însă debarca pe țărmul ei stîncos, neospitalier, este un continent din Mările Sudului, scufundat în parte, în urma unei erupții vulcanice teribile. („După părerea mea — spune protagonistul povestirii — Caprona a fost cîndva, într-o eră foarte depărtată, un masiv muntos căruia o erupție vulcanică neînchipuit de puternică i-a năruit întreaga coamă, azvîrlind mii de stînci de jur împrejur și lăsînd un crater enorm; apoi, conti-

nentul s-a scufundat, poate, întocmai ca alte continente străvechi, lăsînd deasupra mării doar creasta Capronei.")

Pe lingă similitudinea tematică, există şi unele asemănări de detalii — ca şi în „Lumea pierdută", Tyler şi tovarăşii săi sînt atacaţi de maimuţe antropoide, băştinaşii ceva mai evoluaţi locuiesc în peşteri, stîncile care străjuiesc Caprona sînt perpendiculare etc. Fauna de pe Caprona e, în esenţă, aceeaşi ca fauna de pe podişul imaginat de Conan Doyle — cu pterodactili, dinozauri şi alte animale antediluviene. Şi totuşi, „coşmarul mezozoic" din povestirea lui Burroughs nu e o simplă copie a celui din „Lumea pierdută", după cum nici romanul lui Conan Doyle nu e o simplă imitaţie a modelului anterior oferit de Jules Verne în „O călătorie spre centrul pămîntului". În prefaţa lui la „Lumea pierdută", Ion Hobana, vorbind de coincidenţele dintre o altă povestire a lui Conan Doyle şi un roman al lui Rosny ainé, conchide că „avem de-a face cu încă o manifestare a migraţiei ideilor în literatura ştiinţifico-fantastică". E o concluzie ce se impune şi în cazul povestirii lui Burroughs, de care ne ocupăm.

Problema care se pune este alta: ce face Burroughs cu ideea care stă la temelia povestirii sale? În ce măsură izbuteşte el să-i dea poezie şi consistenţă? Căci, aşa cum arată Kingsley Amis în cunoscuta sa lucrare despre „Universul literaturii ştiinţifico-fantastice" (titlul ei englezesc fiind „New Maps of Hell", Hărţi noi ale iadului), există „un fenomen care se produce încă destul de frecvent în literatura ştiinţi-

fico-fantastică modernă: fenomenul unei idei interesante, dar tratată prost".

„Tărîmul uitat de Timp" e o povestire care reușește, în bună măsură, să-și facă plauzibilă *ideea ce-i stă la bază. Aventurile dramatice relatate în prima jumătate a povestirii constituie o foarte potrivită „rampă de lansare" pentru zborul imaginației autorului în lumea fantastică pe care ne-o descrie în cea de-a doua parte; scenele de groază din „jumătatea realistă" a cărții pregătesc astfel „coșmarul mezozoic" despre care am pomenit.*

Cele două planuri ale povestirii continuă să se întrepătrundă chiar și după ce aceasta ia o direcție net fantastică; Burroughs nu o face, poate, în mod deliberat, dar imaginea globală pe care ne-o dă despre Caprona reprezintă o prelungire a lumii din 1916, o proecție a coșmarului real provocat de primul război mondial. Baronul von Schoenvorts, comandantul submarinului german capturat de Bowen Tyler și de marinarii de pe vasul englez scufundat de submarin, rămîne — chiar și în acest „tărîm uitat de Timp" — un ofițer prusac, însuflețit de o ură pe cît de oarbă, pe atît de anacronică. El calcă în picioare pactul încheiat cu „aliații" din îndemnul generosului și lucidului Tyler. Comportamentul oamenilor-maimuță din Caprona nu se deosebește prea mult de acela al unor „ființe superioare" ca baronul german, pare a spune Burroughs.

Autorul „Tărîmului uitat de Timp" nu trage însă o concluzie pesimistă, mizantropică, din aceste paralelisme. Satira lui e îndreptată exclusiv împotriva militarismului prusac, ale cărui crime sînt denunțate

cu vigoare, mai ales în prima parte a povestirii. În rest, Burroughs își proclamă la tot pasul încrederea în viață și exaltă curajul, inventivitatea și spiritul de abnegație al oamenilor. O face chiar cu un soi de naivitate juvenilă, cu acel optimism specific yankeu, care caracteriza acțiunile multora dintre compatrioții săi în „perioada eroică" a colonizării Vestului. Bowen Tyler devine astfel un personaj din familia spirituală a lui Tarzan, un atlet justițiar, căruia nu-i poate sta în cale nimeni și nimic. Pentru ca asemănarea să fie și mai perfectă, autorul îi oferă eroului prilejul de a se îndrăgosti de o fată tînără și frumoasă, grație căreia va putea să-și îndure mai ușor soarta vitregă. Sentimentalismul dulceag al acestei idile ne arată, din nou, limitele scriitorului american, care, potrivit spuselor prietenului său Cyril Clemens, „nu-și lua niciodată prea în serios munca literară". Meritele lui Burroughs trebuie căutate altundeva decît în domeniul psihologiei sau al stilului.

Referindu-se mai ales la povestirile „marțiene" ale creatorului lui Tarzan, Jacques Goimard sublinia că așa-numita „science-fiction" „este un gen literar, dar și un vis, care abia așteaptă să se constituie într-o mitologie".

„Tărîmul uitat de Timp" este un asemenea vis, unul din numeroasele vise făurite de Edgar Rice Burroughs, într-o vreme cînd literatura științifico-fantastică abia se constituia. Din acest punct de vedere, are dreptate Jacques Goimard să spună că „gustul pentru avînturile imaginației, vizibil la toți autorii anglo-saxoni, nu vine nici de la Wells, nici de la Verne, ci de la acela care rămîne marele primitiv al

genului: Edgar Rice Burroughs". (Cf. Jacques Goimard, în articolul publicat în „Le Monde" din 9 aprilie 1971, sub titlul „Le Grand Primitif du Genre E. R. Burroughs").

PETRE SOLOMON

Lector: VICTOR ZEDNIC
Tehnoredactor: MARIANA PUȘCAȘU

Apărut: 1973. Comanda nr.: 378.
Tiraj: 40 000 broșate. Coli de tipar: 9.

Tiparul executat sub comanda nr. 186 la
Întreprinderea poligrafică „Crișana" Oradea
Str. Moscovei nr. 5 Oradea
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

